

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD
Y PROVINCIA
ZARAGOZA.
Nº 2995
Est. 14

~~H-7a~~
H-24-129

Abel. Josef Lexm

C. SVETO
NII TRANQVILLI
XII. CAESARES.

Ad veterum codicum fidem, summa diligentia ab
Ioanne Ranerio recogniti, cum eiusdem adie-
ctis in margine scholijs studiosis haud
parum profuturis.

Alia hoc in libro contenta sequens te
pagella docebit.

Rem maximam sibi

promittit Prudentia.

LVGDVNI,
Apud Guilielmum Roussium,
M. D. XLVI

HOC IN CODICE CONTENTA.

C. Suetonij Tranquilli x i i. Cæsares.

Ausonius poeta de x i i. Cæsaribus per Suetonium Tranquillum scriptis.

Eiusdem tetraſticha de Cæsaribus, à Iulio Cæsare usque ad sua tempora.

Ioan. Baptista Egnatij Veneti de Romanis principibus Libr. i i i.

Eiusdem annotationes in Suetonium.

Annotata in eundem, & loca aliquot restituta per D. Erasmm Rotrodamum.

Habes & in margine Ioannis Rænerij in x i i. Cæsares scholia, multum lucis Suetonij tenebris studiosis allatura.

Christiani tranquillitatem magno opere pertinere, si certis
foederibus ex usu publico sua cuiusque ditionis potestate praeser-
uabatur, quae semel conſtituta nullis afflictionibus, aut per-
ditio, vel contrahi possint, neque praefere, nec minus antiquo ca-
terantur, ut in iure, quae quisque pro re nata, bello affecta
ita solet praeterire. Quod si quis forte elaruerit, ius ne scio
quod finem alieni principibus, et illud non nisi facere reputet
velim, nisi equum in caesare, ob hanc finem dux, a qua sine ha-
bet aliquis forsassis, si in caesare, et in christiano impio,
ac parricidalibus, et in fine collidi, et in uocacione in
ignem, aut penam, et in uocacione, et in fine, et in uocacione
denique, et in illa non aliorum, et in uocacione, quae uoluntate
sperem deſerere, et in uocacione, et in uocacione, et in uocacione
omnia sunt bella, quae nostra membra in uocacione, et in uocacione
conſtituta, et in uocacione, et in uocacione, et in uocacione, et in uocacione
sunt,

Christiani
erat ipse
solamque
an parricidalibus
in uocacione
et in uocacione

C. SVETONII
TRANQVILLI
VITAE

Aius Suetonius Tranquillus patrem habuit
Suetonium cognomento Lenem, tertiadeci-
mae legionis Tribunum, & Augusticlauii,
q̄ interfuit bello Othoniano. A patre filius
Tranquilli cognomen accepisse creditur.

Nam cum ille Lenis sit cognominatus, hic eodem signifi-
catio, non eodem verbo dictus est Tranquillus. Floruit sub
Adriano, utpote illius magister epistolarum. Verum for-
tuna, quae lubrica est, refragante, successor ei mox da-
tus, quod apud Sabinam imperatoris uxorem familiarius
egisse

egisse ferebatur, quam reuerentia domus aulicae postularet.
Vsus est contubernio Plinij posterioris: a quo in epistolis
admonetur ad uolumina edenda, quae perfecta, absolutaq̄
appellat. Cum esset uir doctrina compositiore, & elegatia
floridiore praeditus, scripsit libellum de grammaticis, &
rhetoribus: quem diuus Hieronymus secutus est texens ca-
talogum scriptorum ecclesiasticorum. De genere uestium,
de ludicra historia libros concinnasse memoratur: quorum
testimonio utuntur eruditi. Idem de uitij corporalibus, &
de praetoribus uolumina condidit luculenta: in primis uero
ad posteros transmisit duodecim Caesarum uitas, ualde qui-
dem probandas, graphiceq̄ conscriptas: in quo styli genere
primas cōfessione eruditorum haud dubie occupauit. Opus
est enunctum, refertumq̄ eruditione haudquaquam triuia-
li, & compositissimo ordine distinctum: unde emendatissi-
mus, ac candidissimus scriptor meruit appellari: cui, ut fert-
bit Flauius Vopiscus, familiare fuit amare breuitatem. Au-
sonius in epistolio ad Paulinum librorum meminit, quos nu-
mero tres Suetonius de regibus scribit. In hoc uero Cae-
sarum opere, quod eruditorum manibus continenter

teritur, est oppido quam tersus, & synce-
rissima scriptioe praecellens: adeo,
ut de Suetonio dicere me-
rito possimus id,
quod Zeu-
sis

pictor de seipso prodidit: Inuisurum aliquem
facilius, quam imitaturum.

F I N I S.

C. SVETONII TRANQVILLI, XII.

CAESARES.

D. IVLIVS CAESAR.

Caesar pater.
Caesar quoque
nuncupabatur:
de cuius mor-
te vide Plin. II,
7. cap. 33.

ANNVM agens Caesar XVI. patrem
amisit: sequentibusq; COS. flamen Dia-
lis destinatus, dimissa Cossutia, quae sumi-
lia equestri, sed admodum diues pretex-
tato desponsata fuerat, Corneliam Cinnæ

III. COS. filiam duxit uxorem: ex qua illi mox Iulia nata
est: neque ut repudiaret illam, compelli à Dictatore Sylla
ullo modo potuit. Quare & sacerdotio, & uxoris dote, &
gēilitijs hereditatibus multatus, diuersarum partium ha-

privatus
Dinert. par.
hoc est Maria
narum.

bebatur: ut etiam discedere è medio, & (quanquam mor-
bo quartanae aggravante) propè per singulas noctes com-
mutare latebras cogeretur: seq; ab inquisitoribus pecunia
redimere: donec per virgines Vestales, perq; Mamercum
Aemilium, & Aurelium Cottam propinquos, & affines
suos, ueniam impetravit. Satis constat Syllam (quam de-
precantibus amicis, & ornatissimis uiris aliquandiu
denegasset, atq; illi pertinaciter contenderent) expugna-
tum tandem proclamasse, siue diuinitus, siue aliqua conie-
ctura uincerent, ac sibi habent, dummodo scirent eum,
quem incolumem tantopere cuperent, quandoq; optimi-
tium paribus (quas secum simul defendissent) exitio sta-
turum. Nam Caesari multos Marios inesse, *scilicet*

prima

Prima Caesaris militia.

CAP. II.

Stipendia prima in Asia fecit, *Marci Thermi* preto-
ris contubernio, à quo ad accersendam classen in Bi-
thyniam missus, defedit apud Nicomedem, non sine rumo-
re prostrate regi pudicitia: quem rumorem auxit intra
paucos rursus dies, repetita Bithynia per causam exigen-
dae pecuniae, quae deberetur cuidam libertino clienti suo.
Reliqua militia, secundiore fama fuit: & à Thermo in
expugnatione Mithylenarum, ciuica donatus est.

Fecit stipendia,
pro meritis, si-
ue militauit.

Contubernio:
id est, domesti-
co victu, comu-
nitq; habitatio-
ne.

Ciuica sine ad-
dito substantiuo,
ut subatur
dias corona,
quo modo &
aliis saepe lo-
quuntur.

Secunda eius militia, & ipse ad urbem
reditus.

CAP. III.

Meruit & sub Seruilio Isaurico in Cilicia, sed breui
tempore. Nam Sylla morte comperta, simul spe no-
uae diffensionis, quae per M. Lepidum mouebatur, Roman
propere redijt, & Lepidi quidem societate (quanquam ma-
gnis conditionibus inuitaretur) abstinuit: cum ingenio eius
diffusus, tum occasione, quam minorè opinio ostenderat.

Accusatio Dolabellæ.

CAP. IIII.

Caeterum composita seditione ciuili, Cornelium Do-
labellam consularem, & triumphalem uirum re-
petundarum postulauit: absolutoq; Rhodum secedere
statuit: & ad declinandam inuidiam, & ut per otium,
ac requiem Apollonio Moloni clarissimo tunc dicendi
magistro, operam daret. Huc dum hybernis iam men-
sibus traiecit, circa Pharmacusan insulam à prædoni-
bus captus est: mansitq; apud eos, non sine summa indi-
gnatione propè XL. dies cum uno medico, & cubicula-
rijs duobus. Nam comites, seruosq; ceteros in initio statim
ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat.

Dolabellæ
duos fuisse no-
mine, consulari-
ne, & prognomi-
ne, tradit
Ascon. Ped.

Sub Apollo-
nio Caesar Ci-
ceronis condit-
scipulus fuit.

Dimisit, pro
alijs aliò militi,

Numeratis

Piratas iugula-
tos cruci fuffi-
xit Cæfar.

Numeratis deinde l. talentis, expositus in littore non dis-
tulit, quin è uestigio classe deducta, persequeretur abeun-
tes: ac redactos in potestatem, supplicio, quod illis sepe mi-
natus inter iocum fuerat, afficeret. Vastante regiones pro-
ximas Mithridate, de desidere in discrimine sociorum uir-
deretur, ab Rhodo, quò pertenderat, transit in *Asiam*: au-
xilijsq; contractis, & præfecto regis provincia expulsos,
mutantibus, ac dubias ciuitates reitumit in fide.

Tribunatus militum eius, & alia per
eum gesta. CAP. V.

Tribunatu militum (qui primus Romam reuerso per
suffragia populi honor obtigit) autores restituen-
de tribunitiæ potestatis, cuius uim Sylla diminuerat, emi-
xissime iuuit. Lucio etiam Cinnæ uxoris fratri, & qui cum
eo ciuili discordia Lepidum secuti, post necem c. o. s. ad
Sertoriū confugerant, reditum in ciuitatem rogatione Plo-
tia confecit, habuitq; & ipse super ea re concionem.

Quæstura eius, & alia gesta. CAP. VI.

Questor Iuliam amitam, uxoremq; Corneliam defun-
ctas laudauit è more pro Rostris: sed in amicitia quã-
dam laudatione de eius, ac patris sui utraque
origine sic refert: Amitæ meæ Iulie maternum genus ab
regibus ortum, paternum cum dijs immortalibus coniun-
ctum est. Nam ab Anco Martio sunt Martij reges, quo no-
mine fuit mater: à Venere Iulij, cuius gentis familia est no-
stra. Est ergo in genere et sanctitas regū, qui plurimum in-
ter homines pollutent, & ceremonia deorū, quorū ipsi in po-
testate sunt reges. In Cornelie autem locum Pompeiam du-
xit Q. Pompeij filiam, L. Syllæ neptem: cum qua deinde
diuor

diuortium fecit, adulteratam opinatus à Publico Clodio:
quem inter publicas ceremonias penetrasse ad eam mulierem
bri ueste tam constans sana erat, ut senatus questionem
de pollutis sacris decreuerit.

Questionem
pro inquit-
tione.

Gemitus Cæsaris apud statuā Magni Alexan-
dri, eiusq; somniū de matris cōcubitu. CA. VII.

Questori ulterior Hispania obuinit: ubi cum manda-
to P. R. iure dicundo contentus circumiret, Ga-
deisq; uenisset, animaduersa apud Herculis templum Ma-
gni Alexandri imagine, ingenuit: & quasi pertæsus igna-
uiam suam, quod nihil dūm à se memorabile actum esset in
ætatē, quã iam Alexander orbem terrarum subegisset, mis-
sionem continuo efflagitauit ad captandam quamprimum
maiorum rerum occasiones. In urbe etiam confusum eum
somnia proxime noctis (nam uisus erat per quietem ma-
tri stuprum intulisse) coniectores ad amplissimā spem in-
citauerunt, arbitrium orbis terrarum pōtendi interpre-
tantes: quando mater, quam subiectam sibi uidisset, non
alia esset, quàm terra, quæ omnium parens haberetur.

De hoc Herci
tēpo uide Sil.
Ital. li. 3. & Phi-
lostr. lib. 6.
de Apollonijs
uita.

De Alex. ima-
gine, deq; hoc
somnia. Plu-
tarcho i Cæs.
uita cū Sueto-
nio non con-
uenit.

2. Perificare

Gesta per eum in urbe. CAP. VIII.

Decedens ergo ante tempus, colonias Latinas de pe-
tenda ciuitate agitantes adiit: & ad audiendum ali-
quid concitasset, nisi c. o. s. s. conscriptas in Ciliciam lea-
giones paulisper ob id ipsam retinuisset: nec eod. scilicet ma-
iora mox in urbe molitus est.

Suspicio coniurationis eius cū Crasso, & Sylla.

CAP. IX.

Siquidem ante paucos dies, quàm ædilitatem iniret, ue-
nit in suspicionem, conspirasse cum M. Crasso consu-
b lari,

uincem.

comici ab
inhibet.

Quid Sylla tri-
bunus reliquerit,
quid quoq; ademerit,
vide Cic. lib. de legi-
gi. 3. & Liuii
lib. 89.

Martia, Iulie
mater fuit.

Liuius Cæsar,
sed Metellus pō-
tēstis contigit
à Clodio in fi-
cris Bonæ deæ
adulterari scri-
psit. Appianon
Pompeia, sed
Calpurniam
stupratam du-
xit.

Cardrey

recabant
Oratoris

Q. Catulum,
& Seruiliū
Isauricum si-
gnificat.

magnitudinem aris alieni, quum manē ad comitia descē-
deret, præ dixisse matri osculanti fertur, domū se nisi pon-
tificem non reuersurum: atq; ita potentissimos duos com-
petitores, multumq; atq; ac dignitate antecedentes su-
perauit, ut plurā ipse in eorum tribubus suffragia, quam
uerque in omnibus tulerit.

Prætura eius, & gesta alia. CAP. XIII.

Pretor creatus, detecta coniuratione Catilinae, Sena-
tuq; uniuerso in socios facinoris ultimam statuente
penam, solus municipatim diuidendos, custodiendosq;
publicatis bonis censuit. Quin et tantum metum iniecit
asperiora suadentibus, idētidem ostentans, quanta eos in
posterum à plebe Romana maneret inuidia, ut Decium
Syllanum cōs. desig. non piguerit sententiam suam, quia
mutare turpe erat, interpretatione lenire, uelut grauius,
atq; ipse sensisset, excepta: obtinuisseq;, ad eō trāsductis
ad se iam pluribus, et in his Cicerone consulis fratre, nisi
labantem ordinem confirmasset M. Catonis oratio. Ac
ne sic quidem impedire rem destitit, quoadusq; manus
equitū Romanorū, quæ armata præsidij causa circumsta-
bat, immoderatus perscueranti necem comminata est: et
iam strictos gladios usque eō intentans, ut sedentem unā
proximi deseruerint, uix pauci cōplexu, togāq; obiecta
protexerint. Tunc planē deterritus non modō cessit, sed
etiam in reliquum anni tempus curia abstinuit.

Eius gesta in officio præturæ. CAP. XV.

Primo præturæ die Q. Catulum de refectione Ca-
pitoliij ad disquisitionem populi uocauit, rogatione
promulgata, quæ curationē eam in alium trāsferbat. Ve-
rius

Vltima poena,
sive ultimum
supplicium,
mors est.

Vide Plutar.
in Cato. Vtic.

S. Gloriosa

Curionem to-
ge obiectu
Cæsarem pro-
texisse, edu-
xisseq; e circū
stantium glo-
bo, scribit
Plutarch.

rum impar optimatum conspirationi, quos relicto statim
nouorum cōsulum officio frequētes, obstinatosq; ad resi-
stendum cōcurrisse cernebat, hāc quidē actionē deposuit.

Pruiatio eius à prætura, & item restituito.

CAP. XVI.

CAeterum Cecilio Metello Trib. Pleb. turbulentissi-
mas leges aduersus collegarum intercessionē ferēti,
autore, propugnatoremq; se pertinacissimē præstitit, do-
nec ambo administratione Reip. decreto patrū summo-
uerentur. Ac nihilominus permanere in magistratu, et
ius dicere ausus, ut comperit paratos, qui ui, ac per arma
prohiberēt, dimisis lictoribus, abiectaq; prætexta domū
clām refugit, pro cōditione temporū quieturus. Multitu-
dinem quoq; biduo post sponte, et ultro cōsumentem, ope-
ramq; sibi in asserēda dignitate tumultuosius pollicentē,
cōpescuit. Quod cū præter opinionē euenisset, Senatus
ob eūdem cœtum festinatō coactus, gratias ei per primo-
res uiros egit: accitumq; in curiam, et amplissimis uerbis
collaudatū, in integrū restituit, inducto priore decreto.

Actio eius ob coniurationem Catilinæ.

CAP. XVII.

Recidit rursus in discrimen aliud, inter socios Catilinae
nominatus, et apud Nouium Nigrum Quæ-
storem à Lucio Vettio indice, et in Senatu à Q. Curio,
cui (quod primus cōsilia coniuratorū detexerat) consti-
tuta erāt publicē præmia. Curius ē Catilina se cognouisse
dicebat. Vettius etiā chirographum eius Catilinae datū
pollicebatur. Id uerō Cæsar nullo modo tolerandum existi-
mans, cū implorato Ciceronis testimonio, quadam se
de con-

Officium in-
telligit, quo
optimates de
ducebāt prin-
cipio anni no-
uos Consules
cōsultatum iu-
tuitē;

prohibitionem
Catonis ceterum

Ambo, Cæ-
sar, & Metel-
lus.

exestilla pre-
ter-

colatus.

Inducto del-
to, abolito, cā
bellaro.

b 3 de con

de coniuratione ultro ad eum deluisse docuisset, ne Curio premia darentur, effecit. Vectum pignoribus captis, & direpta supellestite male multatum, ac pro Rostris in concione penè discriptum coniecit in carcerem. Eodem Nouium Quæstorem, quod compellari apud se maiorem potestatem passus esset.

Compellari, hic accufari, & iudicari est.

Ultior Hispania ei sorte data post Præturam.

CAP. XVIII.

Prætura maior est quæstura.

Crasus pro Cræto interuenit sponcione 233. talentorum facta cetera importunos creditores.

A presente consulatus, ab absentetrium plus celebraur.

EX prætura ulteriorem sortitus Hispaniam, retinentes creditores interuentu sponforum renouit: ac neque more, neque iure antè, quam prouincie ordinarentur, profectus est. Incertum, metu ne iudicij, quod priuato parabatur, an quò maturius socijs implorantibus subueniret: pacataq; prouincia, pari festinatione, non expectato successore, ad triumphum simul, consulatumq; decessit. Sed cum edictis iam comitijs ratio eius haberi non posset, nisi priuatus introisset urbem: & ambiens, ut legibus solueretur, multi contradicent, coactus est triumphum, non consulatu excluderetur, dimittere.

Consularis eius cum Bibulo. CAP. XIX.

EDuobus consulatus competitoribus, Lucio Luccio Marcoq; Bibulo, Luceium sibi adiunxit: pactus, ut is, quoniam inferior gratia esset, pecuniq; polleteret, nummos de suo, cõmuni nomine, per centurias pronuntiaret. Quæ cognita res, optimates, quos metus ceperat, nihil non ausurum cum in summo magistratu, concordia, & consentiente collega, auctores Bibulo fuerunt tantũdem pollicendi: ac pleriq; pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnente eam largitionem è Repu. fieri. Igitur cum Bibulo Consul

in consulatu

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

consul creatus est. Eandem ob causam opera optimatibus data est, ut prouincie futuris eos s. minimi negotij, id est, s. lue, callesq; decernerentur. Quæ maximè iniuria inest, sum patribus, quòd Mithridate rege uicto, eum cunctantibus confirmarentur acta sua. Pompeioq; M. Crassum reconciliauit, ueterem inimicum ex consulatu, quem summa discordia simul gesserat: ac societatem cum utroq; iniit, ne quid ageretur in Repub. quid displicuisset ulli è tribus,

Offensus patribus, pro iniuria. Vide Appian. lib. 2. bel. ciuili

aliquo

Gesta per eum in consulatu. CAP. XX.

IN ito honore, primus omnium instituit, ut tam senatus, quàm populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, ut, quo mense factes non haberet, accensus ante eum iret, lictores ponere sequerentur. Lege autem agraria promulgata, obnuntiantem collegam armis foro expulit. Ac postero die in senatu conquestum, nec quoquam reperto, qui super tali conseruatione referre, aut censere aliquid auderet, qualia multa sepe in leuioribus turbis decreta erant, in eam coegit despirationem, ut, quoad potestate abiret, domo abiurus nihil aliud, quàm per edicta obnunciaret. Vnus ex eo tempore omnia in Republica, & ad arbitrium administrauit: ut nonnulli urbanorum, quum quid per iocum testandi gratia signarent, non Casare, & Bibulo, sed Iulio, & Casare eos s. actum scriberent, bis eundem præponentes, nomine, atq; cognomine: utq; uulgo mox ferrentur hi uersus: Non Bibulo quicquam nuper, sed Casare factum est: Nam Bibulo fieri consule nil memini.

Accensus hic ab accedendo factus, qui infare præconis adiebat iustitiam. Quintus ad conationem.

Nihil aliud, pro duntaxat, more Greco.

Campum Stellatam maioribus consecratum, agrumq;

Campus

b A

Campanum ad subsidia Reipublicæ uectigalem relictum, diuisit extra fortē, ac uiginti milibus ciuium, quibus terni, plures uel liberi essent. Publicanos remissionem petentes, tertia mercedum parte releuauit: ac ne in locatione nouorum uectigaliū immoderatus licitarentur, propalam inuenit. Cetera item, quæ cuiq; libuissent, dilargitus est contra dicēte nullo: ac, si conaretur quis, absterrito. M. Catonem interpellantem extrahi curia per licitorem, duciq; in carcerem iussit. Lucio Lucullo libertus resistenti tantum calumniarum metum iniecit, ut ad genua ultero sibi accideret. Cicerone in iudicio quodam deplorante temporum statum, P. Clodium inimicū eius frustra iam pridē à patri- bus ad plebem transire nitentem, eodem die, horaq; nona traduxit. Postremo in uniuersos diuersæ factionis induc- tū præmijs, ut se de inferēda Pōpeio nece sollicitatū à quibusdā proficeretur, productūq; pro Rostris autores ex compacto nominaret, sed uno, atq; altero frustra, nec sine suspitione fraudis nominatis, desperans tā precipitis consilij euentum, intercepisse ueneno iudicem creditur. *uictum*

Calpurniam ducit uxorem, & Iuliam suam

Pompeio tradit. CAP. XXXI.
 Sub idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam, successori sibi in consulatu, duxit uxorem, suamq; Iuliam Cn. Pompeio collocauit, repudiatō priore sponso Seruilio Cepione, cuius uel precipua opera paulo antē Bibulū impugauerat. Ac post nouam affinitatē, Pompeium pri- mum rogare sententiā cœpit, quū Crassum soleret, essetq; consuetudo, ut quem ordinē interrogadi sententias cōs. Calen. Ianuarijs instituisset, eum toto anno conseruaret.

De

De Imperio Galliarum ei concessio post con-
 sulatum. CAP. XXXII.

Socero igitur, generoq; suffragantibus, ex omni pro-
 uinciarū copia Gallias potissimum elegit, cuius emo-
 lumento, & opportunitate idonea sit materia triumpho-
 rum: & initio quidem Galliam cisalpinam, Illyrico adie-
 cto, lege Vatinia accepit: mox per senatū Comatā quoq; ueritis patribus, ne, si ipsi negassent, populus & hanc da-
 ret. Quo gaudio elatus non temperauit, quin paucos post dies frequenti curia iactaret, inuitis, & gentibus ad- uersarijs adeptum se, quæ concupisset: prouide ex eo in-
 sulaturum omnium capitibus: ac negante quodam per contumeliam facile hoc ulli femina fore, respōderit quasi alludēs, in Assyria quoq; regnasse Semiramim, magnamq; Asia partem Amazonas tenuisse quondam.

Accusatio gestorum consulatus eius.

CAP. XXXIII.

Vinctus consulatu, C. Memmio, Lucioq; Domitio Prætoribus, de superioris anni actis referentibus, cog-
 nitionem senatui detulit: nec illo suscipiente, triduoq; per irritas altercationes absumpto, in prouinciam abiit: & statim Quæstor eius in præiudicium aliquot crimini- bus arreptus est. Mox & ipse à L. Antistio Tribuno plebis postulatus: appellato demum collegio, obtinuit (quam Reipublica causa abesset) reus ne fieret. Ad se-
 ritatem ergo posteri temporis, in magno negotio habuit, obligare semper annuos magistratus, & ē competitori- bus non alios adiuuare, aut ad honorem pati peruenire, quam qui sibi pepigisset propugnatos absentiam suam:

b s cuius

Libuisset, ut
 Nō te hæc pu-
 dent.

Dilargiri, pro
 diueris dare:

Traducere,
 nō pro diuul-
 gare, sed in di-
 uersam partē
 ducere.

Vide Appia-
 tib. 2. bell. ci-
 uil. & Cice. in
 Orat. contra
 Vatin.

uictum

De ordine ro-
 gandarū sentē-
 tiarum uide
 Gelli. lib. 4.
 cap. 10.

Tota Galli
 in tria populo-
 rum genera di-
 uisa, Comata
 dicitur.

Contumeliosē
 femina appel-
 latus est Cæ-
 sar, tanquā et
 feminatus.

*quod aliud se
 dicit.*

negotiorum

Appell. demū
 col. id est, post
 quam appel-
 lauit ad reli-
 quos tribunos
 de eodem col-
 legio.

cuius pactinon dubitauit à quibusdam insurandum, atq;
etiam syngrapham exigere.

De Domitio minante Cæsari: & gestis per
eum in Gallia. CAP. XXIII.

Sed quum L. Domitius consulatus candidatus palam
annuntietur c. o. s. se effecturum, quod Prætor nequis-
set, adempturumq; ei exercitus, Crassum, Pompeiumq; in
urbem prouinciæ suæ Lucam extractos compulit, ut de-
trudendi Domitij causa consulatum alteri peterent: per-
fecitq; utrunque, & ut in quinquennium sibi imperium

Prorogare im-
perij, est noua
rogatione in
longiora tem-
pora pferre.

prorogaretur. Qua fiducia ad legiones, quas à Republica
acceperat, alias publico, alias priuato sumptu addidit:
unam etiam ex transalpinis conscriptam, uocabulo quoq;
Gallico (Alauda enim appellabatur) quam disciplina,
cultusq; Romano instituta, & ornatam, postea uniuersam
ciuitati donauit. Nec deinde ulla belli occasione, ne inui-
sti quidem, ac periculosi abstinuit, tam fœderatis, quam
infestis, ac feris gentibus ulro lacepsitis, ad eò, ut senatus
quondam legatos ad explorandum statum Galliarum mit-
tendos decreuerit, ac nonnulli dedendũ eum hostibus cen-
suerint. Sed prosperè decedentibus rebus, & sæpius, &
plurimum, quam quisquam unquam dierum supplicatio-
nes imperauit.

Alia gesta per eum in Gallia. CAP. XXV.

Esit autem i. x. annis (quibus in imperio fuit) hæc
Gere. Omnem Galliam, quæ à saltu Pyrenæo, Ala-
pibusq; & monte Gebenna, fluminibus Rheno, &
Rhodano continetur, partiq; circumitu ab his, & tri-
cies centum milia passuum, præter socias, ac bene meri-

Decedentibus
rebus, pro ex-
centibus, sine
euentibus.

t46

tas ciuitates, in prouincia formam redegit, eiq; in singu-
los annos stipendij nomen imposuit. Germanos, qui trans
Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato
aggressus, maximis affecit cladibus. Aggressus & Bri- *ing d'icy intelligit*
tannos ignotos antea, superatisq; pecunias, & obsides
imperauit. Per tot successus, nec amplius, aduersum *aduersus ipse*
casum expertus, in Britannia classe ui tempestatis propè *aduersus ipse*
absumpta, & in Gallia ad Gergouiam legione fusa, &
in Germanorum finibus Titurio, & Arunculeio legatis
per insidias cæsis.

Mors matris, filia, & nepris eius, & alia gesta
per eum. CAP. XXVI.

Eodem temporis spatio, matrem primò, deinde fi- *Aurelia Cæs.*
liam, nec multò post neptem amisit. Interimq; con- *mater.*
sternata P. Clodij cæde Republica, quum Senatus unum *Iulia Cæs. fi-*
c. o. s. nominatimq; Cn. Pompeium fieri censisset, egit cū *lia, Pompeij*
Tribunis plebis collectam se Pompeio destinatis, id po- *uxor.*
tius ad populum ferret, ut absenti sibi, & quandoq; *Nepris Cæs.*
imperij tempus expleri cæpisset, petito secūdi cōsulatus *Iulia filia.*
daretur: ne ea causa maturius, & imperfecto adhuc bello
decederet. Quod ut adeptus est, altiora iam meditans, &
spei plenus, nullum largitionis, aut officiorũ in quæquam
genus publicè, priuatimq; omisit. Forum de manubijs in- *quædam ex hosti-*
choauit: cuius arca super h. s. millies cõstitit. Munus po- *bus interdictis*
pulo, epulumq; pronunciauit in filia memoria, quod ante *exertio.*
eũ nemo fecit. Quorũ ut quàm maxima expectatio esset,
ea, quæ ad epulum pertinerent, quàmuis macellarijs oblo-
cata, etiam domesticatim apparabat. Gladiatores notos,
sicuti infestis spectatoribus dimicarent, ui rapiendos,

Infestis, pafet
uè hic dice-
tur.

refer

reseruandosq; mandabat, Tyrones neq; in ludo, neq; per
lanitas, sed in domibus per equites Romanos, ac etiam
per Senatores armorū peritos erudiebat, precibus enitēs
(quod epistolis eius ostenditur) ut disciplinā singulorū
susceperent, ipsiq; dicta exercitibus darēt. Legionibus
stipendium in perpetuum duplicauit. Frumentum, quo-
ties copia esset, etiam sine modo, mensuraq; praeiuit, ac
singula interdum mancipia, & pradia uiritim dedit.

Affinitas eius cū Pompeio reuocata, et alia gesta.

C A P. XXVII.

AD retinendam autem Pompeij necessitudinem, ac
uoluntatem, Octauiam sororis suae neptem, quae C.
Marcello nupta erat, cōditione ei detulit: sibiq; filiā eius
in matrimoniu petijt, Fausto Sylle destinatam. Omnibus
uerō circa eum, atq; etiam parte magna Senatus gratui-
tō, aut leui scenore obstrictis, ex reliquo quoq; ordinum
genere uel inuitatos, uel sponte ad se cōmeātes uberrimo
congiario proferebatur: libertos insuper, seruulosq; cu-
iusq; prout domino, patrono uel gratus quis esset. Tum
reorū, aut oblatorum, aut prodige iuuentutis substātiū
unicū, ac promptissimū erat: nisi quos grauior criminū,
uel inopie, luxurie uel uis urgeret, quā ut subueniri
posset à se. His planē palām bello ciuili opus esse dicebat.

Amicitia regum, & prouinciarum allata per
eum, cum decreto Senatus contra eum factō.

C A P. XXVIII.

NEc minore studio reges, atq; prouincias per terra-
rum orbem alliciebat, alijs captiuorum milia dono
offerens; alijs citra Senat. Pop. q; auctoritatem, quō
uellent,

uellent, & quoties uellent, auxilia submitteus, superq;
Italia, Galliarumq;, et Hispaniarū, Asia quoq;, et Graecia
potentissimas urbes praecipuis operibus exornans: donec
attonitis iam omnibus, & quorū illa tenderet, reputā-
tibus, M. Claudius Marcellus c. o. s. edicto, praefatus de
summa se Reip. acturum, retulit ad Senatū, ut ei succe-
deretur ante tempus: quoniā bello cōfecto pax esset, ac di-
mitti deberet uictor exercitus, & ne absentis ratio comi-
tjjs haberetur, quādo ne plebiscito Pōpeius postea abro-
gasset. Acciderat autē, ut is legē de iure magistratū fe-
rens, eo capite, quo à petitione honorū absentes submoue-
bat, ne Caesarem quidem exciperet per obliuionē: ac mox
lege iam in es incisa, & in ararū cōdita, corrigeret era-
rorem. Nec contētus Marcellus prouincias Caesari, &
priuilegium cripere, retulit etiam, ut colonis, quos roga-
tione Vatinia Nouūcomū deduxisset, ciuitas adimeretur,
quod per ambitionem, & ultra praescriptum dati esset.

Prouisio Caesaris contra decretum Senatus.

C A P. XXXI.

Commutus his Caesar, ac iudicans (quod saepe ex eo
cauiditum ferunt) difficilium se principem ciuitatis à
primo ordine in secundum, quā ex secundo in nouissi-
mum detradi, summa ope restitit, partim per intercesso-
res tribunos, partim per Seruium Sulpitium alterum con-
sulem. Insequenti quoq; anno, C. Marcello, qui fratri pa-
trueli suo Marco in consulatu successerat, eadem tenta-
te, collegam eius Aemilium Paulum, Caiumq; Curionem
uolentissimum Tribunorum ingenti mercede defensores
parauit. Sed cū obstrictius omnia agi uideret, & desia
percrinatus
gnatos

Superq;, pro
praeterea: ue-
gimus in legis
falsissimo codi-
ce.

antequam
est bellum
licum

Promulgata
lex tolli pote-
rat: lata uerō,
& in res inca-
sa, non.

Et ultra pre-
scrip. dat. ef-
hoc est, pluri-
bus homini-
bus, quā pu-
blico decreto
permisū ef-
fet, ciuitas da-
ta esset.

Octauia haec
soror Augusti
Caes. fuit.

Gratuitō, sine
usura.

regio munus

est caecorū

Beneficium populi, priuilegium, sine plebsciturâ intelligit, quo obtinuerat à po. Ro. Cæs. ut sui absentis ratio haberetur in petitione consultus.

gnatos etiam coss. è parte diuersa, Senatum literis deprecatus est, ne sibi beneficium populi adimeretur: aut ut ceteri quoque imperatores ab exercitibus discederent, consisus (ut putat) facilius se simul ad, que libuisset ueteranos conuocaturû, quam Pompeium novos milites. Cum aduersarij autem pepigit, ut dimissis octo legionibus, transalpinaq; Gallia, duæ sibi legiones, et cisalpina prouincia, uel etiam una legio cum Ilyrico concederetur, quod coss. ferret. *alias que ad*

Causæ ciuilium bellorum Cæsaris. CAP. XXX.
Verum neque Senatu interueniente, et aduersarijs negantibus ullam se de Repub. facturos pactione, transijt in citeriorem Galliam: conuentibusq; peractis, Rauenne substitit, bello uindicaturus, siquid te Tribunus Plebis intercedentibus pro se, grauius à Senatu constitutum esset. Et per textum quidem illi ciuilium armorum hoc fuit. Causas autem alias fuisse opinantur. Cn. Pompeius ita dictitabat, quod neq; opera consummare, que instituerat, neq; populi expectationem, quam de aduētu suo fecerat, priuatis opibus explere posset, turbare omnia, ac permiscere uoluisse. Alij timuisse dicunt, ne eorû, que primo cõsulatu aduersus auspicia, legesq; et intercessiones gessisset, rationem reddere cogeretur: quum M. Cato identidem, nec sine iurciurando, denuntiareret delaturû se nomen eius, simulac primûm exercitû dimississet: quumq; uulgò fore prædicarent, ut si priuatus redisset, Milonis exemplo circûpositis armatis causam apud iudices diceret. Quod probabilius facit Asinius Pollio, Pharsalica acie cæsos, profligatosq; aduersarios prospicientē, hæc eû ad uerbum

uerbum dixisse referens: Hec uoluerunt: tantis rebus gestis, C. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxiliû petissem. Quidam putat captem imperij cõsuetudine, penitus suis, et inimicorum uiribus, usum occasione rapiendæ dominationis, quâ etate primâ cõcupisisset. Quod existimasse uidebatur et Cicero, scribens de officijs tertio libro, semper Cæsarem in ore habuisse eos in Phœnissis Εὐριπιδὸς ἀδελφεὸν ἔχον, τυραννίδος πύργον Κάλλιδου ἀδελφεὸν, τὰ δὲ ἀπὸ δὲ εὐσεβείῃ χροῶν.

Euripidis uersus, quos sic ipse conuertit, Nam si uiolandum est ius, imperij gratia Violandum est: alijs rebus pietatem colat. Progressus eius à Rauenna in Rubiconem.

CAP. XXXI.

Quum ergo sublatam Tribunorum intercessionem, ipsosq; urbe cessisse nūtiatû est, premisis cõstitim clam cohortibus, ne qua suspitio moueretur, et spectaculo publico per dissimulatione interfuit, et formam, qua ludum gladiatorium erat adificaturus, considerauit, et ex consuetudine conuiuio se frequenti dedit. Dèim post solis occasum, multis è proximo pistrino ad uehiculû iunctis, occultissimû iter modico comitatu ingressus est: et quum luminibus extinctis decessisset uia, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos tramites pedibus euasit: consecutusq; cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouincia eius finis erat, paulum constitit, ac reputas, quantum moliretur, conuersus ad proximos, Etiam nunc (inquit) regredi possumus: quod si ponticulum transferimus, omnia armis agenda erunt.

Oscitum

alias de
 fauoribus

De Milonia
 no iudicio uide
 Cic. Aco.
 Ped. & Ap.
 pia.

curia athenis et
 antonii

Erat autè Ra-
 uenne, ubi lo-
 cus educadis
 erudiendisq;
 gladiatoribus
 erat maxime
 idoneus: ut ait
 Strabo, lib. 3e

Ostentum factum apud Rubiconem Cæsari dubitanti.

CAP. XXXII.

C Vnstanti ostentum tale factum est: Quidam eximia magnitudine, et forma in proximo sedens repente apparuit arundine canens: ad quem audiendum quum, præter pastores, plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent, interq; eos et ænatores, rapta ab uno tuba pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæsar, Eatur (inquit) quò deorum ostenta, et inimicorum iniquitas uocat: *Infamia est alea, inquit.*

Transitus Rubiconis, & eius concio.

CAP. XXXIII.

A Tque ita traiecto exercitu, adhibitis Tribu. Pleb. qui pulsati superuenerant, pro concione fidem militum flens, ac ueste à pectore discissa, inuocauit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis, quod accidit opinione falsa. Nam cum in alloquendo, exhortansq; sepius digitem leuæ manus ostentans, adfirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, anulum quoq; equo animo detracturum sibi, extrema concio, cui facilius erat uidere concionantem, quam audire, pro dicto accepit, quod uisu suspicabatur, promissumq; eius anulorum cum milibus cccc. fama distulit.

Aduentus eius in urbem, & alia gesta.

CAP. XXXIII.

O Rdo, et summa rerum, quas deinceps gesit, sic se habent: Picenum, Umbriam, Hetruriam occupauit: et L. Domitio, qui per tumultum successor ei nominatus

Ab uno, pro a
quodam.
8215.

Petronius Ar
biter ait Cæs.
dixisse, Iudice
forma cadat
alea.

In heuæ ma
nus digito, q
minimo est
proximus, ue
teres anulum
gerebant. Vi
de Gel. lib. 10.
cap. 10.

natus, Corfinium presidio tenebat, in ditionem redacto, atque dimisso, secundum superum mare Brundisium tendit, quò coss. Pompeiusq; confugerat, quamprimum transfretaturi: hos frustra per omnes moras exitu prohibere conatus, Romam iter couertit. Appellatisq; de Re. pub. patribus, ualidissimas Pompeij copias, quæ sub tribus legatis M. Petreio, et L. Afranio, et M. Varrone in Hispania erant, inuasit, professus antè inter suos, ire se ad exercitum sine duce, et inde reuersurum ad ducentem sine exercitu. Et quaquam obsidione Masilia, quæ sibi in itinere portas clauserat, summaq; frumentaria rei penuria retardante, breui tamen omnia subegit.

Victoria eius contra Pompeium, Ptolemæum, & quosdam alios.

CAP. XXXV.

H unc urbe repetita, in Macedonia transgressus, Pompeium per quatuor penè menseis maximis obsessum operibus, ad extremum Pharsalico prelio fudit: et fugientem Alexandriam persecutus, ut occisum deprehendit, cum Ptolemeo rege, à quo sibi quoq; insidias tendi uidebat, bellum sane difficilimum gesit: neque loco, neque tempore æquo, sed hyeme anni, et intramœnia copiosissimi, ac solertissimi hostis, inops ipse rerum omnium, atque imparatus. Regnum Aegypti uictor Cleopatra, fratrig; eius minori permisit: ueritus prouinciam facere, ne quandoque uolentio rem praesidem nata, nouarum rerum materia esset. Ab Alexandria in Syriam, et in de Pontum transit, urgentibus de Pharnace nuntijs: quem Antiochidatis Magni filium, ac tunc occasione temporum belantem, iamq; multiplici successu praeferoce, intra quatuor

Hoc Lucanus lib. 7. graphice describit.

Appellatisq; de Re. pub. patribus, uocatis in curiam propter negotium publicum, illisq; comiter nominatis.

Vide Lucan. lib. 8.

c (quam

(quàm adfuerat) diè, quatuor, quibus in cōspectum uenit, horis, una profugit acie, crebrò cōmemorās Pōpeij felicitatē, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hostiū cōfigisset. Dehinc Scipionē, ac lubā reliquias partium in Africa resouētes deuicit: Pōpeij liberos in Hispania.

Eius, & legatorum suorum clades.

CAP. XXXVI.

Omibus ciuilibus bellis nullam cladem, nisi per legatos suos passus est: quorum C. Curio in Africa perijt, C. Antonius in Illyrico in aduersariorum deuenit potestatem, P. Dolabella classē in eodem Illyrico, Cn. Domitius Calpurnius in Ponto exercitum amiserunt. Ipse prosperrimè semper, ac ne accipiti quidem inquam fortuna, præterquam bis dimicauit. Semel ad Dyrrhachium, ubi pulsus, non instante Pompeio, negauit eum uincere scire. Iterum in Hispania ultimo prælio, cum desperatis rebus etiam de consciscenda nece cogitauit.

Triumphus Cæsaris. CAP. XXXVII.

Confectis bellis, quinque triumphauit, post deuictum Scipionem quater eodem mense, sed interiectis diebus, & rursus semel post superatos Pompeij liberos. Primum, & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, hinc proximum Africanum, nouissimum Hispaniensem, diuerso quæque apparatu, & instrumento. Gallici triumphus die uelabrū præteruehens, penè curru excussus est, axe de fracto. Ascenditque Capitoliū ad lumina, quadraginta elephantibus dextra, atque sinistra lychnuchos gestantibus. Pontico triumpho inter pompej secula trium uerborum prætulit titulum

Vide Plutar.
in Cæs. uita.

Cn. et Sec.
Pompeij libe-
ri. Cn. à Cæsari-
anis interfe-
ctus fuit. Sec.
guafit, q. poi-
t. ed. be li g. s. i. b.
ad ueritas Octa-
uium Cæs.
Lychnuchos
legendum ex
uermiffimo
codice: sunt q.
hi, qui portat
Incernas: qui
quidem ab ele-
phantis gesta-
bantur.

titulum, Veni, Vidi, Vici, non acta belli significatē, sicut cæteris: sed celeriter confecti uictam.

De præmijs ueteranis, & liberalitate populo per eum exhibitis.

CAP. XXXVIII.

Veteranis legionibus prædæ nomine in pedites singulos super bina h. s. que initio ciuilis tumultus numerauerat, in equites uicena quaterna millia nummū dedit. Assignauit et agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, trecenos quoque numos, quos pollicitus olim erat, uirum diuisit: hoc amplius, quatenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ usque ad bina millia nummū, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit. Adiecit epulit, ac uiscerationem, & post Hispaniensem uictoriam duo prandia. Nam quum prius parce, neque pro liberalitate sua præbitū iudicaret, quinto post die aliud largissimum præbuit.

Varia spectacula per eū edita. CAP. XXXIX.

Edidit spectacula uarij generis: munus gladiatorum: ludos etiam regionatim urbe tota, & quidē per omnium linguarū histriones. Item Circenses, at hletas, nauumachiam. Munere in foro depugnauit Furius Leptinus stirpe prætoris, & A. Calpurnius Senator quondam, actorque causarū. Pyrrhicum saltauerunt Furius, Bithyniaque principū liberi. Ludis Decius Laberius eques Romanus mimum suū egit: donatusque est quingentis sestertijs, & anulo aureo. Sessum in xiiii. ex scena per solium orchestram transiit. Circensibus, spatio Circi ab utraque parte producto, & in gyrum euripuo addito, quadrigas, bigasque, & equos

c 2

desult

Ex his Suetio.
uerbis appa-
ret, qui ciues
nō essent. Ro-
mæque, aut re-
liqua Italia ne
gotiarentur, fo-
litos certum
reip. pendere
necrigal.
seu pensionē.

De Decio La-
berio uide Ma-
crob. li. 2. Sa-
tur. ca. 7. & Crato-
ceat. p. 201

Troia, ludicrū
spe&aculum
quale sit, do
cet Vergil.
Aen. 5.

In mo. coch.
def. la. quod
in imo angu
stior, i summo
patetior est.

desultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. Troiam lustrum duplex maiorum, minorumq; puercorum. Venationes editæ per dies quinque, ac nouissimè pugna diuisa in duas acies, quingenis peditibus, elephantis uicenis, tricenis equitibus hinc, & inde commissis. Nā quò latius dimicaretur, sublatae metæ, inq; eorū locum bina castra ex aduerso constituta erant. Athleta, stadio ad tempus extructo, in regione Martij campi certauerunt per triduum. Nauali prælio in morem cochleæ desosso lacu, biremes, ac triremes, quadriremesq; Tyriæ, & Aegiptiæ classes, magno pugnatorū numero confixerunt. Ad quæ omnia spectacula tantū undique confluit hominū, ut pleriq; aduenæ aut inter uicos, aut inter uias tabernaculis positos manerent: ac sepe præ turba elisi, exanimatq; sint plurimi, & in his duo senatores. *aslecti*

Ordinatio anni, & fastorum dierū per eū facta.

CAP. XL.

Conuersus hinc ad ordinandum Reip. statum, fastos correxit, iam pridem uitio Pontificū per intercalandī licentiam adeo turbatos, ut neq; mensium seriatim, neque uindemiarum autumno competere. Annumq; ad cursum solis accommodauit, ut trecentorum sexaginta quinque dierum esset: & intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quò autem magis in posterum è Calendis Ianuarijs nobis temporum ratiō cōgrueret, inter Nouembrem, ac Decembrem mensē interiecit duos alios: suiq; is annus, quo hæc constituebantur, x. v. mensium, cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum inciderat.

Senatus

Senatus, ac officiorum supplementum, & ordinatio.

CAP. XLI.

Senatum suppleuit, Patritios allegit: Prætorum, Aedilium, Quæstorum, minorum etiam magistratum numerū ampliavit: nudatos opere censorio, aut sententia iudicū de ambitu condemnatos restituit. Comitia cū populo partitus est, ut exceptis consulatus competitoribus, de cætero numero candidatorū, pro parte dimidia, quos populus uellet, pronuntiarentur: pro parte altera, quos ipse dedisset. Et edebat per libellos circum tribus missos scriptura breui: Caesar Dictator illi tribui. Commendo uobis illum, & illū, ut uestro suffragio suā dignitatē teneat. Admisit ad honores, & proscripitorū liberos. Iudicia ad duo genera iudicū rededit, equestris ordinis, ac senatorij. Tribunos ætarios, quod erat tertium, sustulit. Recensum populū nec more, nec loco solito, sed uicatim per domos insularū egit, atq; ex uiginti, trecentisq; millibus accipientium frumentū è publico, ad centum quinquaginta retraxit. Ac ne qui noui cætus recensitionis causa moueri quandoq; possent, instituit, quot annis in demortuorū locum ex his, qui recensiti non essent, subfortitio ad Prætorē fieret.

Sanctiones per eum editæ.

CAP. XLII.

Octoginta autē ciuium millibus in transmarinas colonias distributis, ut exhaustæ quoq; urbis frequentia suppeteret, sanxit, ne quis ciuis maior annis uiginti, minor uè decem, qui sacramentō non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset: neu quis Senatoris filius, nisi contubernalis, aut comes magistratus, peregre proficisceretur: ne uè hi, qui pecuariam facerent, minus tertia parte

Siqui sacramentō suauē & a pube

Qui sint maiores, maiores, maiore resue magistratus: uide Gell. lib. 13. c. 14. Opere censorio p. functione censuræ.

Tribuni, ætarij, ut ait Pedian. erāt, quī publicā pecuniā quæstorū numerabāt.

quia eorū erat fessio in campo

Subfortitio, quot annis pro suffectio

Sacramento, militari inellice, quod in annum. x. extendebatur, ut tradit Plur.

Notebat Cæsar Italiam feruis repleri. Nouæ tabulæ dicitur, quâdo debitoribus creditas cum ultris pecuniâs perfoluerent non coguntur creditoribus, & aboleris prioribus debitis nouæ tabulæ conficiuntur. Prohibi, modo stupri, siue adulterij.

berum ingeniuorum inter pastores haberent. Omnesq; medicinam Romæ professos, & liberalium artium doctores, quò libentius & ipsi urbem incolerent, & ceteri apetererent, ciuitate donauit. De pecunijs mutuis, disiecta nouarunt tabularum expectatione (quæ crebrò mouebatur) decreuit mandè, ut debitoribus satisfaceret, per estimationè possessionū, quanti quasq; ante ciuile bellum cõparassent: deducta summa eris alieni, si quid usuræ nomine numeratum, aut per scriptum fuisset: qua conditione quarta pars ferè crediti deperibat. Cũcta collegia, præter antiquitus cõstitutis, detraxit. Pœnas facinororum auxit: & quum locupletes cò facilius scelere se obligaret, quò integris patrimonijs exulabant, Parricidas (ut Cicero scribit) bonis omnibus, reliquos dimidia parte multauit.

Labor eius in iure dicèdo, & leges per eū editæ.

CAP. XLIII.

Digressa dicitur, quæ diuortium cum marito fecit.

Insolentissimè, ac scuerissimè dixit. Repetundarum conuictos etiam ordine senatorio mouit. Dirēmit nuptias Prætorij uiri, qui digressam à marito post biduū statim duxerat, quamuis sine probrî suspitione. Peregrinarū mercium portoria instituit. Leticarum usum, item conchyliatæ uestis, & margaritarum, nisi certis personis, & ætatis, perq; certos dies, ademit. Legem præcipuè sumptuariam exerceuit, dispositis circa macellum custodiibus, qui obsonia contra uentū retinerent, deportaretq; ad se, submissis nonnunquam licitoribus, atq; militibus, qui, si quæ custodes fessellissent, iam apposita è triclino auferrent.

Festinatō eius in ornanda urbe, & imperio ampliando.

CAP. XLIII.

Nam dè

Nam de ornanda, instruendaq; urbe, item de tuèdo, ampliãdoq; imperio plura, ac maiora in dies destinauit. In primis Martis tēplum, quantum nusquam esset, extruere, repleto, & cõplanato lacu, in quo nauarchia spectaculum ediderat, theatrumq; summae magnitudinis Tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certū modum redigere, atq; ex immesa, diffusaq; legū copia, optima quæq; & necessaria in paucissimos cõferre libros. Bibliothecas Græcas, et Latinas, quas maximas posset, publicare, data M. Varroni cura comparandarum, ac dirigèdarum. Siccare Pontinas paludes: emittere Euscini lacū: uiam munire, à mari supero per Apennini dorsum ad Tyberim usque: per fodere Isthmū. Dacos, qui se in Pontū, et Thraciam effuderat, cõercere: mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorē, nec nisi antè expertos aggredi prælio. Talia agētem, atq; meditantem mors præuenit: de qua prius quam dicam, ea, quæ ad formam, et habitum, et cultum, & mores, nec minus, quæ ad ciuilia, & bellica eius studia pertineant, non alienum erit summam exponere.

Statura, & cultus corporis eius. CAP. XLV.

Fuisse traditur excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paulò pleniore, nigris, uegetisq; oculis, ualetudine prospera: nisi quòd tempore extremo repente animo linq̄ui, atque etiam per somniū exterreri solebat. Comitiali quoque morbo bis inter res gerendas correptus est. Circa corporis curam morosior, ut non solum tōderetur diligēt, ac raderetur, sed uelleretur etiã: ut quidam exprobrauerūt. Caluitij uerò de formitate iniquestimè ferre, obire statōrū sepe iocis obnoxia expuit:

Destinabat, abfoluè, pro delibèrabit, constituebat.

Primus otium Aristoteles, ut ait Strabo lib. 13. libros cõgregauit, et Aegypti reges Bibliothecæ ordinè docuit.

Comitiali merhodaristimos uites laborafeliciter proditū est, Vide Crinitum de Hon. disc. lib. 23. cap. 11.

6 4 ideoq;

Laurea corona
Cef. calu-
trium occultaba-
bat.

ideoq; & deficientē capillum reuocare à uertice affue-
uerat: & ex omnibus decretis sibi à Senatu, populoq; ho-
noribus nō aliud aut recepit, aut usurpauit liberius, quālibet
ius laureæ coronæ perpetuò gestāde. Etiā cultu notabilē
seruī. Vsum enim lato clauo ad manus fimbriato, nec ut
unquā aliter, quā super eū cingeretur, & quidē fluctio
re circumtūta: unde emanasse Syllæ dictum cōstat, optimā
tes sepius admonētis, ut malē præcinctum puerū cauerēt.

Habitatio eius, & structura uillarum eius.

C A P. XLVI.

Lucū prope
Ariciam, quē
Græci Arte-
misiū Diane
facrū, Latini
Nemorēse di-
xerunt.

Habitauit primò in Suburra modicis ædibus: post au-
tē Pontificatū maximū, in sacra uia domo publica.
Munditiarū, lautitiarumq; studiosissimū multi prodide-
rūt. Villam in Nemorēsi à fundamētis inchoatā, magnōq;
sumptu absolutā, quia nō tota ad animū ei responderat,
totā diruisse, quanquā tenuē adhuc, & obratū: in ex-
peditionibus tessellatā, & sectilia pauimēta circuitulisse.

Cupiditas eius circa gemmas, margaritas, &
signa operis antiqui.

C A P. XLVII.

De margari-
tis Britānicis
uide Plin. li. 9.
cap. 35.
Comparare,
pro emere.

Ritanniam petisse spe margaritarum, quarum am-
plitudinem conferentē, interdum sua manu exegisse
pondus. Gemmas, torumata, signa, tabulas operis anti-
qui senper animosissimē comparasse: seruitia recentio-
ra, poltiōraq; immenso pretio, & cuius ipsū etiam pu-
deret, sic ut rationibus uetaret inferri.

De conuiujs, & domestica disciplina suorum.

C A P. XLVIII.

Conuiuatum assiduē per prouincias duobus trici-
nijs: uno, quo sagati, palliati ut: altero, quo togati
cum

eum illustrioribus prouinciarum discumberent. Dome-
sticam disciplinam in paruis, ac maioribus rebus diligen-
ter adeo, seuerēq; rexit, ut pistorem alium, quā sibi, pa-
nem coniuuis subiicientem, compedibus uinxerit: libertū
gratissimum, ob adulteratam equitis Romani uxorem
(quamuis nullo querente) capitali poena affecerit.
Pudicitia eius prostrata apud Nicomedem regē.

C A P. XLIX.

Pudicitia eius samam, nihil quidem præter Nicome-
dis contubernium lesit, graui tamen, et perenni opa-
probrio, & ad omnium conuitia exposito. Omitto Calui-
Licinij notissimos uersus:

Bithynia quicquid,

Et pædicator Cesaris unquam habuit.

Prætereo actiones Dolabellæ, & Curionis patris: in qui-
bus eum Dolabella pellicem reginæ, spondam interiore
regiæ lecticæ: ac Curio stabulum Nicomedis, et Bithyni-
cum fornicē dicunt. Missa etiā facio edita Bibuli, quibus
proscriptis collegam suū, Bithynicam reginam, eiq; regē
antea fuisse cordi, nūc esse regnum. Quo tempore, ut M.
Brutus refert, Octauius etiā quidam, ualetudine mentis
liberius dicax, conuentu maximo quum Pompeiū regem
appellasset, ipsum reginā salutauit. Sed C. Memmius etiā
ad cyathum, & uinum Nicomedis stetisse obiecit cum reli-
quis exoletis, pleno cōiuiō, accubātibus nōnullis urbicis
negotiatoribus, quorū refert nomina. Cicero uerò nō cō-
tentus in quibusdam epistolis scripisse, à satellitibus eum
in cubiculum regiū eductum, in aureo lecto, ueste purpu-
rea decubuisse, floremq; ætatis à Venere orti in Bithynia

Adiuterata,
pro adulterio
suprata,

cratoria occupata.

67 Bulo in apus

Solet cōcubi
nus, aut cōcu-
bina in parte
interiore lecti-
cæ cubare, in
parte uerò ex-
teriore ipsa
miriadeo Cæs.
Dolabel. spō-
dā iteri, & c.
appellauit.

Meris fuit apud Romanos, ut milites in imperatore triumpharent iocos militares impune dicebant.

contaminatum: quodam etiam in Senatu defendenti enixè causam filie Nicomedis, beneficiæq; regis in se cômemoranti, Remoue (inquit) isthæc oro, quando notū est, & quid ille tibi, & quid illi tu dederis. Gallico deniq; triu- pho milites eius inter cætera carmina, qualia curru prosequentes ioculariter canūt, etiã vulgatissimū illud pronuntiauerunt, Gallias Cesar subegit, Nicomedes Cesarem: Ecce Cesar nunc triumphat, qui subegit Gallias: Nicomedes non triumphat, qui subegit Cesarem.

Luxuria, & libido eiusdem. CAP. L.

Hinc Marti. lib. 1. Cōsueue- re iocos ueltri quoque ferre triūphi, Mate- rias dicitis, nec pudet esse du- cem.

PRonum, & sumptuosum in libidines fuisse constans Popinio est, plurimasq; & illustres feminas corrupisse, in quibus Posthumia Seruij Sulpitij, Loliam Auli Gabini, Tertullam M. Crassi, etiam Cn. Pompeij Mutiã. Nam certè Pompeio & Curionibus patre, & filio, & à multis exprobratum est, quòd cuius causa post tres li-beros exegisset uxorem, & quem gemens Aegyptium ap- pellare consueisset, eius postea filiam potentie cupiditate in matrimoniu recepisset. Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Serulliam: cui & proximo suo consulatu sexa- gies h. s. margaritam mercatus est: & bello ciuili super alias donationes, amplissima prædia ex auctionibus hætæ minimo addidit. Quum quidem plerisque uilitatem mi- rantibus, facerissimè Cicero, quò melius (inquit) emptio sciatis, Tertia deducta est. Existimabatur enim Serullia etiam filiam suam Tertiam Cesari conciliare.

Luxuria eius in prouinciales matronas. CAP. LI.

NE prouincialibus quidem matrimonijs abstinuisset, uel hoc disticho apparet, iactato a què à militibus per

per Gallicum triumphum:

Vrbani seruate uxores, mæchum caluum ad ducimus.
Auro in Gallia stuprum emisti: hic sumpstisti mutuum.

Luxuria eius in uarias reginas. CAP. LII.

Dilexit & reginas, inter quas Eunoën Mauram Bo-
gdudis uxore: cui, maritoq; eius plurima, & immen-
sa tribuit, ut Naso scripsit: sed maxime Cleopatram: cum
qua & conuiuia in primam lucem sepe protraxit, & ead-
em naue Thalamego penè Aethiopia tenus Aegyptū pe-
netrauit, nisi exercitus se qui recusasset. Quam deniq; ac-
citam in urbē, non nisi maximis honoribus, præmissisq; au-
stam remisit, filiumq; natum appellare nomine suo passus
est. Quem quidem nonnulli Græcorum similem quoq; Cæ-
saris & forma, & incestu tradiderūt. M. Antonius agni-
tum etiam ab eo, Senatui affirmauit: que scire C. Martiū,
& C. Oppiū, reliquosq; Cesaris amicos: quorum C. Op-
pius, quasi planè defensione, ac patrocinio res egeret, li-
brum edidit, non esse Cesaris filium, què Cleopatra dicat.
Helius Cinna Trib. Ple. plerisq; confessus est habuisse se
scriptam, paratamq; legem, quam Cesar ferre iussisset,
quum ipse abesset, uti uxores liberorū querendorū cau-
sa, quas, & quot ducere uellent, liceret. Ac ne cui dubium
omnino sit, & impudicitie eum, & adulteriorū flagrasse
infamia, Curio pater quadam eum oratione omnium mu-
lièrum uirū, & omnium uirorum mulierem appellat.

Parfimonia eius in cibo, & potu. CA. LIII.

Vini parcissimum ne inimici quidem negauerūt. Ver-
bum M. Catois est: Vnum ex omnibus Cesarem,
ad euertendam Remp. sobrium accessisse. Nam circa uia

Ex nimio col-
tu caluitium
prouenire scri-
bit Aristot. lib.
5. de genera.
Hic sup. mu.
Nam Romæ actor
Cesari par pæ-
ri repentum
est: eius enim
uxor à Clodio
adulterata
fuit.

Cleopatra fi-
lium suum Cæ-
sariōnē appel-
lauit, ueluti à
Cesare nomi-
ne derivato.

etum

Indifferē, pro eo, qui non discernit, aut curat.

Plutarch. in Cæs. vita unguentū appellauit, quod hic Suetonius oleum conditum,

S. habeto.

S. habeto.

Templa quæ dicantur, vide Gel. lib. 14. c. 10.

S. habeto.

etum C. Oppius adeo indifferētem docet, ut quondam ab hospite conditū oleum, pro uiridi appositum, aspernantibus cæteris, solum etiā largius dicat appetiisse, ne hospitiē aut neglegentiæ, aut rusticitatē uideretur arguere.

Repacitas eius.

CAP. LIIII.

Abstinentiam neq; in imperijs, neq; in magistratibus præstitit. Vt enim quidam monumentis suis testati sunt, in Hispania à Proconsule, & à socijs pecunias accipit emendicatas in auxilium eris alieni: & Lusitanorum quædam oppida, quâquam nec imperata detrectarent, & aduenienti portas patefacerēt, diripuit hostiliter. In Gallia sana, templaq; deum donis referta expilauit: urbes diuisit sepius ob prædam, quàm ob delictum: unde factum, ut auro abudaret, ternisq; milibus nummum in libras pro mercate per Italiam, prouinciasq; diuenderet. In primo cōsulatu tria milia pondo auri furatus è Capitolio, tantum de inaurati eris reposuit. Societates, ac regna pretio deiecit: ut qui uni Ptolomæo propè sex milia talentorum suo, Pompeijsq; nomine abstulerit, postea uerò euidentissimis rapinis, ac sacrilegijs, & onera bellorum ciuiliū, & trium phorum, ac munerum sustinuit impendia.

Eloquentia, & ars oratoria eiusdem. CAP. LV.

Eloquentia militari, qua re aut æquauit præstantissimorum gloriam, aut exæsit, post accusationē Dolæ belle haud dubiè principibus patronis annumeratus est.

Certè Cicero ad Brutum oratores enumerans, negat se uideri, cui Cæsar debeat cedere: aitq; eum elegantem, splendidam quoq; ac etiā magnificam, ac generosam quoddammodo rationem dicendi tenere: & ad Cornelium Nepo-

tem

Cæsar Dolæ bellam repetitū darum accusauit: vide supra ca. 44

tem de eodem ita scripsit: Quid oratorū quem huic antepponens eorum, qui nihil aliud egerunt? Quis sententijs aut acutior, aut crebrior? Quis uerbis aut ornator, aut elegantior? Genus eloquentiæ duntaxat adolescens adhuc Strabonibus Cæsaris secutus uidetur: cuius etiā ex oratione, quæ inscribitur pro Sardis, ad uerbum nonnulla transtulit in diuinationem suā. Pronuntiasse autem dicitur uoce acuta, ardentem motu, gestuq; non sine uenustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temere quædam feruntur pro Q. Metello: quæ non immeritò Augustus existimat magis ab actuarijs exceptam, malè subsequētib; uerba dicētis, quàm ab ipso editā. Nā in quibusdā exemplaribus inuenio, ne inscriptā quidē pro Metello, sed quæ scripsit Metello, quū ex persona Cæsaris sermo sit Metellum, seq; aduersus cōmunium obrectatorū criminationes purgātis. Apud milites quoq; in Hispania, idē Augustus orationē esse uix ipsius putat, quæ tamen duplex fertur: una quasi priorè habita prælio: altera posteriorè, quo Asinius Pollio, ne tempus quidē cōcionandū habuisse eum dicit, subita hostium incursione.

Libri, commentaria, & epistolæ per eum editæ.

CAP. LVI.

Reliquit & rerum suarum commentarios, Gallici, ciuiliq; belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africisq; & Hispaniæ, incertus autor est. Alij enim Oppium putant, alij Hirtium: qui etiam Gallici belli nouissimum, imperfectum que librum suppleuerit. De commentarijs Cæsaris Cicero in eodem libro sic refert: Commentarios scripsit ualde quidem probandos: nudi sunt, recti, & uenusti, omni ornatu orationis, tanquam ueste detracta: sed dum

Strabo Cæsar orator fuit, quem pro testimonio citat Priscian. li. 5. & 6.

Actuarij, ab actis, actionibusq; descibuntur: uelociter, quæ deinde recitantur: suntq; tanq; notarij.

In eo. lib. si ad Brutum. 169. p. 169.

dum uoluit alios habere parata, unde sumerent, qui uel-
lent scribere historiam, ineptis gratum forsasse fecit, qui
illa uolunt calamitatis iniurere: sanos quidem homines à

Verba sunt
Hirtii ex pra-
fatione sum-
pta, quæ præ-
posuit comen-
tario belli Gal-
lici.

Rescripturū
p̄ denotū scri-
pturum.

scribendo deterruit. De eisdem commentarijs Hirtius ita
prædicat: Ad eò probantur omnium iudicio, ut præcepta,
non præbita facultas scriptoribus uideatur. Cuius tamen
rei maior nostra, quam reliquarum, est admiratio. Ceteri
enim quam bene, atque emendatè, nos etiam quam faci-
lè, atque celeriter eos perscripserit, scimus. Pollio Asti-
nius parum diligenter, parumque integra ueritate composi-
tòs putat: quum Caesar plerumque, et quæ per alios erant
gesta, temere crediderit, et quæ per se, uel consultò, uel
estiam memoria lapsus, perperâ ediderit: existimatque rescri-
pturū, et correcturū fuisse. Reliqui et de Analogia libros
duos, et Anticipationes totidè, ac præterea poemata, quod in
scribitur, iter. Quorū librorū primos in transitu Alpium,
quum ex citeriore Gallia conuentibus peractis ad exerci-
tum rediret, sequentes sub tēpus Mundensis prælii fecit: no-
uissimum, dum ab urbe in Hispaniam ulteriorem. IIII. et

Tyro Cicero
nis libertus no-
tas primū cō-
mentus est, au-
tore Eusebio.

De notis lite-
rarū Cæs. uide
Gal. lib. 17. c.
9.

xx. die peruenit. Epistole quoque eius ad senatum extant,
quas primū uidetur ad paginas, et formam memorialis
libelli conuertisse, quum antea coss. et duces non nisi
transuersa charta scriptas mitterent. Extant et ad Cicero-
nem: itè ad familiares domesticis de rebus, in quibus si qua
occultius perserenda erant, per notas scripsit: id est, sic ser-
uato literarum ordine, ut nullum uerbum effici posset: quæ
si quis inuestigare, et persequi uellet, quam elemento-
rum litera, id est, d. pro a, et perinde reliquas commutet.
Feruntur et à puero, et ab adulescentulo quædam scripta:

ut lau

ut laudes Hercules, tragædia Oedipi: itè dicta collecta-
nea: quos omnes libellos uetuit Augustus publicari in epi-
stola, quam breuem admodum, ac simplicè ad Pompeium
Marcum, cui ordinandas bibliothecas delegauerat, misit.

Peritia, et labor eius in armis. CAP. LVIII.

Arimorum, et equitandi peritissimus, laboris ultra
fidem patiens erat: in agmine nonnunquam equo,
sepius pedibus anteibat, capite detecto, seu Sol, seu imber
esset. Longissimas uias incredibili celeritate cōfecit, expe-
ditus meritoria rheda centena passuum millia in singulos
dies, si flumina morarentur nando traiciens, uel innixus
inflatu uentris, ut persæpe nuntios de se præuenerit.

Meritoria
rheda dicun-
tur, quæ que-
ritus facienti
causa locatur.

Cautela, et audacia eius in expeditionibus.

CAP. LVIII.

In obeundis expeditionibus, dubium, cautior ne, an au-
dientior. Exercitū neque per insidiosa itinera duxit un-
quam, nisi per speculatus locorum situs: neque in Britanniam
transiit, nisi ante per se portus, et navigationem, et
accessum ad insulam explorasset. At idem obsessione ca-
strorū in Germania nuntiata, per stationes hostium Gal-
lico habitu penetravit ad suos. A Brūndisio Dyrrhachium
inter oppositas classes hyeme transmisit. Cessantibusque co-
pijs, quas subsequi iusserat, cum ad accersendas frustra
sepe misisset, nouissime ipse clam noctu paruulum nauis
gremium solus obuoluto capite cōsensit: neque aut quis
esset, antè detexit, aut gubernatorem cedere aduersæ tem-
pestati passus est, quam penè obrutus fluctibus.

Transmittere,
pro transire
mare.
Rem hanc lucu
lenter, graphi-
cèque scribit
Lucan. lib. 5.

Despectus prodigiorum eidem occurrentium.

CAP. LX.

Ne

Cæsarē, atq;
Alexandrū re-
ligionem pari-
ter eō tempo-
re fuisse pro-
ditū Appia-
nus.

NE religione quidem illa à quoquam incepto abster-
ritus unquam, uel retrā datus est. Quum immolanti
auspicijs hostia, profectioem aduersus Scipionem, &
Iubam nō distulit. Proclapsus etiam in egressu nauis uerso
ad melius omine, Tenet te (inquit) Africa. Ad eludendas
autem uaticinationes, quibus felix, et inuictum in ea pro-
uincia fataliter Scipionū nomen ferebatur, despectissimū
quendam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium
uite, Salutioni cognomen erat, secum in castris habuit.

Præliorum assumptio locis, & temporibus in-
opinatis etiam apud suos. CAP. LX.

Relia non tantum destitit, sed ex occasione sume-
bat, ac sepe ab itinere statim, interdum spurcissimis
tempestatibus, quum minimè quis moturum putaret: nec
nisi tēpore extremo ad dimicādum cunctātor factus est,
quò sepius uicisset, hōc minus experiedos casus opinans,
nihilq; se tantū acquisiturū uictoria, quātū auferre cala-
mitas posset. Nullum unquā hostem fūdīt, quē nō castris
quoc; exueret, ita nullum spatiū perterritis dabat. Ancie-
piti prælio equos dimittebat, et in primis suū, quō maior
permanendi necessitas imponeretur, auxilio fugæ erepto.

De equo eius insigni cum pedibus propē hui-
manis. CAP. LXI.

VTebatur autem equo insigni, pedibus propē huma-
nis, & in modum digitorum unguis fissis, quem
natum apud se, quum aruspices imperium orbis terræ si-
gnificare domino pronuntiaissent, magna cura aluit, nec
patientem sessoris alterius, primus ascendit: cuius etiam
instar pro eade ueneris genitricis postea dedicauit.

Virtus

Virtus eius in acie inclinata reparanda.

CAP. LXII.

Inclinatam aciem solus sepe restituit, obstitens fugien-
tibus, retinensq; singulos, & contortis faucibus conuer-
tens in hostem: & quidē adeo plerumq; trepidos, ut aqui-
lifer moranti cusside sit comminatus, alius in manu deti-
nentis reliquerit signum.

Constantia, & seueritas eius contra Cæsium.

CAP. LXIII.

Non minora illa constantie eius, imō maiora etiam
indicia fuerunt. Post aciem Pharfalicam quū præ-
missis in Asiam copijs per angustias Hellepontis uictor na-
uicula trajiceret, L. Cæsium partis aduersæ eū decem ro-
stratis nauibus obuium sibi neq; refugit, & cominus tenta-
dens, ultro ad deditionē hortatus, supplicē ad se ferentem.

Mira euasio eius nando. CAP. LXIII.

Alexandria circa oppugnationem pontis, eruptione
hostium subita compulsus in scapham, pluribus eoa-
dem præcipitatus cum deflisset in mare, nando per du-
centos passus euasit ad proximam nauem, elata leua, ne li-
belli, quos tenebat, madeficerent, paludamentum mordicis
trahens, ne spolio potiretur hostis. *causa est militum*

Probatio, & disciplina eius in milites. CAP. LXV.

Militem neq; à moribus, neq; à fortuna probabat,
sed tantum à uiribus: tractabatq; paræ seueritate,
atq; indulgentia. Non enim ubiq; ac semper, sed cum ho-
stis in proximo esset, coërcebat: tū maximè exactor gra-
uissimus discipline, ut neq; itineris, neq; prælij tempus
denuntiaret, sed paratum, & intentum momentis omnia
d bus,

Et conto. fau-
factum est hoc
in Africo bel-
lo contra Pe-
treiū, & Afra-
nium: uide Ap-
pi. & Valeri-
lib. 3.

Appian. 6. L.
Cæsium, sed C.
Cæsium fuisse
scribit, q. po-
stet cū bruto
in Cæs. coniu-
rauit.

Alij historici
Alexandrinus
uestem illi ade-
ptam in tro-
phaei modum
erexisse scri-
bunt.

Militē, neq; à
mo. &c. secus
ipse Cæs. scri-
bit in. 7. com.
quem uide
repetitor

Ancipiti præ-
lio, ut in præ-
lio aduersus
Heliucios: ui-
de lib. 1. Com.
Cæsa.

De Cæs. equo
uide Plin. lib.
8. ca. 42. et So-
lin. in Polyhi-
stora.

ute eadem.

bus, quò uellet, subitò educeret. Quòd etiam sine caussa plerunq; faciebat, præcipuè pluujs, & festis diebus. Ac subinde obseruandum se admonens, repentiè interdiu, uel nocte subtrahēbat, augebatq; iter, ut serius subsequentes defatigaret.

De eodem,

C A P. LXVI.

Tuba rex Mauritaniae, ut inquit Appian, partes Pompeianas iunxit, & Scipioni fero Pompei reliquias in Africa reparari se cōiunxit.

Fama uerò hostilium copiarū perterritos nō negādo, minuendo uē, sed insuper amplificādo, ementiendōq; confirmabat. Itaq; quū expectatio aduētus tubæ terribiliss esset, cōuocatis ad concionē militibus, Scitote (inquit) paucissimis his diebus regē affuturū cum x. legionibus, equitū xxx. leuis armaturæ c. millibus, elephātis ccc. Prōinde defināt quidā querere ultrā, aut opinari, mihiq; (qui cōpertū habeo) credāt, aut quidē uetustissima nauē impositos, quocūq; uēto, in quasq; terraq; tūbebo auehi.

Coërtio, & cultus militum eius. C A P. LXVII.

Delicta neque obseruabat omnia, neque pro modo exequēbatur, sed desertorū, ac se ditioforum et inquisitor, & punitor acerrimus, cōiuebat in cæteris. Ac nonnunquam post magnam pugnam, atque uictoriam remisso officiorum munere, licentiam omnem passim lasciuendi permittebat, iactare solitus, milites suos etiam uigentatos bene pugnare posse: nec milites eos pro concione, sed blandiori nomine commilitones appellabat: habebatq; tam cultos, ut argento, & auro politis armis ornaret simul & ad speciem, & quò tenaciores eorum in prelio essent metu damni. Diligebat quoque usque adeo, ut audita clade Tituriana barbam, capillumq; summiserit, nec antè dempsisset, quam uindicaisset. Quibus rebus

et de

& deuotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

Amor, & fidelitas militū ad eū. C A. LXVIII.

Ingresso ciuile bellum centuriones cuiusque legionis singulos equites è uiatico suo obtulerunt, & uniuersi milites gratuitam, sine frumento, stipendioq; operam, quum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent: neque in tam diuturno spatio quisquam omnino desciiuit: plerique capti concessam sibi sub conditione uitam, si militare aduersus eum uellent, recusarunt. Panem, & cæteras necessitates, non quum obsiderentur modò, sed etiam si alios ipsi obsiderent, tantopore tolerabant, ut Dyrrhachina munitione Pompeius, * uiso genere panis ex herba (quo sustinebantur) cum fris sibi rem esse dixerit, amoueriq; ocyus, nec cuiquam ostendi iusserit, ne patientia, & pertinacia hostis, animi suorū frangeretur.

Quanta fortitudine dimicauerint, testimonio est, quòd aduerso semel apud Dyrrhachii prelio, poenam in se uultro depoposcerunt, ut consolandos eos magis imperator, quam puniendos habuerit. Cæteris prelijs innumeras aduersariorum copias sexte legionis cohortes facile superauerunt. Denique una sexte legionis cohortes preposita castello, quatuor Pompeij legiones per aliquot horas sustinuit, penè omnis confixa multitudine hostilium sagittarum, quarū c. ac xxx. millia intra uallem reperta sunt. Nec mirum, si quis singulorum facta respiciat, uel Cassij Scæuæ centurionis, uel C. Acilij militis, ne de pluribus referam. Scæua excusso oculo, transfixus femore, & humero, c. & xx. ictibus scuto perforato, ostiadiam portæ commissi castelli retinuit. Acilius nauale

d 2 ad

incoabit. Neq; in t. di. utur, &c. imò Labienus, cuius graua, stremita; opera usus fuerat in bello Gallico, à Cæs. desciiuit, Pōpeiōq; adhaesit.

Pleriq; capti concess. & c. ui de lib. 5. com. de bel. ciuili.

Vit. gen. panis factò de radice appellata clara, lacte ad mixto, ut scriptum est lib. 3. com. de bello ciuili. Plinius sentit eos lapidari uixisse, què uide lib. 19. ca. 8.

De Cynegi-
ro, uide Iulii
lib. 1.

ad Masilianam prelio, iniecta in puppem hostium dextra, et
abscissa, memorabile illud apud Græcos Cynagiri exem-
plum imitatus, transfiliuit in nauem, umbone obuios agens.
Labor eius contra seditionem militarem.

CAP. LXXIX.

Seditionem per decem annos Gallicis bellis nullam o-
mnino mouerunt, ciuilibus aliquas: sed ut celeriter ad
officium redierint, nec tam indulgentia ducis, quam auto-
ritate. Non enim cessit unquam tumultuantibus, atq; etiam
obuiam semper iit, et nonam quidem legionem apud Pla-
centiam, quanquam adhuc in armis Pompeius esset, totam
cum ignominia missam fecit, agræq; post multas, et sup-
plices preces, nec nisi exacta de fontibus pœna, restituit.

Facilis reconciliatio militum iratorum. CAP. LXX.

Decumanos autem Romæ cum ingentibus minis,
summoq; etiam urbis periculo missionem, et pre-
mia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neque adire
cunctatus est, quanquam deterrentibus amicis: neque tim-
mittere: sed una uoce, qua Quirites eos pro militibus ap-
pellarat, tam facile circuegit, et flexit, ut ei milites esse co-
ssetim responderint, et quamuis recusantem ultro in Africa-
cam sint secuti: ac sic quoque seditiosissimum quenque
et prædæ, et agri destinati tercia parte multauit.

Fides, & studium eius erga clientes, CAP. LXXI.

Studium, et fides erga clientes ne inueni quidem de-
suerunt. Masintham nobilem iuuenem, quum aduer-
sus Hiempsalæ regem tam enixè defendisset, ut Iuba re-
gis filio in altercatione barbam inuasisset, stipendiarium
quoq; pronuntiatum, et abstrahentibus statim eripuit,
occulauitq;

Hiempsal,
Africae
rex.

occulauitq; apud se diu, et mox ex prætura proficiscens
in Hispaniam, inter officia statim profectum, faucesq;
lictorum lectica sua auexit.

Cultus, & dilectio amicorum eius. CAP. LXXII.

Amicos tanta semper facilitate, indulgentiaq; tra-
ctauit, ut C. Oppio comitanti se per syluestre iter,
corruptoq; subita ualetudine, et in diuersorio, quod unum
erat, loco cesserit, et ipse humi, ac sub dio accubuerit.
Iam autem rerum potens, quosdam etiam infimi generis ad
amplissimos honores prouexit. Quum ob id culparetur,
professus est palam, si grassatorum, et sicariorum ope
in tuenda sua dignitate usus esset, talibus quoq; se parentem
gratiam relaturum.

Odiorum facilis remissio eiusdem. CAP. LXXIII.

Simulatas contra nullos tam graues exceptit unquam,
Sut non occasione oblata libens deponeret. C. Memmij,
cuius asperrimis orationibus, non minore acerbitate rea-
scripserat, etiam suffragator mox in petitione consulatus
fuit. C. Caluo post famosa epigrammata de reconcilia-
tione per amicos agenti, ultro, ac prior scripsit. Valerium
Catullum, a quo sibi uersiculis de Mamurra perpetua
stigmata imposta non dissimulauerat, satisfacientem ead-
dem die adhibuit coenæ: hospitioq; patris eius, sicut con-
sueuerat, uti perseuerauit.

Lenitas, & mansuetudo eius in ulciscendo ini-
urias illatas. CAP. LXXIIII.

Sed et in ulciscendo natura lenissimus. Piratas, a qui-
bus captus est, quum in deditioem redegisset (quo-
nam suffixurum se cruci ante iurauerat) iugulari prius
d s iusit,

Inter officia,
inter eos, qui
officij gratia
Caesarem co-
mitabantur

§ 2. seditionis
auctores Cæsar
supplicio affe-
cit, inquit Ap-
pia.
Decumani, de
cimum legionis
milites.

Quirites. id
est, plebeios,
uiles, contem-
ptibiles: mili-
tum appella-
tio honorifice-
rior erat.

Famosa. i. pro-
brofa, & in-
mixta plena.

Uide epigr.
Catullæ.

De his piratis
supra c. 4. me-
minit.

Corn. Phag.
Syllanorū mil-
liti dux erat:
ā quo Cæs.
cū inquirere
rur tanq̄ Ma-
rianus in Sābi-
nis delitescens
duobus se ta-
lētis relemis-
sive supra, ca-
1.

Ex fide i. re-
cto testimo-
nio, sine frau-
de,

Ex com. Pōp.
antequam ex
amicis fierent
iunior.
Mor. ap. Ier-
uide lib. i. Co-
de bel. ciuili.

iusit, deinde suffigi Cornelio Phagita, cuius quondam no-
sturnas insidias eger, ac latens, ne perduceretur ad Syl-
lam, vix premio dato euaserat, nunquam nocere sustinuit.
Philemonem a manu seruum, qui necem suā per uenenum
inimicis promiserat, nō grauius, quam simplici morte pu-
nijt. In P. Clodium Pompeiæ uxoris suæ adulterum, atq;
eandem de causa pollutarum ceremoniarum reum testis ci-
tatus, negauit se quæcūq; cōperisse: quāuis et mater Aure-
lia, et soror Lulia, apud eosdē iudices, oia ex fide retulisse-
sent: interrogatusq; cur igitur repudiasset uxore: quoniā,
inquit, meos tā suspitōe, q̄ crimine iudico carere oportere.

Moderatio, & clementiamq; tum in admini-
stratione, tum in uictoria belli ciuili admirabilem
exhibuit. Denunciāte Pompeio pro hostibus se habiturū,
qui Rep. desuissent, ipse medius, et neutrius partis, suo-
rum sibi numero futuros pronunciauit. Quibus autem ex
commendatione Pōpeij ordines dederat, potestatem trā-
seundi ad eum omnibus fecit. Motis apud Ilerdam deditio-
nis cōditionibus, quū assiduo inter utraq; partes usu, atq;
cōmercio Afranius, ac Petreius deprehensos intra castra
Iulianos subita poenitentia interfecissent, admissā in se per-
fidiam nō sustinuit imitari. Acie Pharsalica proclamauit,
ut ciuius parceretur, deincepsq; nemini nō suorū, quem
uellet unum, partis aduersæ seruare concessit: nec ulli pe-
riisse, nisi in prælio repeririur, exceptis duntaxat Afrā-
nio, et Fausto, et L. Cæsare iuuenē: ac ne hos quidem uo-
luntate ipsius interēptos putant. Quorum tamē et Afrā-
nius, et Faustus priores post imperatā ueniam rebellauit-
runt,

vunt, et Caesaris libertis, seruisq; eius ferro, et igni cru-
delem in modum enectis, bestias quoque ad munus populi
comparatas cōtrucidauerāt. Denique tempore extremo
etiam, quibus nō dum ignouerāt, cunctis in Italian redire
permisit, magistratusq; et imperia capere. Sed et sta-
tuus L. Syllæ, atque Pompeij a plebe disiectus reposuit.
Ac si qua posthac aut cogitarentur grauius aduersus se,
aut diceretur, inhibere maluit, quā uindicare. Itaq; et
detectus coniuurations, conuentusq; nocturnos non ultrā
arguit, quā ut edicto ostenderet esse sibi notos: et acer-
be loquentibus satis habuit pro concione denuntiare, ne
perseuerarent. Aulicq; Cecinnæ criminosisimo libro, et
Pitholai carminibus maledicentissimis laceratam existi-
mationem suam, ciuili animo tulit.

Abusus dominationis, & potestatis eiufdem.

C A P. LXXVI.

Prægrauant tamen cætera facta, dictaq; eius, ut et
abusus dominatione, et iure casus existimetur. Non
enim honores modō nimios recepit, ut continuum consu-
latum, perpetuam dictaturam, præfecturamq; morum,
insuper prænomen imperatoris, cognomē patris patriæ,
statuam inter reges, suggestum in orchestra, sed et
ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est:
sedem auream in curia, et pro tribunali thesauram, et ser-
culum Circensī pompa, templa, aras, simulachra iuxta
Deos, puluinar, flaminem, lupercos, appellationē mensis
ē suo nomine, ac nonnullos honores ad libidinem cepit,
et dedit. Tertium, et quartum consulatum titulo tenuis
gessit, contentus dictaturæ potestate decretæ, cum con-

Hic Pitholai
M. Veraci-
lius Pitholau
dictus est, cu-
ius meminit
Macrob. li. 2.
Saturn. cap. 7.
Ciu. an. i. ani-
mo tam remis-
so, ac si ciuis,
priuatusq;
fuisse.

Prægrauant
absolutē, pro
præpollēt, si-
ue præponde-
rant,

Medio tēpo-
re pro
METAFV.
siue interea.

Petē. ded. Hic
Caninum si-
gnat, de cuius
consulatu io-
eos Cic. & a-
liorum uide
apud macrob.
lib. 2. Satur. c.
2. & 3.

sulatibus simul: atq; utroq; anno binos consules substituit sibi in ternos nouissimos mēses, ita ut medio tēpore comitia nulla haberit. prater Tribunorum, & Aedilium plebis: prefectosq; pro Pratoribus cōstituerit, qui presente se res urbanas administrarent. Pridie autem Cal. Ianu. re-pentina conf. morte cessantem honorem in paucas horas petenti dedit. Eadē licentia spretō patrie more, magistratus in plures annos ordinauit. Decē Pratorijs uiris cōsularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quosdam ē semibarbaris Gallorum recepit in curiam. Praterca monetæ, publicisq; uectigalibus peculiare seruos prapōsuit. Triū legionū, quas Alexandria relinquebat, curā, & imperium Rufioni liberti sui filio, suo exoleto, demandauit.

Abusus, & arrogātia eiusdem. CAP. LXXVII.

Nec minoris impotentie uoces propalam edebat, ut **T.** Amprius scribit: nihil amplius Rempu. esse, ap- pellationem modō sine corpore, ac specie. Syllam nescisse literas, qui dictaturam deposuerit: debere homines consti- deratius iam loqui secum, ac pro legibus habere, quæ di- cat. Eoq; arrogantia progressus est, ut aruspice tristitia, & sine corde extra sacro quodam nuntiante, futura dice- ret letiora, cum uellet, nec pro ostento ducendum, si pe- cudi cor defuisset.

Inciuitas, & indignatio eiusdem.

CAP. LXXVIII.

Verum præcipuam, & inexpiabilem sibi inuidiam hinc maximè mouit. Adeuntes se cū pluribus, ho- norificentissimisq; decretis uniuersos P. C. sedens pro aede Veneris genitricis excepit. Quidam putant recentum à

Corne

Appia non
cor, fed exto-
rum caput ho-
rie defuisse,
ait proditum
memoriae.

Hostijs autem
aliqui defuisse
cor, aliquādo
extorū caput,
scribit Pli. li.
II. c. 37.
Atias, excita-
bilem.
Atias, pluri-
mis,

Cornelio Balbo, quum conaretur assurgere: alij ne cona- tum quidem omnino, sed etiam admonētē C. Trebatium, ut assurgeret, minus familiari uultu respexisse. Idq; factū eius tantō intolerabilius est uisum, quod ipse triumphan- ti, & subsellia tribunia praterenti sibi unum ē collegio Pontium Aquilam non assurrexisset, ad eō indignatus sit, ut proclamauerit: Repete ergo à me Aquila rempli. tribu- nus: & nec desiterit per continuos dies quicquam cui- quam nisi sub exceptione polliceri, si tamen per Pontium Aquilam licerit.

De eodē, & regni affectatione. CAP. LXXX.

A Diecit ad tam insignem despecti senatus contume- liam, multō arrogātius factum. Nam quum sacrificio Latinarū reuertente eo inter immodicas, ac nouas po- puli acclamationes, quidam ē turba statua eius coronam lauream candida fascia preligatam imposuisset, & Tri- plebis Epidius Marullus, Cæstiusq; Flauus corona fasciā detraxi, hominemq; duci in uincula iussissent, dolens seu parum prosperè motam regni mentionem, siue, ut ferebat, ereptam sibi gloriam recusandi, tribunos grauius incre- pitos potestate priuauit: neq; ex eo insamiam affectati etiam regij numinis discutere uoluit: quanquam & ple- bi regem se salutanti, Cæsarem se, non regem esse respon- derit: & Lupercalibus, pro Rostris à c o s s. Antonio admotum sepius capiti suo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miserit. Quinetiam uaria fa- ma percrebruit migraturum Alexandria, uel Iliū, trās latis simul opibus imperij, exhaustaq; Italia, delectibus, et pro curratione urbis amicis permissa. Proximo autem senatu

Corn. bal. di-
xisset autē. Me-
minteris te esse
Cæsarem.
E colleg. s. tri-
bunorum,

De Latinis fe-
rijs uide Dio-
nisi. lib. 4.

Fascia candi-
da nihil aliud
est, quam dia-
dema: quod re-
gū insigne pri-
mus inuenit lu-
ber pater.

Atias, plebeio,

d s p r e c e

Libri fatales,
sunt libri si-
bylini.

Quæ. s. senten-
tia à Contra di-
ceda, fuit cau-
sa, &c.

Bonum factū,
pro reā ē fiet.

Solebat licitor
introeunte cō-
sule populū
admonere, ut
animaduerte-
ret, cederetq;
aduetāri cōsu-
li, et assurgens
cum plausu ex-
ciperet.

Sexaginta am-
plius, pro plu-
res sexaginta.
* Aliās, Deci-
mo.

Ex ponte deij-
cerēt, uide Be-
real. in lib. 20
nos, locū hūc
explicantem.

percrebruit fama L. Cottam x v. uirum sententiam dictū
rum: ut quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos,
nisi à rege non posse uinci, Caesar rex appellaretur.

Conspiratorū cōiuratio in eum. CAP. LXXXI

Quæ causa coniuratis maturandi fuit destinata ne-
gotia, ne afferri necesse esset. Consilia igitur di-
spersim antea habita, & quæ sepe bini, terni uel ceperāt,
in unum omnes contulerunt, ne populo quidem iam præ-
senti statu leto, sed clam, palamq; detrectante domina-
tionē, atq; assertores flagitiæ. Peregrinis in Senatū alle-
ctis libellus propositus est: Bonū factū, ne quis Senatori
nouo curiā monstrare uelit, & illa uulgò canebatur: Gal-
los Caesar in triūphum ducit: lidem in curia Galli braccas
deposuerūt, latum clauū sumpserunt. Q. Maximo suffe-
cto, trimestriq; c. o. s. theatrum introeunte, quum licitor
animaduerti ex more iussisset, ab uniuersis conclamatum
est: nō esse cōsulem eū post remotos Casetiū, & Marullū
Tribunos. Reperita sunt proximis comitijs cōplura sus-
fragia, c. o. s. eos declarantium. Subscripsere quidam L.
Bruti statuae, Vtinam uiueres. Item ipsius Caesaris statuae:
Brutus, quia reges eiecit, c. o. s. primus factus est.

Hic, quia c. o. s. eiecit, rex postremò factus est.

Conspiratū est in eum à L. x. amplius, C. Casio, Marcoq;
et * Decio Bruto principibus cōspiracionis, qui primū
cunctati, utrum ne illi in cāpo per comitia tribus ad sus-
fragia uocantem partibus diuisis è ponte deicerent, atq;
exceptum trucidaret: an in sacra uia, uel in aditu theatri
adorerentur: post quā Senatus Idibus Martijs in Pōpei
curiam editus est, facile tempus, & locum prætulerunt.

Prodigia

Prodigia præcedentia mortem eius.

CAP. LXXXI.

Sed Caesari futura cædes euidentibus prodigijs denun-
ciata est. Paucos ante menses, quum in colonia Capua
deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas sepulchra
uelutissima disijcerent, idq; cō studio sius facerent, quòd
aliquatū uasculorū operis antiqui scrutates reperiebant,
tabula aenea in monumento, in quo dicebatur Capys cōdi-
tor Capuæ sepultus, inuenta est, conscripta literis, uerbisq;
Græcis hac sententia: Quando ossa Capys detecta essent,
fore, ut Iulo prognatus manu consanguineorū necaretur:
magnisq; mox Italiae cladibus uindicaretur. Cuius rei, ne
quis fabulosam, aut cōmentitiā putet, autor est Cornelius
Balbus familiarissimus Caesaris. Proximis diebus equorū
greges, quos in traiciendo Rubicone flumine consecra-
rat, ac uagos sine cūsto de dimiserat, cōperit pertinacissi-
mè pabulo abstinere, ubertimq; flere. Et immolantē aru-
spex Spurina monuit, cauere periculum, quod non ultra
Martius Idus profereatur. Pridie autē eandem Idus autem
regalio cum Laureo ramulo Pōpeiana curie se inferen-
tē, uolucres uarij generis ex proximo nemore persecuta,
ibidem discerpserunt. Ea uerò nocte, cui illuxit dies cædis,
& ipse sibi usus est per quietem interdū supra nubes uo-
litare, aliās cum loue dextris iungere. Et Calpurnia uxor
imaginata est, collabi fastigium domus, maritūq; in gre-
mio suo confodi, ac subitò cubiculi fores sponte patuerūt.
Ob hæc, simul & ob infirmam ualetudinem diu cuncta-
tus, an se contineret, & quæ apud senatum proposuerat,
agere differret, tādē Decimo Bruto adhortante, ne fre-
quentes

De his quodq;
prodigijs uide
Verg. in geor.
in fine.
Verg. 9. Aen.
Et Capys hic
nomen Cam-
pane ducitur
urbis.

Cæs. transitu
rus Rubiconē
equos oppo-
suit, qui exci-
perent impe-
rum aquarum,
ur ita pedites
fractis undarū
uiribus infra-
tutò trāsrēt,
hos equos tan-
quā uictorie,
felicitatisq; au-
tores cōsecra-
uit, hoc est fa-
cros, & inuo-
labiles fore uo-
luit.

quētes, ac iam dudum opperietes destitueret, quinta serē hora progressus est, libellumq; insidiarum indicem, ab obuiō quodam porrectum, libellis ceteris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus commisit. Deim pluribus hostijs caesis, cum litare non posset, introijt curiam spreta religione: Spurinamq; irridens, et ut falsum arguens, quod sine ulla noxa Idus Martie adessent: quamquam is uenisse quidem eas diceret, sed non prateriisse.

Cædes, & mors Cæsaris. CAP. LXXXII.

Asfidentem cōspirati specie officij circumsteterunt, alioq; Cimber Tullius, qui primas partes suscepit, rat, quasi aliquid rogaturus propius accessit, reuentiq; & gestu in aliud tēpus differenti, ab utroq; humero togā apprehendit: deim clamātem, ista quidem uis est, alter Casca aduersum uulnerat paulam infra iugulum: Caesar Casca brachium abreptum, graphio traiecit: conatusq; profilire, alio uulnere tardatus est. Vtq; animaduertit undiq; se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluit, simul sinistra manu sinū ad ima crura deduxit, quod honestius caderet, etiā infriore corporis parte uelata: atq; ita tribus, & uiginti plagis cōfusus est, uno modo ad primū ictum gemitu sine uoce edito: etsi tradiderūt quidam M. Bruto irruenti dixisse, καὶ σὺ τρωπῶν. Exanimis diffugiētibus cūctis aliquādiu iacuit, donec lectice impositū dependente brachio tres seruuli domi retulerūt: nec in tot uulneribus, ut Antistius medicus existimabat, letale ullum repertū est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus cōiuratis corpus occisi in Tyberim trahere, bona publicare, acta rescindere, sed metu M. Antonij

Consulis,

Consulis, & magistri equitum Lepidi, destituerunt.

Testamentum eius recitatum. CAP. LXXXIII.

Postulante ergo L. Pifone socero, testamentum eius aperitur, recitaturq; in Antonij domo, quod Idibus Septembris proximis in Labicano suo fecerat, demandatq; uirgini Vesali maxime. Q. Tubero tradit heredem ab eo scribi solitum ex consulatu ipsius primo, usque ad initiū ciuilibus belli, Cn. Pompeium, idq; militibus pro concione recitatū: sed nouissimo testamēto tres instituit heredes sororum nepotes, C. Octauiū ex dodrante, & L. Pinarium, et Q. Pedium ex quadrante. Reliquos in ima cera. C. Octauium etiam in familiam, nomenq; adoptauit, plerosq; percussorum in tutoribus filij, si quis sibi nasceretur, nominauit. Decimum Brutum etiam in secundis heredibus. Populo hortos circa Tyberim publicē, & uirum trecentos sestertios legauit.

Funeris rogos, & pompa exequiarum eius, cum luctu publico. CAP. LXXXIII.

Vnerē indicto, rogos extractus est in Martio campo iuxta Iulie tumulum, & pro Rostris aurata ades ad simulachrum templi Veneris genitricis collocata, intraq; lectus eburneus auro, ac purpura stratus, & ad caput trophæum cum ueste, in qua fuerat occisus, Praesentibus munera (quia suffecturus dies non uidebatur) preceptum est, ut omisso ordine, quibus quisq; uellet itineribus urbis, portaret in campum. Inter ludos cantata sunt quaedam ad miserationem, & inuidiam cædis eius accomodata, ex Pacuij Armorum iudicio.

Men' me seruasse, ut essent, qui me perderent?

Et ex

Vesal. max. que ceteris ætate præstabat, & dignitate. De his cohæredibus, uide Appi. lib. 3. bello ciuili. de Q. Pedio, uide de Pli. lib. 35. cap. 4.

In ima cera id est, in ultima parte tabule testamētariæ: in tabulis enim ceras testamētaria scribebantur.

Secundi hæredes dicuntur, qui hæredes instituto substituantur: ut ait Boethius in eod. Topic.

Specie officij, hoc est, tanq; officium, sine honorē Cæs. exhibitori. Cimb. Tull. Plut. Metellū Cimbri: Ap. pian. Arillum appellat.

Casce duo in eer cōiuratos fuerē.

Et tu fili.

Alias. Antius.

* *Atiās, Accij.* Et ex Eleſtra* Attilij ad ſimilē ſententiā. Laudationis loā
 co co s. Antonius per præconem pronuntiauit Sen. conf.
 quo omnia ei diuina, ſimul atq; humana decreuerat. Item
 iuſturandum, quo ſe cuncti pro ſalute unius aſtrinxerant,
 quibus per pauca à ſe uerba addidit. Lectū pro Roſtris in
 forum magiſtratus, et honoribus ſuncti detulerunt. Quē
 quū pars in Capitolini touis cella cremare, pars in curia
 Pompeij deſtinaret, repente duo quidā gladijs ſuccincti,
 ac bina iacula geſtantes, ardentibus cereis ſuccenderunt,
 conſeſtīmꝫ; circunſtantium turba uirgulta arida, et cum
 ſubſellijs tribunalia, quicquid præterea ad manū aderat,
 congeſit: deinde tibiſines, et ſcenici artiſices ueſtē, quam
 ex inſtrumento triumphorum ad præſentem uſum induerant,
 detractā ſibi, atq; diſciſſam iniecere flamme: et ue
 teranorum militum legionarij arma ſua, quibus exculti ſu
 nus celebrabant. Matronæ etiā pleræq; ornamenta ſua,
 quæ gerebant, et liberorum bullas, atq; prætextas. In ſum
 mo publico luctu exterarū gentium multitudo circulatim
 ſuo queque more lamētata eſt: præcipuēꝫ; Iudæi, qui etiā
 noctibus continuus buſtum frequentarunt.

Honores ei mortuo per plebem collati.

C A P. LXXXV.

De Heluio
 Cinna uide
 Gel. lib. 19. c.
 13. & Pet. Cri
 nit. de poet.
 Lat. ca. 30.

Plebs ſtatim à ſunere ad domum Bruti, et Caſij cum
 ſacibus tetendit, atq; egrē re pulſa, obuium ſibi He
 lium Cinnam per errorem nominis, quaſi Corneliuſ eſſet
 is, quē grauiſter pridie cōcionatum de Caſare requirebat,
 occidit: caputq; eius præfixum hæſte circumtulit. Poſtea
 ſolidam columnam propē x x. pedum lapidis Numidici
 in foro ſtatuit, ſcripſitq; P A R E N T I P A T R I A E.
 Apud

Apud eam longo tempore ſacrificare, uota ſuſcipere, con
 trouerſias quaſdam interpoſito per Caſarem iureiuranda
 do diſtrahere perſequerant.

Suſpicio, quam ſuis Caſar reliquit.

C A P. LXXXVI.

Suſpicionem Caſar quibuſdam ſuorū reliquit, neque
 ſuoluiffe ſe diutius uiuere, neque curaffe, quòd ualetu
 dine minus proſpera uteretur: ideoq; et quæ religiones
 monerent, et quæ renuntiarēt amici, neglexiſſe. Sunt, qui
 putent conſiſum eū nouiſſimo illo Senatuſcon. ac iureiu
 rando, etiā cuſtodias Hiſpanorū cū gladijs inſpectantiū
 ſe, remouiſſe. Alij è diuerſo opinantur, inſidias undiq; im
 minentes ſubire ſemel conſeſſum ſatiuſ eſſe, quam cauere
 ſemper. Alij ferūt dicere ſolūtū, nō tā ſua, quam Rcip. in
 tereſſe, uti ſaluus eſſet: ſe iā pridē potētiæ, gloriaq; abū
 de adeptū: Remp. ſi quid ſibi eueniret, neq; quietam fore,
 et aliquantō deteriore conditione ciuilia bella ſubiturā.

Genus optatum mortis illatae per eum.

C A P. LXXXVII.

Illud planē inter omnes ferē conſtitit, talem ei mortem
 ipenē ex ſententia obtigiſſe: nam et quondam cūm
 apud Xenophontem legiſſet, Cyrum ultima ualetudine
 mandaſſe quædam de ſunere ſuo, aſpernatum tam lentum
 mortis genus, ſubitam ſibi, celeremq; optauerat: et pridie
 quā occideretur, in ſermone nato ſuper coenam apud
 M. Lepidum, quiſ nam eſſet ſinis uitæ commodiſſimus,
 repentinum, inopinatumq; prætulerat.

Actas eius, ac ſtella comata, & locus, ac dies
 mortis eius.

C A P. LXXXVIII.

Perijt

Diſtrahere, p
 cōponere, ſe
 dare, ſunere.

Inſpectantiū
 ſerd eſt, ob
 ſeruantium.
 Tales priſci
 larones uo
 cabūt. Plant.
 laronesappel
 larā ſiſpe. ¶
 mercedis noīe
 accipiūt: ſiſpa
 tores, ut qui
 dam uolunt,
 etiā dicunt.

Hoc anno l. 56. clarissima uirorum lumina perierunt. Pli. Vergi. Scipio Aemil. Cæs. dictator.

Perijt sexto, & quinquagesimo ætatis anno, atq; in æorum numerū relatus est, non ore modò decernentiū, sed & persuasione uulgi. Siquidẽ ludis, quos primò cõsecratos ei hæres Augustus edebat, stella crinita per septẽ dies cõtinuò fuisit, exoriens circa undecimã horã: credita tuncq; est animã esse Cæsaris in cœlum recepti: & hac de causa simulachro eius in uertice additur stella. Curiam, in qua occisus est, obstrui placuit: idusq; Martias parricidiũ nominari, ac ne unquam eo die senatus ageretur.

Mors occisorũ Cæsaris. CAP. LXXXIX.

Neque sua mori. uolentia extrinsecus allata perierunt.

Percussorum autem ferẽ neq; triennio quisquam amplius superuixit, neq; sua morte defunctus est. Dammati omnes. Alius alio casu perijt, pars naufragio, pars proelio, nonnulli semet eodem illo pugione, quo Cæsarem uolauerant, interemerunt.

VIVES RVFALDO SVOS.

SVETONIVM esse acephalũ, ut Curtium, ut aliquot orationes Ciceronis, ut nuper etiam Tacitum, duobus potissimũ argumentis colligitur: tum quòd non solet gẽtis, ac familie originẽ prætermittere Cæsaris eius, cuius uitam exorditur: de Iulia nulla mẽtio, quum sit maximẽ illustris, & memoratu digna: tum quòd in uetustis exemplaribus hoc habetur initiũ, Annũ agens sextumdecimum, prætermisso Cæsaris nomine, ut appareat prius fuisse de illo locutum: nos igitur, quãdo quidem spes nõ est, quod desideratur, fore, ut aliquando existat, ex ueterum scriptorum læctione, quantum industria, ac studio cõsequi potuimus,

eum

eum locum studiosæ iuuentuti expleuimus. Si quando id ipsum in lucem prodierit, quòd Suetonius scripsit, facillis erit tantuli mei laboris iactura. Suetonij phrasim emulatus sum, et obseruationis diligentiam. Cui nõ satisfecero, ne is haud magnum acceperit damnũ exiguæ chartulæ, & breuissimi temporis, quod perdidit nostris legẽdis. Si cui placuero, is satis hoc ipsi nobis præstitit: sin displicuero, ab hoc ueniã petimus audaciæ. Dicamus tibi, Hieronymo Rufalde, auditorum meorum probissimo, ac pròinde charissimo. Vale, Louanij 1521.

ADDITA SVETONIO IN VITA

C. Iulij Cæsaris, per Viuem.

DE GENTE IVLIA.

Gentem Iuliam pro indubitato creditur ab Iulo Aeneæ filio manasse, qui Lauinio relicto Albam longã condidit, in qua & regnauit. Eo mortuo, quum ad Ascanium Lauiniam, atq; Aeneæ filiiũ Latinum redisset regnũ, cura sacrorũ, ceremoniarumq; Latine, ac Troianæ gentis penes sobolem Iuli mansit: rexque sunt Iulij. Hos cum alijs quibusdam nobilissimis Latij familijs Tullus Hostilius Romanus rex pòst, quam Albam diruisset, Romanũ transtulit, ac in patres cooptauit. Serò ad magistratus emerferunt, nempe inter Patritios maiorum gentium ferẽ postremi, anno v. c. altero, & trecentesimo Cn. Iulio Decemuro, legibus scribendis priore eiuscẽ magistratus læctione. Omnis dehinc generis honores nacta, mansit in patritiatu, et ordine Senatorio, mediocribus opibus, nullo insigniter præstanti uiro, factisq; præclaris illustrior.

Vide Dionys. antiquit. Ro. lib. 1. & 3.

Vide Dionys. antiquit. Roma. lib. 10. & Liv. lib. ab urbe condita.

e Cæsarium

Cæsarum familia.

IN Iulia gente familia fuit Cæsarū: quaratione cognominis haud liquet, nec cui primū cōtigerit. Nam ante Cæsarem Dictatorem, patremq; eius, et auum Iulij, Cæsares fuerunt: ut ille, qui Punico bello secundo à Senatu ad Crispinum Consulem de Dictatore dicendo missus est. Cæsares uerò consuevit Romanus sermo cognominare eos, qui uel eo matris utero, uel cum Cæsarie nascerentur, uel oculis essent cæsij. Addunt quidam de elephanto in Africa occiso, quem indigenæ Cæsarem uocent, eamq; ob caussam cognomen hoc primum aucto Dictatoris contigisse. Sed, qui hoc tradunt, infimæ sunt auctoritatis, nēpe Spartianus, et Seruius: neque enim sola illius progenies ex Iulij hoc cognomen habuit: sed alij, et ante cum multo, et cum eo gentiles illius pleriq; Consules ante Dictatorem fuerunt. Sex Iulius Cæsar cum L. Martio Philippo initio belli socialis. Sequenti anno L. Cæsar cum Rutilio Lupo: nec ante hos clarus quisquam fuit Cæsariū, aut summo magistratu Romæ functus: multis post annis consulatum ex eadem familia adeptus est L. Cæsar Sexti filius, frater patruelis L. Iulij Cæsaris, qui Dictatorem progeniuit. Hic ad præturam tantum peruenit, Pisis, dum manè calaretur eximatus, nullo manifesto morbo.

Ortus Cæsaris, & educatio.

Natus est Cæsar Romæ, C. Mario, et L. Valerio Flacco coss. ad 111. Idus Quimileis, qui mensis post eius mortem lege Antonia Iulius est ea causa dictus: educatus apud Aureliam matrem C. Cottæ filiam, et Iuliam Anitam Marij cōiugē: unde illi patrio amor ple-

beie

Scipio Africa-
nus, inqt Pli-
lib. 17. c. 9. pri-
mus Cæsar à
caelo maris
utero dictus.

Plin. lib. 7.
cap. 51.

beie factionis, et odium Sylle. Literas Latinas, Græcāsq; tum et præcepta dicendi edoctus est à M. Antonio Græphone, homine Gallo, qui magno ingenio uir, ac singulari memoria, præterea moribus comis, et natura facilis, primo in edibus L. Cæsaris patris Græcam, Latinamq; grammaticam, et rhetoricen docuit: hinc in suis ipsius, multa discipulorum liberalitate consequutus, quum nunquam pacis sceretur de mercede. Fuit Cæsar admirabili docilitate, et ad dicendi facultatē appositus: sermo eius Latinus, excultus est domestica consuetudine ab Aurelia matre, quæ puere, ac eleganter Romanè loquebatur, ut Mutia, Lælia, Cornelia, et alia primaria matrone: in quarum familijs infans gnes oratores existerunt.

C. SVETONII

TRANQVILLI D.

Octavius Cæsar Augustus.

GENTE M Octavianam Velitris præcipuè olim fuisse multa declarant. Nam et uicus celeberrima parte oppidi iam pridè Octauius uocabatur, et ostendebatur ara Octauii consecrata: qui bello dux finitimo, quū fortè Marti rediuuinam faceret, nuntiata repenti hostis incurstone, semicrua exta rapta socio profecuit, atq; ita præliū ingressus, uictor rediit. Decretum etiam publicum extabat, quo cauebatur, ut quòque anno in posterum simili modo exta Marti redderentur, reliquaq; ud Octauios referrentur.

Finitimiū bel-
lum, quod cū
finitimis geri-
tur,

Profecuit. i.
partē redidit
Marti, cui sa-
crificabat, par-
tē ad uescen-
dā referuauit.

e 2 Origo

Origo profapiae maiorū Octauij, CA. II.

Inter Ro. gen. alij hic legunt minores gen res. quæ autē sint, uide Liu. lib. 1. ab urb. Patriarius, p ordine, siue di gnitate patri oriorum. De pa tritio ordine uide Plut. in Rom. uita.

Thurium esp idium collo cat Plin. lib. 3. in tertia Ira lie regione: hinc Thuri nus, adiect.

De diuifori bus. lege Be roal. in annot. curiofe, q̄ sint, explicantem.

De Spartaco lege Appia. et

EA gens à Tarquinio priſco rege, inter Romanas gētas allecta, in ſenatum mox à Seruio Tullio in patrias tranſauſta, procedente tempore ad plebem ſe conſtulit, ac rurfus magna ui per D. Iulium in patriatū redijt. Primus ex hac magiſtratum populi ſuffragio cepit C. Rufus. Is Queſtorius Cn. & C. procreauit. A quibus duplex Octauiorum familia deſluxit, conditione diuerſa. Siquidē Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes functi ſunt honoribus ſummis. At C. eiusq; poſteri ſeu fortuna, ſeu uoluntate, in equeſtri ordine conſtitere uſq; ad Auguſti patrem. Proauus Auguſti ſecundo Punico bello ſtipendia in Sicilia Tri bunus militum fecit, Aemilio Pappo imperatore. Auus mu nicipalibus magiſterijs contentus, abundante patrimonio tranquilliffimē ſenuit. Sed hæc alij. Ipſe Auguſtus nihil am plius, quàm equeſtri familia ortum ſe ſcribit, uetere, ac lo cuplete, & in qua primus Senator pater ſuus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat Reſtionem, ex pago Thurino, auum argētarium. Nec quicquam ultra de paternis Auguſti maioribus reperi.

De patre Octauij. CA. III.

Octauius pater à principio ætatis & re, & æſtimatione magna fuit, ut equidem mirey hunc quoque à nonnullis argentarium, atque etiam inter diuifores, operasq; campeſtres proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus eſt facile, & egregie adminiſtra uit. Ex prætura Macedoniam ſortitus, fugitiuos, reſiduum Spartaci, & Catiline manum, Thurinum agrum tenentes in itinere deleuit, negotio ſibi in ſenatu extra ordinem dato.

dato. Prouincia præſuit non minore iuſtitia, quàm forti tudine. Nanq; Beſis, ac Thracibus magno prælio ſiſis, ita ſocios tractauit, ut epiſtola M. T. Ciceronis extēt, quibus Q. fratrem eodem tempore parum ſecunda fama procoſ ſularum Aſie adminiſtrantē hortatur, & monet, imitetur in promerendis ſocijs uicinum ſuum Octauium.

Mors patris Octauij, & de filijs eius.

CA. P. IIII.

Decedens Macedonia prius, quàm conſiteri ſe candi datum conſulatus poſſet, morte obijt repētina, ſu perſtitibus liberis, Octauia maiore, quàm ex Ancharia, & Octauia minore, itē Auguſto, quos ex Accia tulerat. Accia M. Accio Balbo, & Iulia ſore C. Caſaris, genita eſt. Balbus paterna ſtirpe Aricinus, multis in familia ſena torijs imaginibus, à matre magnum Pompeiū artiſſimo contingebat gradu, functusq; honore præture inter x. uiros, agrum Campanum plebi Iulia lege diuiſit. Verū idem Antonius deſpiciens etiam maternam Auguſti ori ginem, proauum eius Afri generis fuiſſe, & modo unguē tariam tabernam, modò piſtrinum Aricie exercuiſſe, obij cit. Caſius quidem Parmenſis quadam epiſtola, non tantū ut piſtoris, ſed etiam ut nummularij nepotē, ſic taxat Au guſtum: Materna tibi farina ſiquidem ex crudiffimo Ari cie piſtrino, hanc pinſit manibus colybo decoloratis Nea rulonenſis menſarius.

De Caſſio Parmen. lege Cri. de poet. Lat. lib. 3.

Tēpus, & locus natiuitatis Octauij. CA. V.

Natus eſt Auguſtus, M. T. Cicerone, & Antonio Coss. IX. Calend. Octobris, paulo ante ſolis exortum, regione palatii, ad caput bubula, ubi nunc ſa

Plut. in Craſſi uita. Cic. ep. 2. lib. 2. ad Q. frat.

Mos fuit Ro. ut imagines maiorum in a. trio colerent: & ut ait Plin. expreſſi cera uultus ſingulis diſponēba tur amarijs, ut eſſent imagines, quæ co mitarentur gē tilitia funera. Vnde Marius ignobilis ho mo, & nouus, apud Sall. in. quiſ ſe imagi nes non habet, te, nec poſſe imagines ſuo rum maiorum oſtentare.

De Caſſio Parmen. lege Cri. de poet. Lat. lib. 3.

Apud anti-
quos, infantes
Cui ait Augu-
lib. ciuit. dei.
4. & Macro-
lib. 1. Satur. c.
12. partu edi-
fi nō prius uo-
cem edebant,
quā terram
atrigissent.
Opemq; deā
inuocabant, ut
mascētibus o-
pē ferret, exci-
piens eos sinu
terre.

crarium habetur, aliquanto post, quā excessit, constitit-
tum. Nam ut Senatus actis continetur, cum C. Lectorius
adolescens patritij generis, in deprecanda grauiore adul-
terij pœna, præter ætatem, atque natales hoc quoque pa-
tribus scriptis allegaret, se esse possessorem, ac uelut
aditū soli, quod primum D. Augustus nascēs attingisset,
peteretq; donari quasi proprio suo, ac peculiari deo, des-
cretum est, ut ea pars domus consecraretur.

Locus, ubi nutritus fuit. CAP. VI.

Ntrimentorum eius ostenditur adhuc locus in au-
to suburbano iuxta Velitras permodicus, & cælle
penurie instar, tenetq; uicinitatem opinio, tanquam ex-
natus ibi sit. Huc introire nisi necessario, & castè, religio
est, cōcepta opinione ueteri, quasi temere adeuntibus hor-
ror quidem, & metus obijciatur: sed & mox confirmata
est. Nam cum possessor uille nouus seu fortè, seu tentandi
causa cubitum se eò contulisset, enenit, ut post paucissimas
noctis horas exturbatus inde subita ui, & incerta, penè se-
nialinimis cum strato simul ante fores inueniretur.

Nomina, & cognomina eius, cum causis ipso-
rum. CAP. VII.

Insanti cognomen Thurino inditum est in memoriam
maiorum originis, uel quod in regione Thurina, re-
cens eo nato, pater Octavius aduersus fugitinos prosperè
rem gesserat. Thurinum cognominatum satis certa pro-
batione tradiderim, nactus puerilem imagunculam eius
erexam ueterem, ferreis, ac penè iam exolescentibus literis
hoc nomine inscriptā, quæ dono à me principi data inter
cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per-

contu

Aduerf. fugit.
Spartaci, &
Castilnæ reli-
quias.
Principi. f.
Adriano.

contumeliam sæpe Thurinus appellatur: et ipse nihil ama-
pius, quā mirari se rescribit, pro opprobrio nomē prius
sibi obijci. Postea. C. Cæsaris, & deinde Augusti cogno-
men assumpsit: alterum testamentato maioris auunculi, al-
terum Munatij Planci sententia, cum quibusdam censura-
tibus Romulum appellari oportere, quasi et ipsum con-
ditorem urbis præualuisset, ut Augustus potius uocare-
tur, nō tantum nouo, sed etiā ampliore cognomine, quod
loca quoque religiosa, & in quibus auguratio quid con-
secratur, augusta dicantur, ab auctu, uel ab auum gestu,
gestu ue, sicut etiam Ennius docet scribens:
Augusto augurio post quā inelyta condita Roma est.

Breuis descriptio totius uitæ, & gestorum eius.

CAP. VIII.

Quadrimum patrem amisit: duodecimū annum agēs
Quam Iuliam defunctam pro concione laudauit.
Quadrennio post uirili toga sumpta, militaribus donis
triumpho Cæsaris Africano donatus est: quanquā ex-
pers belli propter ætatem. Profectum mox auunculum in
Hispanias aduersus Cnei Pompeij liberos, uix tum firmus
à graui ualeitudine, per infestas hostibus uias paucissimis
comitibus, naufragio etiam facto, subsecutus magno pere-
demeruit, approbata eisdem etiam morum indole super ita-
neris industriam. Cæsare post receptas Hispanias expe-
ditionem in Dacos, & inde in Parthos destinante, præ-
missus Apolloniā, studijs uacauit. Utq; primum occisum
eū, hæredemq; se comperit, diu cūctatus, an proximas le-
giones imploraret, id quidem cōsiliū ut præceps, immatu-
yūq; omisit. Caterūm urbe repetita, hæreditate adije, dubi-

Vide Serm. in
illud 1. Aen.
Cana fides, &
uella. Remo
cum fratre
Quirinus.

Militaria do-
na, sunt armil-
lae, hastæ, tor-
ques, phale-
ræ, coronæ, et
alia id genus,
quibus mili-
tes donari cō-
sueuerunt.

c 4 tante

tante matre, uirico uerò Martio Philippo consulari multum dissuadente. Atque ab eo tempore exercitibus comparatis primum cum M. Antonio, Marcoq; Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim fr̄e annos, nouissimè per quatuor, & x. l. solus Rempub. tenuit.

Quinque bella ciuilia per eum gesta.

C A P. I X.

Proposita uita eius uelut summa, partes singillatim neque per tempora, sed per species exequar, quò diuinitius demonstrari, cognosciq; possint. Bella ciuilia quinque gessit, Mutinense, Philippense, Perusium, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum, ac nouissimum aduersus M. Antonium; secundum aduersum Brutum, & Casium; tertium aduersum L. Antonium triumuirum fratrem; quartum aduersum Sextum Pompeium Cn. Pompeij filium. Omnium bellorum initium, & causam hinc sumpsit, nihil conuenientius ducens, quam necem auunculi uindicare, ueriq; acta.

Bellum Mutinense, & alia gesta eiusdem.

C A P. X.

Confessum ut Appollonia redijt, Brutum, Casiumq; etiam necopinantes, & quia prauisum periculum subterfugerant, legibus aggredi, reosq; cedis absentes deferre statuit. Ludos autem uictoriae Caesaris non audentibus facere, quibus obtigerat id munus, ipse edidit. Et quò constantius cetera quoq; exequeretur, in locum Tribu. plebis fortè demortui candidatum petiorem se ostendit, quàm patritius, necdum Senator. Sed aduersante conatibus suis M. Antonio Consule, quem uel precipuum adiuta

Appollonia ciuitas est Epiri, quondam Corinthiorum colonia: ubi Augustus menses sex tantum moratus est: his temporibus Valonia nominatur.

adiutorem sperauerat, ac ne publicum quidem, & translatitium ulla in re sibi sine pactione grauissima mercedis impertiente, ad optimates se contulit: quibus eum inuisum sentiebat, maxime quòd D. Brutum obfessum Mutinae, prouincia à Cesare data, & per Senatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortantibus itaque nonnullis, percussores ei subornauit. Hac fraude deprehensa, periculum inuicem metuens, ueteranos simul in suum, ac Reipub. auxilium quanta potuit largitione, cõtraxit. Iussusq; comparato exercitui pro Praetore praesse, & cum Hirtio, ac Pansa, qui cõsulatum susceperat, D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio mense confecit duobus praelijs: priore Antonius eum fugisse scribit, ac sine paludamento, equoq; post biduum denum apparuisse: sequenti satis constat non modò ducis, sed etiam militis functum munere, atque in media dimicatione, aquilifero legionis suae grauer saucio, aquilam humeris subiisse, diu que portasse.

De eodem, & morte consulum.

C A P. X I.

Hoc bello cum Hirtius in acie, Pansaq; paulò post Hex uulnere perisissent, rumor increbruit, ambos opera eius occisos, ut Antonio fugato, Rep. coss. orbata solus uictores exercitus occuparet. Pãse quidem adeò suspecta mors fuit, ut Glyco medicus custoditus sit, quasi uenenũ uulneri indidisset. Adijcit his Aquilius Niger, alterũ e coss. Hirtium in pugnae tumultu ab ipso interceptũ.

Secta optimatum per eum deserta.

C A P. X I I.

Publicum, f. ut consulum.

Plutar. lege de his copiose scribentem in Anto. uita.

Persuasum fuit multis, ut ait Appi. Hirtium ab Augusto interceptũ, quòd ei cadenti prius omnium adfuit.

Eius, f. Augusti.

Glyconis meminit Brutus ad C. scribens. Lege ep. 6. lib. ep. C. ad Brut.

Pro parti. An
tonij, & Lepi
di.

Al. se puer. ut
Brutus. lege
ep. 16. & 17.
lib. ep. Cicad
Brutum.

Al. ornan. ut
Cic. in Phil. 5.
Toll. q. iac.
lege ep. 12. li.
11. ep. 5. Cic.
De bello Phi
lip. lege App.
& Plin. in
Bruti uita.

Sed ut cognouit Antonium post fugam à M. Lepido
receptum, ceterosq; duces, & exercitus consentire
pro partibus, causam optimatum sine cunctatione deseruit,
ad praeextum mutata uoluntatis dicta, factaq; quoa
rundam calumniatus, quasi alij se puerum, alij ornatum,
tollendumq; iactassent, ne aut sibi, aut ueteranis per gra
tia referretur. Et quò magis poenitentiam prioris sectae
approbaret, Nursinus grandi pecunia, & quam pendere
nequirent, multatos, extorres egit oppido: quòd Muti
nensi acie interemptorum ciuium tumulto publicè extru
cto adscripserunt, pro libertate eos occubuisse.

Bellum Philippense, & imperium eius Antonio
dimissum.

C A P. XIII.

Inita cum Antonio, & Lepido societate, Philippense
quoque bellum, quanquam inuolidus, atque eger du
plici praelio transiit: quorum priore castris exutus, uix
ad Antonij cornu fuga euaserat: nec successum uictorie
moderatus est, sed capite Bruti Romam misso, ut statuè.
Cesaris summitteretur, in splendidissimū queng; captiuū
non sine uerborum contumelia seuij. Vt quidem uni sup
pliciter sepulturae precati respondisse dicatur, iam istam
in uoluerum potestate fore. Alios patrem, & filium pro
uicā rogantes sortiri, uel dimicare iussisse, ut alterutri
concederetur, ac spectasse utrunque morientem, cum pa
tre, qui se obtulerat, occiso, filius quoque uoluntaria oca
cubisset nece. Quare ceteri, & in his M. Fauonius ille
Catonis amulus, cum catenati producerentur, imperato
re Antonio honorifice salutato, hunc secdissimo conuio
coram prosiderunt. Partis post uictoriam officijs, cum

AN

Antonius Orientem ordinandum, ipse ueteranos in Ita
liam reducidos, & municipalibus agris collocandos rea
cepisset, neq; ueteranorum, neq; possessorum gratiam tea
nuit: alteris pelli se, alteris non pro spe meritorum tractan
ri querentibus.

Bellum Perusinum. CAP. XIII.

Quo tempore L. Antonium fiducia consulatus, quem
gererebat, ac fraternae potentiae, res nouas molientem
confugere Perusiam coëgit, & ad deditiōem fame com
pulis, non tamen sine magnis suis & ante bellū, & in bello
discriminibus. Nam cum spectaculo ludorum gregariū
militem in XIII. ordinibus sedentem excitari per ap
paritorem iussisset, rumore ab obreccatoribus dilato,
quasi eundem mox diseratiū necasset, minimum absiuit,
quem periret concursu, & indignatione turbae militaris.
Saluti fuit, quòd, qui desiderabatur, repente comparuit
incolumis, ac sine iniuria. Circa Perusinum autem murum
sacrificans, penè interceptus est à manu gladiatorum, quae
oppido eruperat.

Pœna in ista captiuū in bello Perusino. c. xv.

Perusia capta, in plurimos animaduertit, orare ueniā,
uel excusare se conantibus una uoce occurrens, mo
riendum esse. Scribunt quidam trecentos ex deditiis ele
ctos utriusq; ordinis, ad aram diuo Iulio extructā, Idibus
Martijs hostiarum more mactatos. Exiterunt, qui trade
rent, consulò eum ad arma isse, ut occulti aduersarij, &
quos metus magis, quam uoluntas contineret, facultate L.
Antonij ducis præbita, detegeretur: deuictisq; his, & cō
sificatis, promissa ueteranis præmia soluerentur.

De Perusino
bello lege Ap
p.
Perusia, caput
olim Etrur
rie fuit.

De formu
la deditiōis,
qualis sit, lege
Liu. lib. 11. ab
urb. de dediti
ōne Colla
tiae.

Dilato rumo
re, pro diuul
gato.

Cōsulò, data
opera, de com
posito: sic enī
scripsum collī
gebatur ex ue
stigijs uetustae
scripturae.

Bel

Bellum Siculū, & alia gesta eius. CAP. xvjs

Bellum siculum inchoavit in primis, sed diu traxit in-
termissum sepius, modò reparādarum classium cau-
sa, quas tempestatibus duplici naufragio, & quidem per
atratem amiserat, modò pace facta, flagitante populo ob
interclusos commeatu, sanienq; ingrauescentem, donec
nauibus ex integro fabricatis, ac x. seruorum millibus
manumisis, & ad remum datis, portū Iulium apud Baias,
immisso in Lucrinum, & Auernum lacum mari, effecit. In
quo cum hyeme tota copias exercuisset, Pompeium inter

Myl. & Nau-
loch. Siciliæ
oppida.

Mylas, & Naulochum superauit, sub horam pugnae tam
arcto repente somno deuictus, ut ad dandum signum ab
amicis excitaretur: unde præbitam Antonio materiam pu-
tam exprobrādi, ne rectis quidem oculis eum aspiceret po-
tuisse instructam aciem: uerūm supinum, cælum intuētē
stupidum cubuisse, nec prius surrexisse, ac militibus in cō-
spectum uenisse, quān̄ a M. Agrippa fugate sint hostium
naues. Alij dictum, factumq; eius criminantur, quasi clasa
sibus tempestate perditis exclamauerit, etiam inuito Ne-

Dei Neptuni.

In pompa Cir-
censi simula-
crum deorum fce
reantur.

ptuno uictoriam se adepturum. Ac die Circensium proxi-
mo solenni pompæ simulacrum dei detraxit: nec temere
plura, ac maiora pericula ullo alio bello adijt. Traiecto in
Siciliam exercitu, cum partem reliquam copiarum conti-
nenti exerceret, oppressus ex improuiso à Demochare, &
Apollophane præfectis Pompeij, uno demū nauigio eger-
rimè effugit. Item cum præter Locros Rhegium pedibus
iret, & prospectis biremibus Pompeianis terram legenti-
bus, suas ratus, descendisset ad litus, penè exceptus est.
Tunc etiam per denios tramites refugientem, seruus Aca-
milij

milij Pauli comitis eius, dolens proscriptum olim ab eo
patrem Paulum, & quasi occasione ultionis oblata, inter-
ficere conatus est. Post pompeij fugam, collegarum alte-
rum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium euocarat,
superbientem x. legionum fiducia, summasq; sibi par-
tes terrore, ac minis uindictantem, spoliavit exercitu: sup-
plicemq; concessa uita, Cerceijs in perpetuum relegauit.
M. Antonij societatem semper dubiam, & incertam, rez-
conciliationibusq; uarijs malè foecillatam abruptit tandem.
Et quò magis degenerasse eum à ciuili more approbaret,
testamentum, quod is Romæ etiam de Cleopatræ liberis
inter hæredes nuncupatis reliquerat, aperiendum, reci-
tandumq; pro concione curauit. Remisit tamen hosti iu-
dicato necessitudines, amicosq; omnes, atq; inter alios C.
Sostum, & T. Domitium tunc adhuc coss. Bononiensibus
quoq; publicè, quòd in Antoniorum clientela anti-
quitus erant, gratiam fecit coniurandi cum tota Italia pro
partibus suis. Nec multò post nauali prelio apud Actium
uicit, in seruum dimicatione protracta, ut in uauu uictor
pernoctauerit.

Bellum Actiacum, & Alexādrinum, cum eius
in Antonij, & Cleopatram uictoria. CA. xviii.

AB Actio cum Samum insulam in hyberna se recepit
set, turbatus nuntijs de seditione militum premia,
& missionem poscentium, quos ex omni numero consecuta
uictoria Brundisium premiserat, repetit Italiam, tempe-
state in traiectu bis consistatus, primò inter promonto-
ria Peloponnesi, atque Aetoliæ, rursus circa montes Ce-
raunios, ut robique parte Liburnicarum demersa, simulq;
eius,

De cōiun-
ctio
nibus clierū,
& patronorū,
quæ nihil di-
stant à neces-
situdinibus pro-
pinq;uorū, &
quæadmodum
clientes patro-
nis succurre-
bant, & con-
tra. scribit
abundè Dio-
nyli. lib. 47.

Gratiam fecit
cōiurādi, pro
permisit cōi-
rare.
In seruum, pro
in uesperam.

Recepit se Sa-
mum insulam,
absq; præpo-
sitione.

eius, in qua uehebatur, suis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius quam septem, & x x. dies, donec desideria militum ordinarentur, Brundisij commoratus, Asiae, Syriaeque circuitu Aegyptum petit. Obsessaque Alexandria, quod Antonius cum Cleopatra confugerat, breui positus est. Et Antonium quidem seras condiciones pacis tentantem, ad mortem adiecit, uidentem. Cleopatrae, quam seruatum triumpho magnopere cupiebat, etiam Psyllus admonuit, qui uenenum, ac uirus exurgerent, quod perijisse morsu aspidis putabatur. Ambobus communem sepulturee honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum persici iussit. Antonium iuuenem maiorem de duobus Fulvia genitis, simulacro diui Iulij, ad quod post multas, & irritas preces confugerat, abreptum interemit. Item Caesariationem, quem ex Caesare patre Cleopatra concepisse praedicabat, retractum e fuga supplicio affecit. Reliquos Antonij, reginaeque communes liberos, non secus, ac necessitudine iunctos sibi, & seruauit, & mox pro conditione cuiusque sustinuit, ac fuit.

Gesta per eum in Aegypto. CAP. XVIII.

PER idem tempus conditorium, & corpus Magni Alexandri, cum prolatum e penetrali subiecisset oculis, corona aurea imposita, ac floribus aspersis ueneratus est: consultusque, cum & Ptolemaeum inspicere uellet, regem ait se uoluisse uidere, non mortuos. Aegyptum in provincia formam redactam, ut feraciorum, habilitatem que antiochae urbiae redderet, suis omnes, in quas Nilus exaequat, oblinatas longa uetustate, militari opere deterisit. Quoque Actiaca uictoriae memoria celebratur

& in

Plut. lege in Antouita.

De Psyllis, & Maris lege Plin. li. 7. c. 3. et Cri. de hon. disc. lib. 1. c. 1. et Corn. Cels. lib. 5.

Caesariionis huius meminit supra in Caes. 6. 32.

Conditorium monumento sum repositorium dicitur.

& in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit: ludosque illic quinquennales constituit, & ampliatio uetere Apollinis templo, locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum naualibus spolijs Neptuno, ac Marti consecrauit. Coniurationes, & conspirationes contra eum.

C A P.

X I X.

TVMultus post haec, ac etiam rerum nouarum initia, coniurationesque complures prius, quam inualerent, iudicio detectas compressit, & alius alio tempore: Lepidi iuuenis, deinde Varronis Murense, & Fannij Ceptonis, mox M. Egnatij, exin Plauti Rufi, Lucijque Pauli progeneri sui, ac praeter has L. Andasij falsarum tabularum rei, ac neque etate, neque corpore integri, Themastini Epicardi ex gente Parthica Hybridae, ad extremum Telephi mulieris serui nomenclatoris. Nam ne ultimam quidem fortis hominum conspiratione, & periculo caruit. Andasius, atque Epicardus Iuliam filiam, & Agrippam nepotem ex insulis, quibus continebantur, rapere: ad extremum Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsam, & Senatum aggredi destinauerant. Quinetiam quondam iuxta cubiculum eius lixa quidam ex Illyrico exercitu innotioribus deceptis noctu deprehensus est, cultro uenatorio cinctus, impositae mentis, an simulata demetia, incertum. Nihil enim exprimi quaestione potuit.

Bella externa per eum gesta. C A P. XX.

EXterna bella duo omnino per se gessit, Dalmaticum adolefens adhuc: & Antonio deuicto, Cantabricum. Dalmatico etiam uulnera exceptit, una acie dextrum genu lapide idus: altera autem & crus, & utrumque brachium

Ludi Actiaci uocabantur, Actio Apollinis consecratus.

* Actia, Genetia, exin Placia. Progener, geneti pater.

Epicardus hybridae fuit: nam patrem habuit Romanum: matrem uero ex gente Parthorum.

YHWA

ruina pontis confauciatus. Reliqua per legatos admini-
stravit, ut tamē quibusdam Pannonicis, atque Germanicis
aut interueniret, aut non longē abesset, Raucennam, uel
Mediolanum, uel Aquileiam, usque ab urbe progrediens.

Provinciae per eum domitiae, & item aliae in ami-
citiā receptae.

CAP. XXI.

Domuit autem partim ductu, partim auspiciis suis
Cantabriani, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiā,
cum illyrico omni: item Rhetiam, & Vindelicos, ac Sa-
lassos gentes Alpinas coercuit, et Dacorum incurSIONES,
tribus eorum ducibus cum magna copia caesis: Germa-
nosque ultra Albim fluiuium summouit: ex quibus Suenos,
& Sicanbros dedentes se traduxit in Galliam, atque in
proximis Rheno agris collocauit. Alias item nationes ma-
le quietas, ad obsequium redegit. Nec ulli genti sine iu-
stis, & necessarijs causis bellum intulit. Tantumque ab-
fuit à cupiditate quoquo modo imperium, uel bellicam
gloriam augendi, ut quorundam Barbarorum principes
in eade Martis Vltoris iurare coegerit, mansuros se in si-
de, ac pace, quam peterent: à quibusdam uerò nouum ge-
nus obsidum feminas exigere tentaerit, quod negligere
marium pignora sentiebat: & tamen potestatem sem-
per omnibus fecit, quoties uellent, obsides recipiendi.

Neque aut crebrius, aut perfidiosius rebellantes grauiorē
re unquam multatus est poena, quam ut captiuos sub lege
uenundaret, ne in uicina regione seruirent, ne ue intra
tricesimum annum liberarentur. Qua uirtutis, mode-
rationisque fama Indos etiam, ac Scythas, auditu modò
cognitos pellexit ad amicitiam suam, populi que Ro-
mani

De Suenis le-
ge Cæf. lib.
com. 4.

Alias it. nat.
lege Flor. lib.
134. & reliqs
sequentibus
atq; ad finem.

Mulctatus est
poena, pro pu-
niti.

Sub lege: id
est, certa con-
ditione.

mani ultro per legatos petendam. Parthi quoque Arme-
niam uendicanti facile cesserunt, & signa militaria, que
M. Crasso, & M. Antonio ademerant, repofcenti reddi-
derunt, obsidesque insuper obtulerunt: denique pluribus
quondam de regno concer tantibus, non nisi ab ipso electū
comprobauerunt.

Ianus per eum clausus: necnon triumphi, &
ouationes eius.

CAP. XXII.

Ianum Quirinum semel, atque iterum à condita urbe
ante memoriam suam clausum, in multo breuiore tem-
poris spatio terra, marique pace parta, ter clausit. Bis ouas
ingressus est urbem, post Philippensem, & rursus post Sici-
lum bellum. Curules triumphos treis egit, Dalmaticum,
Actiacum, Alexandrinum, continuo triduo omnes.

De duabus cladibus eidē illatis. CA. XXIII.

Graues ignominias, cladesque duas omnino, nec alibi
quam in Germania, accepit, Lolianam, & Varianā:
sed Lolianam maioris infamie, quam detrimenti: Varianā
auxiliabilem, tribus legionibus cum duce, legatisque, &
auxilijs omnibus caesis. Hac nuntiata, excubias per urbem
in dixit, nequis tumultus existeret: & praesidibus prouin-
ciarum prorogauit imperium, ut & à peritis, & assuetis
socij cōtineretur. Vouit & magnos ludos Ioui Opt. Max.
si Remp. in meliorem statum uertisset: quod factum Cin-
brico, Marsicoque bello erat. A deo namque conseruatum fe-
runt, ut per continuos menses barba, capilloque summissis,
caput interdum foribus illideret, uociferans: Quintili Va-
re, legiones dede: diemque cladis quotānis moestum habue-
rit, ac lugubrem.

Plutar. lege in
uita Crat. &
Anto.
Quōdam, pro
quodam tem-
pore,

Iani templum
clausum pri-
mò à Numa
rege, Secundo
post primum
bellum Pun-
M. Attillio, et
T. Manlio
cos. Ter de-
inde ab Angu-
stio clausus:
qua de re lege
Oros. lib. 6. c.
20. De Iano,
eiusque templo
lege Macro-
lib. 1. Satur. c.
9.

Magnitudi-
romani, &
ludi circenses,
ijdem.

f Disciplina

Disciplina eius circa rē militarē. CA. XXIII.

Haec aliquē subijcere, est eum tanquam seruum in autione uēdere.

Dicitur immine ere emptio- ni, qui quasi quodam calo- re licitationis inflatus, immo deratus lice- tur.

Citra cō. eme- rit. i. stipēdijs, p̄ijs q̄ p̄e- m̄ijs, que eme- riti essent, non gēditis.

In re militari & commutauit multa, & instituit: atque etiam ad antiquū morē nonnulla reuocauit: disciplinam seuerissimē rexit, ne legatorū quidē cuiquam, nisi grauātē, hybernīs q̄ demum mensibus permisit uxorē interuifere. Equitē Ro. quod duobus filijs adolescentibus causa detra- hendi sacranēti pollices amputasset, ipsum, bonaq̄ sub- iecit haerē: quem tamē, quod immuere emptioni publica- nos uidebat, liberto suo addixit, ut relegatū in agros pro libero esse sineret. Decimā legionē cōtumacius p̄arentem cū ignominia totā dimisit. Item alias immodestē missionem postulātes, citra cōmōda emertorū p̄emiorū exautorā- uit: cohortes, si que cessissent loco, decimatas hordeo pas- uit. Centuriones statione deserta itidē, ut manipulares ca- pitali animaduersione puniit: pro cetero delictorum ge- nere uarijs ignominijs affecit, ut stare per totum diem iu- beret ante p̄etoriū, interdum tunicatos, discinctosq̄, nō nunquam cum decempēdis, uel etiam cespitē portantes.

Gesta eius circa rem militarem. CAP. XXV.

Neq̄ post bella ciuilia aut in concione, aut per edia- tum ullos militum cōmilitones appellabat, sed mia- lites: ac ne à filijs quidem, aut priuignis suis imperio p̄e- ditis aliter appellari passus est, ambitiosius id existimans, quān aut ratio militaris, aut temporum quies, aut sua, do- musq̄: suae maiestas postularet. Libertino milite p̄eter- quān Romae incendiorum causa, & si tumultus in gra- uiore annona metueretur, bis usus est: semel ad p̄esidiū coloniarum Illyricum contingentiū: iterum ad tute- lam ripae Rheni fluminis: eosq̄ seruos adhuc uiris, fami- nisq̄

Non erat li- bertinus legi- timus miles: in genui cō sunt milites sc̄i- bendi.

nisq̄ pecunio floribus indictos, ac sine mora manu missos sub priore uexillo habuit, neq̄ aut commixtos cum inge- nuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquātō facilius phaleras, & torques, quicquid auro, argentoq̄ constaret, quā uallares, ac murales coronas, que hono- re p̄cellerent, dabat: has quān parcissimē, & sine am- bitione, ac saepe etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in Sicilia post naualem uictoriam cæruleo uexillo donauit. Solos triumphales, quāquā & socios expeditionum, & participes uictoriarum suarum nunquā donis imper- tiendos putauit: quod ipsi quoq̄ ius habuissent tribuendi ea, quibus uellent. Nil autem minus in p̄fecto duce, quā festinationem, temeritatemq̄ conuenire arbitra- tur. Crebrō itaque illa iactabat:

Σπειρότε βραδέως, & σφαλῆς γὰρ ἐστ' ἀμείνωμ' ἢ θρα- σὺς σπατάλατης.

Et, Sat celeriter fieri, quicquid fiat satis bene. P̄eliū quidem, aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior emolumentū spes, quān damni metus ostende- retur. Nam minima commoda non minimo sectantes dis- crimine, similes aiebat esse aureo hamo piscātibus, cuius abrupti damnum nulla captura pensari posset.

De consulatibus, & alijs gestis per eum.

CAP. XXVI.

Magistratus, atque honores & ante tempus, & quosdam noui generis, perpetuosq̄ cepit. Consu- latum uigesimo ætatis anno inuasit, ad motis hostiliter ad urbem legionibus, missisq̄, qui sibi nomine exercitus de- p̄oscerēt: cum quidem cunctante Senatu, Cornelius Ceni-

Sub prio. ue, xii. in prima acie, in qua ha- stati erant,

Sine amb. i. nō habita rati- one dignita- tis, aut perso- næ, sed uirtu- tis, merito da- bat.

Caligatus mi- les. i. grega- rius, et infime conditionis, à caliga, calcia- mēto militari. Id est, festina lentē: cautus em̄ est melior, quān temera- rius ingellus, 10. cap. ii.

f 2 turio

Lege cautum erat apud Romanos, ut ait Livii lib. 7. & Cic. lib. 3. de Legi. nequis eundem magistratum intra 10. annos caperet: cuius Augustus prævaricator fuit.

Multisq; & C. f. consularibus.

C. & Luc. filii per adoptionem: & senfus est, Augustum petijtisse 12. & 13. Consulatum ut Cōsul filios comitaretur maximo honore in forū ad aspiciendū eloquentiam sum præroga pura: maiorem natu in 12. minorē in 13.

turio princeps legationis, reiecto sagulo ostēdens gladii capulum, non dubitasset in curia dicere, Hic faciet, si vos non feceritis. Secūdum consulatū post 1x. annos, tertiu anno interiecto gessit, sequentes usq; ad undecimū contra nauavit. Multisq; mox, cum deferretur, recusatis, duo decimum magno: id est, septemdecim annorum intervallo, & rursus tertiu decimū biennio post ultro petij, ut C. & Lucii filios amplissimo præditus magistratu, suo quēq; tyrocinio deduceret in forū. Quinq; medios cōsularatus à sexto ad undecimum annuos gessit. Ceteros autem sex, aut nouē, aut sex, aut quatuor, aut tribus mēsis, secundum uerō paucissimis horis. Nā die Calendarū Ianuarij, cum manē pro æde Capitolini Iouis paululum curuli sella præsedisset, honore abiit, suffecto alio in locū suū. Nec omnes Romæ, sed quartum consulatum in Asia, quintū in insula Samo, octauum, & nonum Tarracone iniit.

Gesta per eum in officijs triumuiratus, & tribunitiæ potestatis.

C A P. XXVII.

Triumuiratum Reipub. constituēde per decem annos administravit: in quo restitit quidem aliquādiu collegis, ne qua fieret proscriptio, sed inceptam utroque acerbius exercuit. Nanque illis in multorū sepe personā per gratiā, & preces exorabilibus, solus magnopere cōtendit, ne cui parceretur: proscriptisq; etiā C. Toraniū tutorem suum, eūdemq; collegā patris sui Octauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta proscriptio, M. Lepidus in Senatu excusasset præteritā, & spem clementiæ in posterum fecisset, quoniam satis poenarum exactū esset, hūc è diuerso professum, ita modum

dum se proscribendū statuisse, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciæ poenitentiam, postea T. Iunium Philopœmenem, quod patronum suū proscriptū classe olim diceretur, equestri dignitate decorauit. In eadem hac potestate multiplici flagrauit inuidia: nam & Pinarium equitem Ro. cum concione se admissa turba paganorum apud milites subscribere quædam animaduertisset, curiosum, ac speculatorem ratus, coram se confodit imperauit. Et Tedium Afrum cos. designatum, quia factum quoddam suū maligno sermone carpsisset, tantis perterritum nimis, ut is se præcipitauerit. Et Quintū Galum Prætorē, in officio salutationis, tabellas duplices ueritate testas tenentē, suspicatus gladiū occulere, nec quicquā statim, ne aliud inueniretur, ausus inquirere, paulo post per Centuriones, & milites captū è tribunali, seruilium in modum torisit: ac fatentem nihil, iussit occidi, prius oculis eius sua manu effosis: quæ tamē scribit colloquio petito insidiatū sibi, coniecturāq; à se in custodiam: deinde urbe interdicta dimissū, naufragio, uel latronū insidijs periisse. Tribunitiā potestatem perpetuā recepit: in quo semel, atq; iterū per singula lustra collegam sibi cooptauit. Recepit et morū, legumq; regimē aequè perpetuū: quo iure, quanquā sine cēsura honore, censum tamen populi ter egit: primum, ac tertium cum collega, medium solus.

Cogitatio restandi imperij, & ornatus urbis.

C A P. XXVIII.

De reddenda Repub. bis cogitauit: primò post oppressū statim Antonij, memor obiectū ab eo sibi sepius, quasi per ipsum sciret, ne redderetur: ac rursus

f 3 tedio

Reliq. li. t. ut sibi adhuc liceret, quos uellet proficri bere.

Paganus, & miles opponitur: nā qui nō militat, etiam si urbanus sit, paganus dicitur.

Seru. in mod. id est, crudelit. & fœdē, ueluti mancipium quoddam.

Lege Donat. tum in Verg. uita.

De Augusti
ualetudine in
frā dicitur.

Quam uolun-
tatem : cum
mox præcep-
ferit uolunta-
te, quod i Ru-
fino repræhe-
dit Hierony-
mus. Sic, &
Cice. locutus
est lib. 3. ep.
ad Q. frat.
epif. 3. Diē sci-
to esse nullū.
quod dje non
dicā pro reo,
&c.

tædio diuturna ualetudinis, cum etiā magistratibus, ac Se-
natus domū accitis rationariū imperij tradidit. Sed repu-
tans & se priuatū non sine periculo fore, & illam pluriū
arbitrio tenere cōmitti, in retinenda perseverauit, dubiū
euentu meliore, an uoluntate: quam uoluntate cū præsti-
dens identidem præ se ferret, quodā etiā edicto his uerbis
testatus est: Ita mihi saluam, ac sospitem Remp. sistere in
sua sede liceat, atq; eius ci fructum percipere, quē peto,
ut optimi status autor dicar, et moriēs ut ferā meū spē,
mansura in uestigio suo fundamēta Reip. quæ icero: se-
citq; ipse se compotē uoti, nisi usq; omni modo, ne quem no-
ui status poeniret. Vr bem nanque pro maiestate impe-
rij ornata, & inundationibus, incēdijsq; obnoxiam, ex-
coluit adeo, ut iure sit gloriatu, marmoreā se relinquere,
quam lateritiā accepisset. Tutam uerō, quantum prouidi-
deri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.

Opera publica per eum, & alios instructa.

C A P. X X I X.

Iouis cogno-
mina lege a-
pud Plin. lib. 2.
cap. 54.

Publica iudi-
cia, ut repetū-
darum, ambi-
tus, læse maie-
statis.

Publica opera plurima extruxit, ex quibus uel præ-
cipua, forū cum æde Martis ultoris, templum Apol-
linis in palatio, ædem Tonantis Iouis in Capitolio. Fori
extruēdi causa fuit hominū, & iudiciorū multitudo, quæ
uidebatur, nō sufficiētibus duobus, etiam tertio indigere.
Itaq; festinānus, nec dum perfecta Martis æde, publicatū
est, cautumq; ut separatim in eo publica iudicia, et fortia-
tiones iudicū fierent. Aedem Marti bello Philippēsi pro-
uisione paterna suscepto uouerat. Sanxit ergo, ut de bela-
lis, triumphisq; hic cōsuleretur Senatus: pronincias cū im-
perio petituri, hinc deducerētur, quiq; uictores rediisset,

huc

huc insignia triumphorū inferrent. Templū Apollinis in
ea parte palatina domus excitaui, quam fulmine icam
desiderari a deo aruspices pronūtiarant. Addita porticus
eum bibliotheca Latina, Græcaq;: quo loco iam senior sæ-
pe etiam Senatum habuit, decuriasq; iudicum recognouit.
Tonanti Ioui ædē consecrauit liberatus periculo, cum ex-
peditione Cantabrica per nocturnū iter lecticam eius sul-
gur perstrinxisset, seruūq; prælucentem exanimasset.
Quedam etiā opera sub nomine alieno, nepotum scilicet,
& uxoris, sororisq; fecit, ut porticum, basilicamq; Lucij,
& Caij. Item porticum Liviæ, & Octauiæ, theatrumq;
Marcelli. Sed & ceteros principes uiros sæpe hortatus
est, ut pro facultate quisq; monumentis uel nouis, uel refe-
ctis, & excelsis urbem adornarent: multaq; a multis exa-
tructa sunt, sicut a Martio Philippo ædes Hercules Musæ-
rum: a Lucio Cornificio ædes Diane: ab Asinio Pollione
atrium Libertatis: a Munatio Planco ædes Saturni: a Cor-
nelio Balbo theatrum: a Statilio Tauro amphitheatrum: a
M. uerō Agrippa complura, & egregia.

De diuisione urbis, templisq;, & uijis per eū in-
stauratis, item & Tyberi ampliatio.

C A P. X X X.

Patium urbis in regiones, uicosq; diuisit, instituitq;, ut
illas annui magistratus sortitū tuerētur: hos magistri
ē plebe cuiusq; uiciniæ electi. Aduersus incendia excubias
nocturnas, uigilesq; cōmētus est: ad coercendas inundatio-
nes, alueū Tyberis laxauit, ac repurgauit, cōpletum olim
rudibus, et aedificiorum prolapsionibus coarctatū. Quō
autē facilius undiq; urbs adiretur, desumpta sibi Flaminia
uia Arimino tenuis muniēda, reliquis triumphalibus uiris

f 4 ex ma

De pompa
triumphorū
& insignibus,
lege Plin. in ui-
ta Aemilij: &
Ioseph. de bel-
lo Iulit. 7. c.
24.

Præluere di-
citur, qui præ-
ce dit cum lu-
mine,

Musarū quies
Herculis defē-
sione eget, &
Herculis uir-
tus Musarum
noce oranda
ē. Extructa est
igit ædes Her-
culis Musarū
fide defensoris.

Sortitū d. i. for-
te ducti,

ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Aedes sacras
vetustate collapsas, aut incendio absumptas refecit, easq;
& ceteras opulentissimis donis adornauit, ut pote qui in
cellam Capiolini Iouis xvi. millia pōdo auri, gemmasq;
ac margaritas quingentias n. s. una donatione contulerit.

Gesta per eum in Pontificatu maximo.

CAP.

XXXI.

Fatidici libri
dicuntur, qui
continent fa-
ta populorū:
quales erant,
10. Sibyllarū,
quos fatales hi
florici appel-
lit: qualia etiā
fuerunt nolu-
mina martij
uaris.
Sub Pal. Ap.
ba. i. fulcimē-
to statuae.

Post quā uerō Pōrificatum maximū, quē nunquam
uiuo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum sus-
cepit: quicquid fatidicorū librorum Graeci, Latiniq; ge-
neris, nullis, uel parū idoneis autoribus, uulgo ferebatur,
supra duo millia contracta undiq; cremauit, ac solos reti-
nit Sibyllinos, hos quoq; delectu habito, condiditq; duo-
bus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. Annū a
diuo Iulio ordinatū, sed postea negligētia conturbatum,
atq; confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in
cuius ordinationem Sextilem mensem ē suo cognomine
nuncupauit, magis quā Septem. brem, quo erat natus:
quia hoc sibi & primus consulatus, & insignes uictoriae
obtigit. Sacerdotum & numerum, & dignitatem, sed
& comoda auxit, praecipue Vestalium uirginū: cumq; in
demortuae locum aliam capi oporteret, ambirentq; multi,
ne filias in sortē darent, adiunxit, si cuiusquam neptium
suarū cōpeteret atas, oblaturū se fuisse eam. Nonnulla etiā
ex antiquis ceremonijs paulatim abolita restituit: ut Sa-
luis angurii, Diale flaminii, sacrum Lupercale, lures se-
culares, & compitalitios, Lupercalibus uetuit currere im-
berbes. Itē secularibus ludis inuenens utriusq; sexus probi-
buit ullum nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum
aliquo

De salutis au-
gurio, lege Po-
lit. Miscel. ca.
13.

aliquo maiore natu propinquorū. Compitales Lares or-
nare bis anno instituit uernis floribus, & aestiuis. Proximū
a dijs immortalibus honorē memoriae ducum praestitit, qui
imperium populi Romani ex minimo maximū reddidisse-
rent. Itaq; & opera cuiusq; manentibus titulis restituit, &
statuas omnium triumphali effigie in utraq; fori sui porticu
dedicauit. Professus est edito cōmentum id se, ut ad illo-
rum uelut exēplar, & ipse dum uiueret, & insequentium
aetate principes exigerentur a ciuibus. Pōpeij quoq; sta-
tuam cōtra theatri eius regiam marmoreo Iano supposit
translatam ē curia, in qua C. Caesar fuerat occisus.

Correctio eius, & reformatio abusuū, & ex-
cessiuū.

CAP. XXXII.

Pleraq; pessimi exempli correxit, quae in perniciē pu-
blicam aut ex consuetudine, licentiaq; bellorū ciuiliū
durauerāt, aut per pacem etiam exiterant. Nam & gras-
satorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi
tuēdi sui causa: & rapti per agros uiatores sine discrimi-
ne, liberi, seruiq; ergastulis possessorū suppressibatur. Et
plurimae factiones titulo collegij noui, ad nullius non faci-
noris societatem coibant. Igitur grassatores dispositis per
opportuna loca stationibus inhiuit: ergastula recogno-
uit: collegia praeter antiqua, & legitima dissoluit: tabulas
ueterū ararū debitorū, uel praecipuā calumniandi materiā
exussit: loca in urbe publica iuris ambigui possessoribus
adiudicauit: diturnorum reorum, & ex quorū for dibus
nihil aliud quā uoluptas inimicis quaereretur, nomina
aboluit, cōditione propōita, ut si quē quis repetere uel-
let, par periculū poena subiret. Ne quod autē maleficium,

Flores qui uer-
ni, & qui aesti-
ui, lege Plin.
lib. 11, cap. 11.

Se fer eb. i. of-
tentabāt. & in
p. patulo gras-
labatur.

Diturni rei
dicuntur, quo-
rum cause in
longum tēpus
protrahuntur,
cum neq; ab-
soluātur, neq;
damnentur.

Reorum mos
erat, ut uesem
fordiā induce-
rent in publi-
cā, capillum,
barbāq; sum-
mitterent, ef-
sent q; in squa-
lore, ut ira faci-
lius miserico-
diā mouerent,
& absolutio-
nem impetra-
rent.

f s nego

negotium ue impunitate, uel mora elaboretur, triginta amplius dies, qui honorarijs ludis occupabatur, actui rerum accommodauit. Ad tres iudicium decurias, quartam addidit ex inferiore censi, que ducenariorum uocaretur, iudicaretque de leuioribus summis. Iudices a tricesimo a tatis anno allegit, id est, quinquennio maturius, quam solebant. At pleurisque iudicandi munus detrectantibus uix concessit, ut singulis decurijs per uices annua uacatio esset, et ut solita aegi Nouembri, ac Decembri mense feremitterentur.

Modus eius, & mos in iure dicendo.

C A P. X X X I I I.

Ipsius dixit asidue, et in noctem nonnunquam: si praerum corpore ualeret, lectica pro tribunali collocata: uel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modo summa, sed et lenitate: siquidem manifesti parricidij rerum, ne culco insueretur, quod non nisi confessi afficiabatur hac poena, ita fertur interrogasse: Certum patrem tuum non occidisti? Et cum de falso testamento ageretur, omnesque signatores lege Cornelia tenerentur, non tantum duas tabellas damnatoria, et absolutoria simul cognoscentibus dedit, sed tertiam quoque, qua ignosceretur ijs, quos fraude ad signandum, uel errore inductos constitisset. Appellationes quotannis urbanorum, quidem litigatorum Praetori delegauit urbano: at provincialium consularibus uiris, quos singulos cuiusque provinciae negotijs praeposuisse.

De legibus per eum sanctis, & alijs retractatis.

C A P. X X X I I I I.

Leges retractauit, et quasdam ex integro sanxit, ut sumptuaria, et de adulterijs, et de impudicitia, de ambitu

Actui rerum, pro agendis rebus: iue actio, nisi aut cognoscitur.

Praetor apud Romanos in praetura ludos exibat, qui ab honore praetoris honorarij dicebantur: uti praetorium ius, honorarij nominabatur.

Cer. pat. &c. seu aperte negare docuit. Includerentur in culco cum fonte, simia, serpens, & gallicae: deim mari submergebantur.

Retractauit, emendauit ab alijs antea latae.

ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cum aliquando, quam ceteras seuerius emendasset, praetumultu recusantium perferre non potuit, nisi adempta demum lenitate uacatione, et poenarum, et uacatione trienij data, auctusque praemij. Sic quoque abolitione eius publico spectaculo pertinaciter postulante equitibus, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostentauit, manu uultusque significas, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumque etiam immaturitate sponsarum, et matrimoniorum crebra mutatione uim legis eludi sentiret, tempus sponsas habendi coarctauit, diuortijs modum imposuit. Reformatio Senatus, et modus conueniendi eiusdem.

C A P. X X X V.

Senatorum affluentem numerum deformi, et incondita turba (erant enim super mille, et quidam indignissimi, et post necem Caesaris per gratiam, et praemium electi, quos abortiuos uulgus uocabat) ad modum pristinum, et splendorem rededit duabus lectionibus. Prima ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit. Secunda suo, et Agrippae: quo tempore et stimatur lorica sub ueste munitus, ferroque circumfessus, decem ualentissimis Senatorij ordinis amicis sellam suam circumstantibus. Cordus Cremutius scribit, ne admissum quidem tunc quemquam Senatorum, nisi solium, et pretentato sinu. Quosdam ad excusandum se uerendum compulsi, seruauitque etiam excusantibus insigne uestis, et spectandi in orchestra, epulandi que publice ius. Quo autem electi, probatique et religiosius, et minore molestia Senatoria muneraungeretur, sanxit, ut prius, quam consideret quisquam, ture, ac mero supplicaret apud aram eius

Vac. trien. dae a militia, ut quidam uolunt: alij uero uacationem a conubio intelligunt.

Proposita erat Ro. praemia ijs, qui ex praescripto legis uxorem ducerent.

Germanicus Drusi Augusti prignij filius erat: qui ex Agrippina M. Agrippae filia noui liberos tulerat.

Abortiuus, factus est imperfectus, et infamis.

Voluit Augustus Senatores oēs per duos mēses ferri, præter eos, quibus fors obri gisset, ut ad eisdē deberent. Conf. senest. id est, cōstitutiōnes senest. De ordinero gandarū sentētiarū in Senatu, vide Gell. lib. 4. cap. 10.

Centumvir. hast. i. Augustus 10. viros instituit, qui cogerēt cētūvirale hast. i. centūviros ha sta posita (nā cētum indices hasta in suo foro posita iudi cabāt) cōgrogarent: quod prius fuerat officii quaestoriorū. Vnde cētūvirate iudiciū dictū. lege Sex. pō. lib. 1. Quæstura in centūviratibus caussis, versarēnt docet Cic. in 1. de Orat.

eius Dei, in cuius templo coiretur, & ne plus quam bis in mēse legitimus Senatus ageretur, Calendis scilicet, et Idibus, ne ue Septembri, Octobri ue mēse ullos adesse alios necesse esset. quam sorte ductos, per quorum numerum decreta quicquid possent, sibiq; instituit consilia fortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatum referendis antē tractaret. Sententias de maiore negotio non more, neque ordine, sed prout libuisset, prerogabat, ut perinde quisq; animum intenderet, ac si censendum magis, quam assentiendum esset.

De eodem.

CAP. XXXVI.

Ator & aliarū rerū fuit, in quibus, ne acta Senatus publicaretur: ne magistratus deposito honore statim in prouincias mitteretur: ut proconsulibus ad milos, & tabernacula, quæ publicè locari solebāt, certa pecunia constitueretur: ut cura ararij à Quæstoribus urbanis ad Prætorios, Prætores ue trāsiret: ut centūviralem hastā, quæ Quæstura sancti cōsueuerat cogere, decemviri cogerēt.

Officia per eum excogitata. CAP. XXXVII.

Quoq; plures partē administrandæ Reipublicæ caperent, noua officia excogitauit: curam operum publicorū, uiarū, & aquarū aluci Tyberis, frumentum populo diuidendi, præfecturā urbis, triumphatum legendi Senatus, & alterū recognoscēdi turmas equitū, quotiescunq; opus esset. Cēsores creati desitis longo interuallo creauit, numerū Prætorū auxit. Exegit etiam, ut quos cōsulatus sibi daretur, bimos p singulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamātibus ciuibus, satis maiestātē eius imminui, quod honorē eū nō solus, sed cum altero gereret.

Bellica

Bellica uirtus, per eum honorata.

CAP.

XXXVIII.

Nec parciore bellica uirtute honorāda. Super triginta ducibus iustos triumphos, & aliquantō pluribus triumphalia ornāmēta decernenda curauit. Liberis Senatorum, quō celerius Reipub. affuissent, protinus uirilem togam, latum clauum inducere, et curie interesse permisit: militiamq; auspiciantibus non tribunatum modō legionum, sed & præfecturas alarum dedit. At ne quis expers castrorum esset, bimos plerunq; laticlauus præpositus singulis alis. Equitum turmas frequenter recognouit, post longam intercapedinē reducto more trāsfectio nis: sed neq; detrabi quēquam in transuehēdo ab accusatore passus est, quod fieri solebat. Et senio, uel aliqua corporis labe insignibus permisit, præmisso in ordine equo, ad respondendum, quoties citaretur, pedibus uenire: mox reddendi equi gratiam fecit eis, qui maiores annorum quinque, & quadraginta retinere eum nollent.

Ratio uitæ exacta per eum ab unoquoque equite Romano.

CAP. XXXIX.

Imperatisq; à Senatoribus decem adiutoribus, unumquē equitum rationem uitæ reddere cōegit, atque ex improbatīs alios poena, alios ignominia notaui, plures admonitione, sed uaria. Leuissimum genus admonitionis fuit traditio coram pugillarum, quos taciti, & ibidem statim legerent. Notauiq; aliquos, quod pecunias leuioribus usuris mutuati, grauiore scēnore collocaissent.

Quædam eius ordinationes, circa Remplicā.

CAP.

XL.

Comitijs

Triumphalia ornāmēta quæ sint, uide Liu. lib. 30.

Equites q alares, siue alarij, et qui legionarij, uide Vege.

De trāsfectio ne equitū, & unde instituta, lege Dionys. lib. 6. Rom. antiq.

De tribonis
militaribus lo
quitur, quoru
duo fuisse ge
nera tradit Pe
dia. quę lege
in Ver. inter
pretatione.

Frumētatio
nes, donatio
nes sunt fru
mentarię: de
quibus lege
Pedian.

Fuit Augustus
duarū tribuū,
Fabie, & Sca
ptię, tēquam
natus in alte
ra, mox infer
tus in alterā:
cūm natus fo
ret in gente
Octavia, & p
adoptionē in
ferus Iulie fa
milie.

Vllo liber, ge.
Nā libertino
rum status est
triplex: lege
Iustin. lib. 1.
Instit. tit. de
Libertin.

Comitijs tribunitijs si deessent candidati, Senatores
Cex equitibus Romanis creauit, ita ut potestate tras
acta, in utro uellent ordine manerēt. Cūm autē plerique
equitū, atrito bellis ciuilibus patrimonio, spectare ludos
ē quatuordecim nō auderent metu pœnæ theatralis, prom
mittauit nō teneri ea, quibus ipsi, parētibus ue equester
census unquam fuisset. Pop. Rom. censum uicatim egit: ac
ne plebs frumentationū causa frequētius à negotijs auoca
retur, ter in annū quaternū mēsum tesseras dare desti
nauit, sed desiderāti cōsuetudinē ueterē concessit rursus,
ut sui cuiusq; mēsis acciperet. Comitiorū quoq; pristinū
ius reduxit, ac multiplici pœna coercito ambitu. Fabia
nis, et Scaptiesibus tribulibus suis die comitiorū, ne quid
à quoquā candidato desiderarent, singula millia nūmū à
se diuidebat. Magni præterea existimās Sincerū, atq; ab
omni colluione peregrini, ac ferulis sanguinis incorru
ptum seruare populum, & ciuitatē Romanā parcissimē
dedit, & manumitēdi modum terminauit. Tyberio pro
cliētē Græco petēti rescripsit, nō aliter se daturū, quā si
præsens fibi persuasisset, quā iustas petēdi causas habe
ret. Et Liuie pro quodam tributario Gallo rogāti, ciuita
tem negauit, immunitatē obtulit, affirmās se facilius pas
surū fisco detrabi aliquid, quā ciuitatis Romanę uulga
ri honorē. Seruus nō contentus multis difficultatibus à li
beritate iusta remouisse, cū & de numero, & de cōditio
ne, ac differētia eorū, qui manumitterētur, curiosē cauis
set, hoc quoq; adiecit, ne uinctus unq; tortus ue quis ullo
libertatis genere ciuitatē adipisceretur. Etiā habitū, uesti
tūq; pristinū reducere studuit. Ac nūc quōdā pro cōcio
pullato

pullatorum turba, indignabundus, & clamitans: En, ait,
Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.
Negotium adilibus dedit, ne quem posthac paterentur in
foro, circo' ue, nisi postis lacernis, togatum consistere.

Liberalitas eiusdem.

CAP. XLII.

Liberalitatem omnibus ordinibus per occasiones fre
quenter exhibuit. Nam & inuecta urbi Alexandri
no triumpho regia gazæ, tantam copiam nummarie rei ef
fecit, ut scenore diminuto, plurimum agrorum pretijs ac
cesserit. Et postea quoties ex damnatorum bonis pecunia
superflueret, usum eius gratuitum ijs, qui cauere in duplū
possent, ad certū tempus indulxit. Senatorum censum am
pliavit, ac pro octingentorum millium summa duodecies
n s. taxauit, suppleuitq; non habentibus. Congiaria popu
lo frequenter dedit, sed diuise se ferē summa, modō qua
dringenos, modō tricenos, nonnunquā ducenos, quinquā
genosq; nummos, ac ne minores quidem pueros præterijt,
quāuis non nisi ab undecimo ætatis anno accipere con
sueissent. Frumentum quoq; in annonæ difficultatibus sepe
leuissimo, interdum nullo pretio uiritim admensus est, tes
serasq; nummarias duplicauit.

Seueritas eius in reprimendis populū uolupta
tibus indiscretis,

CAP. XLIII.

Ed ut salubrem magis, quā ambitiosum principem
scires, querentem de inopia, & caritate uini popu
lum seuerissima coercuit uoce, satis prouisum à genero
suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines siti
rent. Et eidem populo promissum quidem congiariū repo
scenti, bonæ fidei se esse respondit. Non promissum autem
flagi

Ex lib. 1. & 2.
Vergi.

Legē Orofi
lib. 7. c. 17.

Gratuitum. i.
sine fœnore.

Congiariū,
imperatoris est
donatio, quæ
fit populo.

Admensus est,
pro dedit me
tiendo.

flagitanti, turpitudinem, & impudentiã edicto exprobrauit, affirmauitq; nõ daturum se, quamuis dare destinaret. Nec minore grauitate, atq; cõstantia, cũ proposito cõgiorio multos manumissos, insertosq; ciuiũ numero cõperisset, negauit accepturos, quibus pmissũ nõ esset. Caterisq; minus, quam promiserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna uerõ quondã ferilitate, ac difficili remedio, cũ uenaliatis, & laniatarũ familias, peregrinosq; omnes, exceptis medicis, & præceptoribus, partemq; seruitiorũ urbe expulisset, ut tadẽ annonã cõualuit, impetũ se cepisse scribit frumẽtationes publicas in perpetuũ abolẽdi, qd̃ earũ fiducia cultura agrorũ cessarat, neq; tamẽ pseuerasse, quia certũ haberet posse per ambitionẽ quãdoq; restitui. Atq; ita post hanc rẽ temperauit, ut nõ minorẽ aratorum, ac negotiantium, quam populi rationẽ deduceret.

Spectacula uarij generis per eum edita.

C A P. XLIII.

Spectaculorum & asiduitate, & uarietate, atq; magnificentia omnes antecessit: fecisse ludos se ait suo nomine quater, pro alijs magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & uicies. Fecitq; nonnunquam uicatim, ac pluribus scenis per omnium linguarum histriones, non in sro modo, nec in amphitheatro, sed in circo, & in septis, & aliquando nihil præter uenationem edidit. Athletas extractis in campo Martio sedilibus ligneis, item nauale prælium circa Tyberim uato solo, in quo nunc Casarum nemus est. Quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentium grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas, cursoresq;

& con

& confectores ferarum, & nonnunquam ex nobilissimã iuuentute produxit. Sed & Troia ludum edidit frequentissimẽ magnorũ, minorum uerò puerorum delectu, prisci, decoriq; moris existimans clarã stirpis indolem sic notescere. In hoc ludico Caium Nonium Asprenatem lapsus debilitatum, aureo torque donauit, passusq; est ipsum, poterosq; Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi, Asinio Pollione oratore grauitè, inuidiosq; in curia quæsto Assernini nepotis sui casum, qui & ipse crur effregerat. Ad scenicas quoq; & gladiatorias operas & equitibus Romanis aliqũdo usus est: uerũ prius, quam Senatũconsulto interdiceretur, postea nihil sanẽ præterquam adulescẽtulum Lucium honestè natum exhibuit, tantũ ut ostẽderet, quod erat bipedali minor, librarum septendecim, ac uocis immẽsa. Quodam autem muneris die, Parthorum obsidẽ tũc primũ missos, per arenam mediam ad spectaculum induxit, superq; se subsellio secundo collocauit. Solebat etiam citra spectaculorũ dies, siquando quid inusitatum, dignumq; cognitu aduentum esset, id extra ordinem quolibet loco publicare, ut rhinocerotem apud septa, tigrim in scena, anguem quinquaginta cubitorum pro comitio. Accidit uotiuus Circensibus, ut correptus ualetudine, lectica cubas, thensus deduceret. Rursum commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, euenit, ut laxatis sellæ curulis compagibus caderet supinus. Nepotũ quoq; suorũ munere, cum consternatum ruine metu populum retinere, & cõfirmare nullo modo posset, transijt è loco suo, atque in ea parte confedit, quæ suspecta maximè erat. Spectandi cõ-

g

fusißimam

Per ambit. tãquam secuturi principes, uelut ambitiosi popularis auctore essent restituri frumẽtationes,

Septa, loca erant in campo Martio in clausa rabulis, in quibus stans populus Rom. suffragia ferre conueuerat.

Torques aureus, genere masculino.

Beroaldus legit Eseruini.

Crus effregit. Sic elegit erã maioribus usurpatur, potius quam sibi fregerat.

Filij, nepotesq; Phraatis Parthorum regis obsides Augusto dati fuerunt.

fussissimum, ac solutissimum morē correxit, ordinavitq; motus iniuria Senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat.

Ordo sublelliorum in spectaculis. CAP. XLIIII.

* Aliis, spectaculi.
Senat. uocat. i.
A nullo occu-
parat pateret.

FACTO igitur decreto patrum, ut, quoties quid * spectaculum usquam publice ederetur, primus sublelliorum ordo uacaret Senatoribus, Romae legatos liberarum, sociarumq; gentium uetuit in orchestra consistere, cum quosdam etiā liberti generis mitti deprehendisset. Militē secreuit à populo. Maritis ē plebe proprios ordines asistat gnavit, pretertatit cuneum suū, & proximum pedagogis: sanxitq; ne quis pullatorū media cauea sederet. Foeminis ne gladiatores quidem, quos promiscue spectari solenne olim erat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis uirginibus Vestalibus locum in theatro separatim, et contra Pratoris tribunal dedit. Athletarum uero spectaculo muliebrem sexum omnē aded submouit, ut pontificalibus ludis pugillum par postulatum distulerit in sequentis diei maturinum tempus, edixeritq; mulieres ante horam quintam uenire in theatrum non placere.

Loca, & tempus, unde ipse spectacula cernebat.

CAP. XLV.

In togis albis spectare moris fuit.
Solenne, pro solitum.
Ex super. loc. id est, extremo sissima theatri parte.
Contra tribunal, p. ē regio ne tribunalis.
Athletæ nudi certabant.
Pontif. lud. quos ipse pontifex pro pontificatu suscepro exhibuit.
E puluinari, ē religioso loco: ad quē locum, ut Festus docet, Circibus ludis deferebant sacra,

IPse Circenses ex amicorum ferē, libertorumq; coenaculis spectabat: inter dum ē puluinari. Et quidem cum coniuge, ac liberis sedens, spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat, petita uenia, commendatisq; qui suam uicem presidendo fungerentur. Verū quoties adesset, nihil praterā agebat, seu uitandi rumoris causa, quo patrem Casarem uulgo reprehensum com-

memora

memorabat, quod inter spectādum epistolis, libellisq; legendis, ac rescribendis uacaret: seu studio spectādi, ac uoluptate, quatenus se neq; dissimulauit inquam, & sepe ingenue professus est. Itaq; corollaria, & premia alienis quoq; muneribus, ac ludis & crebra, & grandia de suo offerebat. Nulliq; Græco certamini inter fuit, quo non pro merito certantium quēque honorauerit. Spectauit autem studiosissimē pugiles, & maximē Latinos non legitimos, atq; ordinarios modō: quos etiam cōmittere cū Græcis solebat, sed & cateruarios oppidanos inter angustias uicorum pugnantes temere, ac sine arte. Vniuersum deniq; genus, operas aliquas publico spectaculo præsentiu, etiā curauit dignatus est. Athletis & cōseruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores sine missione edi prohibuit. Coërtitionē in histriones, magistratibus in omni tēpore, & loco, lege uetere permissam ademit, præterquā ludos, & scenam: nec tamē eo minus aut xysticorum certationes, aut gladiatorū pugnas seuerissimē semper exegit. Nā histrionum licentiā aded cōpescuit, ut Stephanionem Togatarium, cui in puerilem habitum circumtonsam matronam ministrasse compererat, per trina theatra uirgis casum relegauerit: Hylan pantomimum, querente Pratore, in atrio domus suæ nemine excluso, flagellis uerberauerit: Et pyladē urbe, atq; Italia submouerit, quod spectatorem, à quo exhibebatur, demonstrasset digito, conspicuumq; fecisset.

Ordinatio Italix facta per eū. CAP. XLVI.

AD hunc modum urbe, urbanisq; rebus administratis, Italiam duodeviginti coloniarum numero deductarum ab se frequentaui, operibusq; ac uectigalibus

Noluit Augustus gladiatores exhiberi ad gladiaturā exercendam, nisi missione pro premio propofita. in si conditioe propofita, ut li uictor eua daret, liber, fuitq; iuris effect: quā missio ne imperata, uirga donabatur, que dicitur rudis.

De xysticis lege Beroa. in Anno. locum hunc explican tem.

Seuer. seuis, exeg. uoluit Augustus ad pericū, atq; præscriptū pugnas abfolui,

Cir. ton. mat. Crathei Mithridatis uxorem, que maritū fugiens cum secuta est,

g 2

publicis

Decuriones, in municipijs, & colonijs tales erant, quales romæ senatores: sic dicti, quod initio, cum colonie deducerentur, decima pars eorum, qui deducebantur, eorum publici gratia conferri solita sit. Approbarēt, si graui testimonio ostēderēt esse sibi filios, siuafue ingenue procreatas. Re. sibi reuis, nō solum urbis Romæ, q̄ diuisa erat in regiones, 14. sed aliarū quoque ciuitatū: Italia em̄ diuisa erat in regiones. 11. ex descriptione ipsius Augusti. Prouinc. ualid. &c. de totius imperij diuisione per Augustū, uide Strabonem, in calce operis sui. Latinas, ius Latini: ut ciuitas, ius urbis,

publicis plurifariam instruxit, etiam iure, ac dignatione urbi quodammodo pro parte aliqua adæquauit, excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis Decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent, & sub diem comitorum ob signata Romam mitterēt. Ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles: equestrem militiam petētes etiam ex commendatione publica cuiusque oppidi ordinabat: at ij, qui de plebe regiones sibi reuisenti, filios, filias uel approbarent, singula numerum millia per singulos diuidebat.

Ordinatio aliarū prouinciarū. CAP. XLVII.

Prouincias ualidiores, & quas annuis magistratuum imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit, ceteras proconsulibus sortitō permisit, & tamen nonnullas commutauit interdum, atque ex utroque genere plerasque sepius adijt. Urbium quasdam foederatas, sed ad exitium licentia præcipites, libertate priuauit. Alias aut ere alieno laborantes leuauit, aut terræ motu subuersas denuo condidit, aut merita erga populum Romanum allegantes, Latinitate, uel ciuitate donauit. Nō est (ut opinor) prouincia, excepta duntaxat Africa, & Sardinia, quam non adierit. In hac fugato Sexto Pompeio, trajicere ex Sicilia apparantem, continuæ, & immodicæ tempestates inhiuerunt. Nec mox occasio, aut causa traiciendi fuit.

Ordinatio regnorum. CAP. XLVIII.

Regna, quibus belli iure potitus est, præter pauca, aut ipsidem, quibus ademerat, reddidit: aut alienigenis cōtribuit. Reges socios etiam inter semetipsos necessitudina-

buis

bus mutuis iunxit, promptissimus affinitatis cuiusque, atque amicitie conciliator, & fautor: nec aliter uniuersos, quam membra, partesque imperij curæ habuit. Rectorem quoque solitus apponere ætate paruis, ac mente lapsis, donec adolefcerent, aut resipiscerent, ac plurimorum liberos & educauit simul cum suis, & instituit.

Ordinatio legionū, & militum. CAP. XLIX.

EX militariibus copijs legiones, & auxilia prouinciarum distribuit. Classē Miseni, & alteram Rauennæ ad tutelam superi, & inferi maris collocauit. Certum numerum partim in urbis, partim in sui custodiam allegit, dimissa Calaguritanorum manu, quam usque ad deuietum Antonium: Item Germanorum, quam usque ad eadem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. Neque tamen unquam plures, quam tres cohortes in urbe esse passus est, easque sine castris, reliquas in hyberna, & æstiuæ circa finitima oppida dimittere assuerat. Quicquid autem ubique militum esset, ad certam stipendiorum, præmiorumque formulam astrinxit, definitis pro gradu cuiusque & temporibus militiæ, & commodis missionum, ne aut ætate, aut inopia post missionem aliter ad res nouas possent. Utque perpetuò, ac sine difficultate, sumptus ad tuendos eos, prosequēdosque suppeteret, erarium militare eum uectigalibus nouis constituit. Et quo celerius, ac sub manu annuntiarī, cognoscique possent, quid in prouincia quaque gereretur, iuuenes primò modicis interuallis per militares uias, debinc uehicularum disposuit. Commodius id usum est, ut, qui a loco iisdem perferunt literas, interrogari quoque, si quid res exigant, possint.

Mox pro deinde.

Mente lapsi, mente capti

Rauenna ad Miseni Tyrrheni adiacet.

Plinius quo tempore perijt, præerat classi Misinensi.

Armigeri, fauētites, qui armis accincti eius latera stipare consueuerant.

Sub manu, pro prompte. Tales sunt in Gallia ueredarij a rege dispositi per modica interualla, ut citissimè possint literas perferre.

Plin. lege nat.
hifto. lib. 37.
Ca. 1.

Sigilla eius, & datæ, quibus in epistolis utebatur.

IN diplomatibus, libelluq; & epistolis signandis, initiõ sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri, no uissimè sua, Dioscoridis manu sculpta, qua signare insecuti quoq; principes perseuerauerunt. Ad epistolas omnes horarum quoq; momenta, nec diei modò, sed & noctis, quibus datæ significarentur, addebant.

Clementia; & seueritas eiufdem. CAP. LI.

Clemẽtiæ, ciuilitatisq; eius multa, & magna documẽta sunt. Ne enumerem, quot, & quos diuersarum partium uenia, & incolumitate donatos, principem etiã in ciuitate locum tenere passus sit, Iunium Nouatum, & Cassium Patavinum è plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de eo epistolam in uulgus edidisset: hic conuiuio pleno proclamasset, neque uotum sibi, neq; animum deesse confidendi cum. Quadam uerò cognitione cum Aemilio Aeliano Cordubensi inter cetera crimina uel maxime obijceretur, quòd malè opinari de Cæsare soleret, conuersus ad accusatorem, commotoq; similibus: uelim, inquit, hoc mihi probes faciam, sciat Aelianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar. Nec quicquã ultra, aut statim, aut postea inquisiuit. Tyberio quoque de eadem re sedulo uiolentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit: Actati tua, mi Tyberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quẽquam esse, qui de me malè loquatur. Satis est enim, si hoc habemus, ne quis nobis malè facere possit.

Cum ille Agrippæ filius erat nepos ex Agrippa. & iul. qui ob fordidã ingenia relegatus fuit.

Iuuenilis ætas sanguinis calore exultans, ad uindictam propensa est. Iuniumq; & iul. ætatum uida.

Honores

Honores ei collati, & sprete per eum. CAP. LII.

TEMPLA quãcumq; sciret etiam procõsulibus decerni solere, in nulla tamen prouincia nisi communi suo, Romæq; nomine recepit. Nam in urbe quidem pertinacissimè abstinuit hoc honore, atque etiam argenteas statuas olim sibi positas conlauit omnes: ex quibus aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit. Dictaturam magnau offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est.

De eodem, & ciuilibus gestis eiufdem. CAP. LIII.

DOMINI appellationem, ut male dictum, & opprobrium semper exhorruit. Cum spectante eo ludos, pronunciatum esset à mimo, ò dominum æquum, & bonum, & uniuersi quasi de ipso dictum exultantes comprobassent, statim manu, uultuq; indecoras adulationes represit, & insequenti die grauissimè corripuit edicto, dominumq; se posthac appellari ne à liberis quidem, aut nepotibus suis uel serio, uel ioco passus est, atq; huiusmodi blanditias etiã inter ipsos prohibuit. Non temere urbe, oppidò ue ullo egressus, aut quòquam ingressus est, nisi uespere, aut nocte, ne quem officij causa inquietaret. In consulatu pedibus ferè, extra consulatum sepe ad aperta sella per publicum incesit. Promiscuis salutationibus admittebat & plebem, tanta comitate aduentum desideria excipiens, ut quendam ioco corripuerit, quòd sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephãto stipem.

Die Senatus nunquam patres, nisi in curia, salutauit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submouente, & discedens eo modo sedentibus singulis uale

g 4 dice

Com. suo Ro, que nom. ut scilicet rēpla nomen Augusti, & Romæ haberēt in inscriptione, pariterq; dicatur genio Augusti, & maiestatis urbis Romæ.

Corripuit; & castigauit

Inter ipsos, in ne mutò se quidem dominos appellarent.

In consul. id est, consul esse.

Quas. elephãto stip. lege Mart. crob. lib. 2. Saturn. cap. 4. & Quint. lib. 6. cap. 4.

Off. cū mult.
mut. id est, ex
sequo cū mul-
tis officijs cer-
tauit.

Di. cuius. fol.
quales sunt
natales, aut nu-
piales.

De Antifio
Labeone lege
Gell. lib. 13, c.
10, & 11.

Titulus est
apud iurifcon-
sultos lib. pan-
dect. 40. de in-
iur. et famos.
libel.
Requirere au-
tores, pro exi-
gere, siue po-
scere.

dicebat. Officia cum multis mutuo exercuit, nec prius dies cuiusq; solennes frequentare desijt, quam grandior iam natus, & in turba quondam sponsaliorū die uxatus. Gallum Terrinium Senatorem minus sibi familiarē, sed captum repente oculis, & ob id inedia mori destinantē, presens consolando reuocauit ad uitam.

Patentia eius in contradictores. CAP. LIIII.

IN Senatu uerba facienti dictum est, nō intellexi: & ab alio, contradicere tibi, si locum haberem. Interdum ob immodicas altercationes disceptantium ē curia per iram se proripienti quidam ingesserunt, licere oportere Senatoribus de Republica loqui. Antistius Labeo Senatūs lectione cum triuirum legeret, Marcū Lepidum, hostē olim eius, et tunc exulantē legit: interrogatusq; ab eo, an essent alij digniores, suū quenque iudiciū habere respon- dit. Nec ideo libertas, aut contumacia fraudi cuiquā fuit.

Libelli famosi contra eum facti. CAP. LV.

Etiam sparsos de se in curia famosos libellos nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne requisitis quidem autoribus id modō censuit, cognoscendum post- hac de ijs, qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiuspiā sub alieno nomine edant.

Moderatio, & ciuilitas eiusdem in agendo.

CAP. LVII.

IOcis quoque quorundam inuidiosis, aut petulantibus lacescit, contradixit editō. Et tamen de inibenda testamentorum licentia, ne Senatus quicquam constitua- ret, intercessit. Quoties magistratum comitijs interes- set, tribus cum candidatis suis circuibat, supplicabatq; more

more solenni. Ferebat & ipse suffragiū in tribu, ut unus ē populo. Testem se in iudicijs & interrogari, & reselli æquissimo animo patiebatur. Forum angustius fecit, non ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nun- quam filios suos populo commendauit, ut non adijceret, si merebuntur. Eisdem pretextatis adhuc surrectum ab uniuersis in theatro, & astantibus plausum, grauissimē questus est. Amicos ita magnos, & potentes in ciuitate esse uoluit, ut tamē pari iure essent, quo ceteri, legibusq; iudicialijs æquē tenerētur. Cum Asprenas Nonius arctius ei iunctus, causam ueneficij accusante Casio Seuero dice- ret, cōsuluit Senatū, quid officij sui putaret: cūctari enim se, ne, si superesset, eriperet legibus reum: sin deesset, de- stituere, ac prædamnare amicum existimaret. Et con- sentientibus uniuersis, se dit in subsellijs per aliquot horas, uerum tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Assuit et clientibus, sicut senturio cuidam, euocato quon- dam suo, qui postulabatur iniuriarum. Vnum omnino ē reorum numero, ac ne eum quidem, nisi precibus, eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castritium, per quem de coniuratione Murene cognouerat.

Dilectio Romanorum ad eum. CAP. LVIII.

PRO quibus meritis quantopere dilectus sit, facile est æstimare. Omitto Senatū consulta, quæ possunt uide- ri uel necessitate expressa, uel uerecundia. Equites Ro- mani natalem eius sponte, atq; consensu biuo semper ce- lebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex uoto pro salute eius stipem iaciebant. Item Calendis Ia- nuarijs strenam in Capitolio etiam absentē: ex qua summa

De Asprena-
te, & Casio
Seuero, uide
Plin. li. 35. ca.
22. De Augu-
sti ioco i Cas-
sum lege Ma-
crob. lib. 2. Sa-
tur. cap. 44

Cunctari, du-
bitare.
Superesse, p-
adesse, hoc
est, patrocinari:
uide Gell.
li. 1. cap. 21.

Moris fuit
Rom. laudare
amicos reos in
iudicio, ut ita
absolutionem
facilius impe-
trarent: ut ait
Plut. in Pōp-
uita.

Qui dicantur
euocari, quid
quod: sit euo-
catio, uide Ser-
uium in prin-
cipium 6. Aen.

Apol. Sand.
sic dictus est à
nico, cuius me
minit Gell. li.
13. cap. 4.

Io. Trag. à uj
co. in quo tra
gedi diuersa
bantur: uel for
tè ab habitu,
quòd tragæ
di amictu, eius
simulacrū or
natum esset.

Tradit Plin.
lib. 7. c. 30. pa
tris patrie ap
pellationem à
Cicerone ini
tiū sumpsisse.
Delluxie de
inde ad impe
ratores, qui di
gni habeban
tur.
Hoc idem tra
dunt Appia.
& Plur. in Ci
ser. uita.

pretiosissima Deorum simulachra mercatus, uicatim dea
dicabat, ut Apollinem Sandaliarium, & Iouem Tragea
dum, aliq; in restitutionem Palatine domus incendio
absumptæ. Veterani, decurie, tribus, atq; etiam singilla
tim è cætero genere hominum libentes, ac pro facultate
quisque pecunias contulerunt, delibante tantummodo eo
summarum acruos, neque ex quoquam plus denario au
ferente. Reuertentem ex provincia non solum faustis o
minibus, sed & modulatis carminibus prosequabantur.
Observatum etiam est, ne, quoties introiret urbem, sup
plicium de quoquam sumeretur.

Honor eidem collatus per Senatū, populūq; Romanum.

C A P. LVIII.

Patris patrie cognomen uniuersi repentino, maxi
moq; consensu detulerunt ei. Prima plebs, legatione
Antium missa: dein quia non recipiebat, ineunti Roma
spectacula frequens, & laureata: mox in curia Senatus,
neque decreto, neq; acclamatione, sed per Valeriū Mef
selam id mandantibus cunctis: Quod bonum, inquit, fau
stumq; sit tibi, domiq; tue, Cesar Auguste (Sic enim
nos perpetuam felicitatem Reipublicæ, & lata huic pre
cari existimamus) Senatus te cōsentiens cum populo Ro
mano, cōsalutat patrie patrem. Cui lachrymans respon
dit Augustus his uerbis (ipsa enim sicut Mefselæ posui)
Compositus uotorum meorum, patres C. Quid habeo
aliud Deos immortales precari, quam ut hunc consensum
uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat?

Honores eidem collati per singulares ciues Ro
manos,

C A P. LIX.

Medico

Medico Antonio Muse, cuius opera ex ancipiti
morbo conualuerat, statuum, ere collato, iuxta
signum Aesculapij statuerunt. Nonnulli patrum familia
rum testamento cauerunt, ut ab hæredibus suis prælato
titulo, uictime in Capitolium ducerentur, uoluntq; pro
se solueretur, quòd superstitem Augustum reliquissent.
Quædam Italiae ciuitates diem, quo primum ad se uenif
set, initium anni fecerunt. Prouinciæ pleraq; super
templa, & aras, ludos quoque quinquennales penè oppi
datim constituerunt.

Honor ei collatus. CAP. LX.

Reges amici, atq; socij, & singuli in suo quisque rea
gno Casareas urbes condiderunt. Et cuncti simul
eodem Iouis Olympici Athenis antiquitus inchoatam, per
ficere communi sumptu destinauerunt, genioq; eius dedica
re: ac sepe regnis relicti, non Romæ modò, sed prouin
cias peragranti quotidiana officia togati, ac sine regio in
signi, more clientium præstiterunt.

Interior, & familiaris uita eiusdē, CAP. LXI.

Quoniam qualis in imperijs, ac magistratibus, regē
daq; per terrarum orbem pace, belloq; Republica
fuerit, exposui: referam nūc interiorem, ac familiarem eius
uitam, quibusq; moribus, atq; fortuna, domi, & intr suos
egerit, à iuuenta usq; ad supremum uitæ diem. Matrem
amisit in primo consulatu: sororem Octauiam quinquage
simum, & quartam agens ætatis annum. Veriq; cum præ
cipua officia uiuæ præstisset, etiam defunctæ honores
maximos tribuit.

Sponsæ, & uxores eius. CAP. LXII.

Sponsam

Antonij Mu.
meminit Plin.
lib. 19. ca. 8. &
lib. 29. ca. 1. &
lib. 30. c. 13.

Præ. tit. i. ante
lata inscriptio
ne, quæ signifi
caret causam
sacrificij illius,
super tēpla, &
uitæ.

Vide Appia
& Plur. in An
tonij uita.

Sponsam habuerat adolescens Publij Serulij Isaurici filiam: sed reconciliatus post primam discordiam Antonio, ex postulantibus utriusque militibus, ut et necessitudine aliqua iungerentur, priuignam eius, Claudiam Fuluiam ex publico Clodio filiam duxit uxorem uix dum nubilem. At similitate cum Fulvia socru exorta, dimisit intactam adhuc, et uirginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus consularibus, et ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, peritatus, ut scribit, morum peruersitatem eius: ac statim Liliam Drusillam matrimonio Tyberij Neronis, et quidem pregnantem abduxit, dilexitq; ac probauit unice, ac perseueranter.

De filia Iulia, & matrimonijs eius.

CAP. LXIII.

EX Scribonia Iuliam, ex Liua nihil liberorum tulit, cion maxime cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus est editus. Iuliam primum Marcello Octauiæ sororis suæ filio, tantumq; pueritiam egresso, deinde ut is obijt, Marco Agrippæ * nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, et ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis, ac diu etiam ex equestri ordine circumspectis conditionibus, Tyberium priuignum suum elegit, coegitq; pregnantem uxorem, et ex qua iam pater erat, dimittere. Marcus Antonius scribit, primum eum Antonio filio suo despondisse Iuliam, deim Cotisoni Getarum regi, quo tempore sibi quoq; inuicem filiam regis in matrimonium petiisset.

De nepotibus eius ex Iulia. CAP. LXIII.

nepotes

Nepotes ex Agrippa, et Iulia tres habuit, Caium, Lucium, et Agrippam: nepotes duas, Iuliam, et Agrippinam. Iuliam Lucio Paulo Censoris filio, Agrippinam Germanico sororis suæ nepoti collocauit. Caium, et Lucium adoptauit domi, per assem, et libram emptos à patre Agrippa, tenerosq; adhuc ad curam Reipublicæ admouit, et consules designatos circum prouincias, exercitiuq; dimisit. Filiam, et nepotes ita instituit, ut etiã lamificio assuesceret, uetaretq; loqui, aut agere quicquam, nisi propalam, et quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeo prohibuit, ut Lucio Tucinio claro, decoroq; iuueni scripserit, quondam parum modestè fecisse eum, quod filiam suam Baias salutatum uenisset. Nepotes et literas, et natate, aliq; rudimenta per se plerumq; docuit, ac nihil æquè laborauit, quam ut imitarentur chirographum suum. Neque cenauit unã, nisi in imo lecto assideret: neq; iter fecit, nisi ut uehiculo antecirret, aut circa aequitarent.

Infortunium eius circa sobolem descendentiũ.

CAP.

LXV.

Sed latum eum, atque fidem et sobole, et disciplina domus, fortuna destituit. Iulius filiam, et neptem omnibus probis contaminatas relegauit. Caium, et Lucium in duodeuiginti mensium spatio amisit ambos, Caio in Lycia, Lucio Massilie defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulq; priuignum Tyberium adoptauit in foro, lege curiata. Ex quibus Agrippam breui ob ingenium sordidum, ac ferox abdicauit, seposuitq; Surrentum. Aliquantò autem patientius mortem, quam de decora suorum tulit,

Adopt. domi per af. & lib. uide Boeth. in 1. c6m. Topi. cor. & Bud. in annot. in Pandectas.

Resert Curius rem apud Perlas fordiam, ignominiosamq; fuisse lanificium, excusantes nihil turpius, q̄ feminas admodum uere lanæ manus. Imita. chiro. i. ut dici solet, manum suam in scribendo.

De Fulvia lege Appi. li. 5. bel. ciuili. & Plut. in uita Anto.

* Alias, nuptum

Alter. Marcell. i. alteram ex duabus Octauiæ filibus quas ex C. Marcello suo atenuca.

Ex quaestori-
bus, quidam
sunt, qui can-
didati princi-
pis dicuntur,
qui epistolas
eius in senatu
legebant.

De Iuliz im-
pudicitia præ-
ter hæc vide
Corn Tac. li.
1. & Macrob.
li. Satur. 2. c. 5.

Transporta-
uit in insula
pro deporta-
uit.
* Alias, loci.

Vtinam, uti in
sine uxore, &
sine libris mo-
tri liceret.

tulit. Nam Caij, Lucijq; casu non adeo fractus. De filia,
absens, ac libello per Quaestorem recitato notum Senatui
fecit, abstinuitq; congressu hominum diu præ pudore:
etiam de necanda deliberavit. Certè cum sub idem tempus
una ex consensu liberæ Foede nomine, suspendio uitam fini-
sisset, maluisse se ait Foede patrem fuisse. Relegatæ usum
uini, omnemq; deliciae cultum ademit, neq; adiri à
quoquam libero, seruoq; nisi se consulto permisit: et ita
ut certior fieret, qua is ætate, qua statura, quo colore ef-
fret, etiam quibus corporis notis, uel cicatricibus. Post quin-
quennium demum ex insula in continentem, lenioribusq;
paulo cõditionibus transtulit eam. Nam ut omnino reuo-
cari, exorari nullo modo potuit. Deprecanti sæpe po-
pulo Romano, et pertnacius instanti, tales filias, talesq;
coniuges pro concione imprecatus est. Ex nepte Iulia post
damnatione editum infantem agnosci, aliq; ueruit. Agrippa-
nam nibilo tractabiliorem, imò in dies amentiore, in in-
sulam transportauit, sepitq; insuper custodia militum. Ca-
uit etiam Senatufconsulto, ut eodem loco in perpetuū con-
tineretur, atq; ad omnem et eius, et Iuliarum mentionem
ingemiscens, proclamare etiam solebat:

ἄλλ' ὀφθαλμοῦ ἀγαμέος τ' ἐμμελῶνα ἀγαθός τ' ἀπολλέειδς.
Nec aliter eas appellare, quam treis uomicas, aut tria cara-
cinomata sua.

Receptio, & cultus amicitiarum eius.

C A P. LXVI.

AMicitias neq; facile admisit, et constantissimè reti-
nuit. Et nõ tantum uirtutis, ac merita cuiusq; dignè
profecutus, sed uitia quoq; et delicta duntaxat modica
perpessus.

perpessus. Neq; enim temere ex omni numero in amicitia
eius afflicti reperietur, præter Saluidentium Rufum, quem
ad consulatum usq; et Cornelium Gallum, quæ ad præ-
fecturâ Aegypti, ex infima utruq; fortuna prouexerat.
Quorum alterum res nouas molientem, dampnandum Se-
natui tradidit. Alteri ob ingrati, et maleuolum animi,
domo, et prouincijs suis interdidit. Sed Gallo quoq; et
accusatorum denuntiationibus, et Senatuscõsultis ad ne-
cem compulso, laudauit quidem pietatem tantopere pro-
fe in indignantium. Ceterum et illachrymauit, et uicè suâ
conquestus est, quòd sibi soli non liceret, amicis, quatenus
uellet, irasci. Reliqui potentia, atq; opibus ad finem uitæ
sue cuiusque ordinis principes floruerunt, quanquam et
offensis interuenientibus. Desiderauit enim nõnunquam,
ne de pluribus referam, et Marci Agrippæ patientiæ, et
Mecænatissu taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspi-
tione, et quòd Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas
se, relictis omnibus, contulisset: et hic secretum de comper-
ta Murenæ cõiuratione, uxori Terentiæ prodidisset. Exe-
git et ipse inuicem ab amicis beneuolentiâ mutuam, tam-
à defunctis, quam à uiuis. Nam quãuis minimè appetere
ret hereditates, ut qui nunquam ex ignoti testamento ca-
pere quicquã sustinuerit, amicorũ tamè suprema iudicia
morosissimè pensitauit: neque dolore disimulato, si pa-
tens, aut citra honorè uerborum: neque gaudio, si gratè,
pieq; quis se profecutus fuisset. Legata, uel partes heredi-
tatu, et à quibuscũq; pareribus relictæ sibi, aut statim li-
beris eorũ cõcedere: aut si pupillari ætate esset, die uiriliss
togæ, uel nuptiarũ, cũ incremento restituere cõsueuerat.

De Cornelio
Gallo lege Cri-
nitii de poet.
Lat. li. 3. c. 13.
De Mecæna-
te lege Crimi-
lib. 3. de poet.
Lat. c. 45. de
eius uxore Se-
ne. li. de mid.
guber. & in
epist. moral.

Aurelio Vibe-
ri, & Entro-
pio cũ Sueto-
nõ conuenit,
nõ Mecænatissu
nõ Mecænatissu
ob taciturnita-
tem, Agrippæ
ob patientiam,
modestiamq;
Augusto per-
placuisse scri-
bunt.

Seneciss

Seueritas, & clementia eius erga liberos.

CAP. LXVII.

Pendēdi xris
mos antiquif
simus fuit: nā
ōmī graue ef
fet, in ulu ap
pēdi oportuit,
nō numerari:
qui igitur pa
troni, aut do
mini xē dispē
debant, dispē
fatos ab ini
tio sunt dicti.

Pro epist. p. d.
id est, demon
strata cuidā,
cuius itererat
eā inspicere.

Patrons, dominusq; nō minus seuerus, quā facilis,
& clemens. Multos liberosq; in honore, & usu ma
ximo habuit: ut Licinium Enceladum, aliosq;. Confinium
seruum grauissimē de se opinantem, nō ultrā quā cōpe
ditibus coērcuit. Diomedem dispensatorē, à quo simul ama
bulante, incurrētē repente fero apro per metum obiectus
est. maluit timiditatis arguere, quā noxæ, remq; nō mi
nimi periculi, quia tamē fraus aberat, in iocū uertit. Idem
Proculū ex acceptissimis libertis mori coēgit, cōpērtum
adulterare matronas. Thallo à manu, quod pro epistola
prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit.
Pædagogū, ministrosq; Caij filij per occasione ualeitudi
nis, mortisq; eius supbē, auareq; in prouincia grassatos,
oneratis graui pondere ceruicibus, præcipiuit in flumē.
Infamia dedecorum primæ iuuentutis eius.

CAP. LXVIII.

Prima iuuenta uariorū dedecorum infamiam subiit.
Sextus Pompeius eū ut effeminatum insectatus est.
Marcus Antonius adoptionem auunculi stupro meritum.
Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam à
Cæsare, Aulo etiam Hirtio in Hispania ccc. millibus
nummū substrauerit, solitusq; sic crura suburere uice
ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed et populus quon
dam uniuersus ludorum die & accepit in contumeliam
eius, & assensu maximo comprobauit uersum in scena
pronuntiatum de Gallo matris Deūm tympanizante:
Vides ne, ut cineaus orbem digito temperat?

Adulterium

Adulteria, & libido eiusdem. CAP. LXIX.

Adulteria quidem exercuisse, ne amici quidē negant,
excusantes sanē non libidine, sed ratione commissa,
quod facilius consilia aduersariorum, per cuiusq; mulieres
exquiret. Marcus Antonius super festinatā Luuie nu
ptias, obiecit & feminam consularē ē triclino uiro cō
ram in cubiculum abductam, rursus in conuiuium ruben
tibus auriculis, incōptiore capillo reductam: & dimissam
Scriboniam, quia liberius doluisset nimiam potentiam pel
licis: & conditione quesitas per amicos, qui matres fami
liās, & adultas etate uirgines denudarent, atq; pspicerēt,
tanquā Thorianō māgone uendente. Scribit etia ad ipsum
hoc familiariter adhuc, necdū plenē inimicus, aut hostis:
Quid te mutauit? quod à reginam in eo? uxor mea est. Nunc
cœpi, an abhinc annos nouemtu dēinde solam Druſillam
inīs: ita ualeas, ut tu hanc epistolam cūm leger, non inieris
Tertullā, aut Terenillam, aut Rusillam, aut Saluiam Citi
sceniam, aut omnes. An ne refert, ubi, & in quam arrigas?

De coena eius, & discubentibus in apparatu
deorum. CAP. LXX.

Coena quoque eius secretior in fabulis fuit, quæ uul
gō *ſ' d' excedē* & uocabatur, in qua deorum, & deas
rumq; habitu discubuisse conuiuias, & ipsum pro Apollin
e ornatum, non Antonij modō epistolæ singulorum no
mina amarissimē enumerantis exprobrant, sed & sine au
tore notissimi uersus:

Cūm primū istorum conduxit mensa choragum,
Sexq; deos uidit Mallia, sexq; deas:
Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludit,

Super festina
tas, p. præter
Rubētes auri
cule sunt i foe
mina patrare
libidinis si
gnū.

Hinc Luenaal,
fary, ti. V. ca.
tasq; comas,
uultumq;, qu
rēq; catētem.

Thorianj hu
ius meminit
Plin. lib. 7. ca.
12. macrob. Sa
tur. lib. 2. c. 4.

Thuronū ap
pellat.
In fabulis esse
est esse in ore
uulgi, quori
dianisq; rumo
ribus.

*ſ' d' excedē**ſ' d' excedē**ſ' d' excedē*

i. 12. deorum.

Alfutum est

ad. r. deos, q

fesecti dicunt,

quorū fex sūt

mares, & totū

dem formæ.

Nā Augustus

sub Apollinis

habitu in coe
na in secretio
re loco instrū
ta discuberesolebat inter
12. catamitossub habitu
deorū, & 12.

h Dum

puellas, sub ha
bitu dearum,

Dum noua diuorum coenat adulteria,

Omnia se à terris tunc numina declinarunt.

Fugit & Auyatos Iuppiter ipse thronos.

Auxit coenae rumorè summâ tunc in ciuitate penuria, ac fides:
mes: Acclamatusq; est postridie, frumentū omne deos com
medisse, & Caesarem planè esse Apollinè, sed Tortorem:
quo cognomine is deus quadam in parte urbis colebatur.

Nota pretiosae suppellectilis eius, & alexae lusus
per eum dilectus

CAP. LXXI.

Notatus est & ut pretiosae suppellectilis, Corinthio a
rumq; præcupidus, & alexae indulgens. Nam & pro
scriptionis tempore ad statuam eius adscriptum est:

Pater argentarius, ego Corinthiarius.

cum existimaretur quosdam propter uasa Corinthia in
ter prosriptos curasse referendos. Et deinde bello Sici
liensi epigramma uulgatum est:

Pòst quam bis classe uictus naues perdidit,

Aliquando ut uincat, ludit assidue alexa.

Ex quibus siue criminibus, siue maledictis infamiam in
pudicitiae facillimè resuscitauit & praesentis, & posteræ
uitæ castitate. Item lautitiarum inuidiam, cum & Alexan
dria capta, nihil sibi præter unum myrrhinum calicem,
ex instrumento regio retinuerit, & mox uasa aurea asti
dusinijs usus consumauerit omnia. Circa libidines haesit.
Postea quoque (ut ferunt) ad uitandas uirgines prom
ptior, quæ sibi undique etiam ab uxore conquirerentur.
Alexae rumorem nullo modo expauit, lususq; simpliciter,
& palam oblectamenti causa etiam senex, ac præterquam
Decembri mense, alijs quoque festis, profectusq; diebus:

ucc

hec id dubium est autographa quadam epistola: Coenati
(ait) mi Tyberi cum iisdem. Accesserunt conuiuae Vini
tius, & Syluius pater. Inter coenam lusinus $\gamma\epsilon\pi\omicron\upsilon\tau\upsilon\omega\varsigma$
& heri, & hodie. Talis enim iactatus, ut quisque canem,
aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios
in medium cõferebat: quos tollebat uniuersos, qui Vene
rem iecerat. Et rursus alijs literis: Nos, mi Tyberi, quin
quatrijs satis iucundè egimus. Lusinus enim per omnes
dies, forumq; aleatorum calcemus. Frater tuus magnis
clamoribus rem gesit. Ad summâ tamen perdidit nõ mul
tum, sed ex magnis detrimētis præter spem paulatim res
tractus est. Ego perdidit uiginti millia nummū meo no
mine, sed cum effusè in lusu liberalis fuisssem, ut soleo ple
runque. Nam si quas manus remisi cuique, exegisssem: aut
retinuisssem, quod cuiq; donauit, uicissim uel 1. millia. Sed
hoc malo. Benignitas enim mea me ad celestem gloriam
efferebat. Scribit ad filiam: Misi tibi denarios ccl. quos
singulis conuiuis dederam, si uellent inter se inter coenam
uel talis, uel par impar ludere.

Continentia, & habitationes eiusdem.

CAP. LXXII.

In ceteris partibus uitæ cõtinentissimum fuisse cõstat,
ac sine suspitione ullius uitij. Habitauit primo iuxta
Romanum forum supra scalas anularias, in domo, quæ
Calui oratoris fuerat, postea in palatio, sed nihilominus
ædibus modicis Hortensianis, & neq; laxitate, neq; cultu
conspicuis: ut in quibus porticus breues essent Albanarū
columnarum, & sine marmore ullo, aut insigni pau
mento concludia. At per annos amplius xl. eodem cubi

h 2 culo

Autographa
epist. propria
ipius Augusti
manuscripta.
 $\gamma\epsilon\pi\omicron\upsilon\tau\upsilon\omega\varsigma$.
1. fenitret.

De Quinquen
tris, lege O
uid. li. 3. Fast.

Remittere ma
nus in alexa, est
cõdonare col
loribus in
sum, quæ sua
manu dāctes
sibi fecerint.

Par imp. lud.
Lusus est pue
rilis, qui nuc
bus, aut digi
tis, aut id ge
nus alijs rebus
solet fieri.

Alba. col. i. ex
uicino quesi
tarum, & ic
circo uilioris
pretij.

B. D. L. O. L. D. 3.

Hyemare, pro
astigi incōmo
do hyemis : q̄
perperā inter
pretatus est
Beroal. Hanc
uocē in Sallu
sio notauit
Seneca.
* Aliās, Laui
nium,

Gravabatur,
p̄ fastidiebat,
p̄ grē ferebat.

Notabiles res
dixit, in bonā
partē, pro in
signes,

Instrumenti, f.
domestici : nō
supellex nihil
aliud est, q̄
domestici pa
triam. Instru
mentum.
Residuos le
ctos dixit, p̄
relictos,

Forensia, n. e.
num. plu. sunt
uestimēta, qui
bus in foro,
aut foris. i. ex
era domū ute
batur.

culo hyeme, & æstate mansit, quāuis parum salubrem
ualendi in suæ urbe hyeme experiretur, assidueq; in urbe
hyemaret. Si quādo quid secretō, aut sine interpellatione
agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, quē
Syraculus, & ῥεῦσπορ uocabat. Huc transibat, aut in
aliciuius libertinorum suburbanum. Aeger autē in domo
Meccenatis cubabat. Ex secessibus præcipuē frequētauit
maritima, insulasq; Campania, aut proxima urbi oppi
da, * Lanuium, Præneste, Tibur, ubi etiam in porticibus
Herculis tēpli per sepe ius dixit. Ampla, et operosa præ
toria grauabatur, & neptis quidem suæ Iulie profusē ab
ea extracta etiam diruit ad solum. Sua uerō, quāuis mo
dica, non tam statuarum, tabularumq; pictarum ornatu,
quā xythis, & nemoribus excoluit, rebusq; uetustate, ac
raritate notabilibus, qualia sunt Capreis immanium bel
luarum, ferarumq; membra prægrandia, quæ dicuntur
gigantum ossa, & arma heroum.

De parsimonia, supellectili, & uestimentis eius.

C A P. LXXIII.

Instrumenti eius, & supellectilis parsimonia apparet
etiam nunc residuis lectis, atque mensis, quorum pla
raque uix priuatae elegantiae sint. Nec toro quidem cu
buisse aiunt, nisi humili, & modicē instrato. Veste nō te
mere alia, quā domestica, usus est, ab uxore, & sorore,
& filia, neptibusq; confecta. Togis neque restrictis, neq;
sufis. Clauo nec lato, nec angusto. Calceamentis altiuscu
lis, ut procerior, quā erat, uideretur. Et forensia autem,
et calceos nunquam non intra cubiculum habuit ad subi
tos, repentinosq; casus paratos.

Con

Conuiuia, & cœnæ eiusdem. CAP. LXXIII.

Conuiuabatur assidue, nec unquam nisi recta, non
sine magno ordinum, hominumq; delectu. Valerius
Mefala tradidit, neminem unquam libertinorum adhibi
tum ab eo cœnæ, excepto Mena, sed asserto in ingenuita
tem, post proditam Sexti Pompeij classem. Ipse scribit
inuitasse quendam, in cuius uilla maneret, qui spicula
tor suus olim fuisset. Conuiuia nonnunquam & serius
inibat, & maturius relinquebat, cum cōiuiæ & cœnare
inciperent prius, quā ille discumberet, & permanerent
digresso eo. Cœnam ternis ferulis, aut, cum abundantis
simē, senis præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa co
mitate. Nam & ad communionem sermonis tacentes, uel
submissim fabulantes prouocabat, & aut acroamata, &
histriones, aut etiam truiuales ex circo ludios interpone
bat, ac frequētissimē aretalogos.

Celebratio festorum, & solennium dierum.

C A P. LXXV.

Festos, & solennes dies profusissimē, nonnunquam io
culariter tantum celebrabat. Saturnalibus, & quan
do aliās libuisset, modō munera diuidebat, uestem, & alia
rum, & argentum, modō nummos omnis notæ, etiam ue
teres regios, ac peregrinos, interdū nihil præter cilia,
& spongias, & rutabula, & forfices, atque alia id genus
titulis obscuris, & ambiguis. Solebat & inæqualis marū
rerum sortes, & auersas tabularum picturas in conuiuio
uenditare, incertoq; casu spem mercantium uel frustrari,
uel explere, ita ut per singulos lectos licitatio fieret, &
seu iactura, seu lucrum communicaretur.

h 3 Cibi

Menas hic ab
Appi. in bello
Siculo Meno
dorus dicitur,
apud quem de
eo multa,

Fulgētius Pla
cides ait fet
culū significa
re mistum car
nium,

Cōmuniō ser
monis, pro cō
muni confab
latione.

Constituēbant
Romæ in Cir
co, qui ex in
spectione manus,
aut frontis,
aut ex in
terpretatione
forniorum dī
uinabant,

In singulis le
ctis participes
erant lucri. Si
fors bene ceci
disset: uel da
mini, si male,

Cibi eius, & comedendi horæ. CAP. LXXVI.

Cibi (nā ne hoc quidem omiserim) minimi erat, atq; vulgari serē. Secundarium panē, & pisciculos minutos, & caseum bubulum manu pressum, & ficos uiriades biferas maximē apetebat. Vescabaturq; et antē cœnam, quocūq; tēpore, & loco, quo stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt: Nos in esedo panem, & palmulas gustauimus. Et iterū: Dum lectica ex regia domum redeo, panis uncia cum paucis acimis uix dura cinæ comedi. Et rursus: Ne Iudæus quidē, mi Tyberi, tam diligenter sabbatis ieiunium seruat, quā ego hodie seruauī, qui in balneo demū post horā primā noctis duas buccas māducaui prius, quā ungi inciperem. Ex hac obseruantia nōnunquam uel ante initium, uel post dimissum cōuiuii solus cœnicabat, cum pleno conuiuiō nihil tangeret.

Parfimonia eius in potu. CAP. LXXVII.

Vini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnā in castris apud Mutinā, Cornelius Nepos tradit. Postea quoties largissimē se inuitaret, senos sextantes non excessit: aut si excessisset, reijciebat. Et maximē delectatus est Rhetico, neq; temere inter diu bibit. Pro potione sumebat persicum aqua frigida panē, aut cucumeris frustū, uel lactucæ lethyrium, aut recēs, aridum uē pomū succi uinosioris.

Quid post cibum agebat. CAP. LXXVIII.

Post cibum meridianum ita ut uestitus, calcatusq; erat, retectis pedibus paulisper cōquiescebat, opposita ad oculos manu. A cœna se in lecticulam lucubratoriā recipiebat, ibi donec residua diurni actus, aut omnia,

aut

Ficos biferas nouē dixit, p fructū arboris biferae.

Aut Phyci illū bellē ualiturū, cui nulla est prandendi hora cōstituta: sed illi uenter sic ueluti solarium.

Nama Pōpil habitauit in regia, quæ erat iuxta ædē Vestæ, & adhuc ita appellatur.

Inuitauit se largissimē, p multū bibit.

aut ex maxima parte conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde transgressus, non amplius, cum plurimum, quā septem horas dormiebat, ac ne eas quidem contingeret, sed ut in illo tēporis spatio ter, aut quater expergisceretur. Si interruptum somnum recuperare (ut euenit) non posset, lectoribus, aut fabulatoribus accersitis, resumebat, producebatq; ultra primam saepe lucem. Nec in tenebris uigilauit unquam, nisi assidente aliquo. Matutina uigilia offēdebatur, ac si uel officij, uel sacri causa matutinus uigilandum esset, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuscunq; domesticorum cœnaculo manebat. Sic quoq; saepe indigens somni, & dum per uicos deportaretur, & deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

Statura corporis, & membrorum eius.

CAP.

LXXIX.

Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus uenustissima: quanquam & omnis lenocinij negligens, & in capite comendo tam incuriosus, ut raptim compluribus simul tonsorium operam daret, ac modō tonderet, modō raderet barbam: eoq; ipso tempore aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat uel in sermone, uel tacitus adeo tranquillo, serenoq; ut quidam ē primoribus Galliarum, confessus sit inter suos, eo se inhibuitum, ac remolliū, quo minus, ut destinaret, in transitu Alpium per simulationem colloquij propius admissus, in præcipientium propelleret. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam existimari uolebat messe quiddam diuini uigoris. Gaudēbatq; si quis sibi acrius contemti, quasi ad fulgore,

Cū plurimū, p ad summū.

Fabulator, p collocutore. Prima lux, p summum diuicium.

Remolliū, aut remolitus, excueto excipari, pro placatus, aut retardatus, siue à conatu reuocatus.

De Augusti oculis uide au reli. Victo, & Plin. lib. II, c. 37.

h + rem

rem solis uultu submitteret: sed in senecta sinistro minus uidebat. Dentes raros, & exiguos, & scabros. Capillum leuiter inflexum, & suffulauim, supercilia coniuncta, media cres aures, nasum, & à summo eminentiorem, & ab imo deductiorem. Colorem inter aequum, candidumq; statueram breuem, quam tamen Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius quinque pedum, & dodrantis fuisse tradit, sed quæ commo ditate, & æquitate membrorum occurreret, ut non nisi ex comparatione astantis alicuius procerioris intelligi posset.

Maculæ, & membra inualida corporis eius.

C A P.

L X X X.

Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus, atq; alium genitiuis notis in modum, & ordinem, ac numerum stellarum celestis uise: sed & callis quibusdam ex prurigine corporis, assiduq; , & uehementi strigilis usu plurisariam contractis, ad impetiginis formam. Coxæ dicitur, & femore, & crure sinistro non perinde ualebat, ut sepe etiam inde claudicaret: sed remedio arenarum, atq; arundinum consumabatur. Dextræ quoq; manus digitorum salutarem tam imbecillum interdum sentiebat, ut torpente, contractumq; frigore, uix cornei circuli supplemento scripturæ admoueret. Quæstus est et de uescica, cuius dolore, calculus demum per urinam eiectis leuabatur.

Infirmities eiusdem.

C A P. L X X X I.

Rauet, et periculosa ualitudines per omnem uitam. Aliquot expertus est, præcipue Cantabria domita: cum etiam distillationibus icinore uitiato, ad desperationem redactus, contrariam, et anticipem rationem medendi ne

di necessario subijt: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, autore Antonio Musa. Quasdam et anniuersarias, ac tempore certo recurrentes experiebatur. Nam sub natalem suum plerumq; languerat, et initio ueris præcordiorum inflammatione tentabatur: Austrinis autem tempestatibus grauedine. Quare quassato corpore neq; frigora, neq; æstus facile tolerabat.

Cultus corporis eius in uia, & itinere.

C A P.

L X X X I I.

Hæc quaternis cum pingui toga tunicis, et subucula, et thorace laneo, et feminalibus, et tibialibus muniebatur. Aestate apertis cubiculi foribus, ac sæpe in perystiloso saliente aqua, atq; etiam uentilante aliquo cubabat. Solis uero ne hyberni quidem patiens. Domi quoq; non nisi peritatus sub dio spatiabatur. Itinera lectica, et noctibus ferre, eaq; lenta, ac minuta faciebat, ut Præneste, uel Tibur biduo pcederet. Ac si quod peruenire mari posset, potius nauigabat. Verum tantam infirmitatē magna cura tuebatur, in primis lauandi raritate. Vngebatur etiam sepius, sudabat ad flammā: deinde perfundeatur egelida aqua, uel sole multo calefacta. At quoties neruorum causa, marinis, Albulisq; calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo solio, quod ipse Hispanico uerbo duretem uocabat, manus, ac pedes alternis iactaret.

Exercitia eiusdem.

C A P. L X X X I I I.

Exercitationes campestres e quorum, et armorum scilicet post ciuilia bella omisit, et ad pilam primò, folliculūq; transijt: mox nihil aliud, quam uectabatur, et deambulabat: ita ut in extremis spatijs subsilim decurreret

h s

* festertio

Natalis Augusti iterat. 23. diei Septembris.

Ping. tog. i. to ga crasi pania

Tradit Aristoteli. in problemis. raros dentes. præ longos digitos, plures colorem, pluresq; in manu incisuras non perpetuas. breuis uitæ signa esse: quod Aristotelem credidisse miratur Plin. quem his de rebus legit. li. ii. cap. 52.

* Alias, concretis.

Atq; arundinæ. Arundinæ luxaris coxæ dicitur uilem esse docet Cato de Re rust. ca. 160. & Plin. li. 24. cap. 11.

Dig. salut. indicem.

* Alias, tepidatæ. Albulæ aquæ sulphureæ in agro Tiburtino.

Subsultim. Salutiore saltu, ac impius iterato.

* Aliàs, Sesti-
cula, aut xy-
sto.
* Aliàs, ocell-
latis.
* Aliàs, facili-
tate.

* sestertio, uel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa, modò piscabatur hamo, modò talis, aut * oscillis, nucibusq; ludebat cum pueris minutis, quos * facie, & garrulitate amabiles undiq; conquirebat, præcipuè Mauros, & Syros. Nam pumilos, atq; distortos, & omnis generis eiusdem, ut ludibria natura, maliq; omnis abhorrebat.

Eloquentia eius, & ars oratoria.

CAP.

LXXXIII.

Eloquentiam, studiaq; liberalia ab etate prima cupida, & laboriosissimè exercuit. Mutinensi bello, in tanta mole rerum & legisse, & scripsisse, & declamasse quotidie traditur. Nam deinceps neq; in Senatu, neque apud populū, neque apud milites locutus est unquam, nisi meditata, & composita oratione: quamuis non desiceret ad subita extemporali facultate. Ac ne periculum memoria adiret, aut in ediscendo tempus absumeret, insituit recitare omnia. Sermones quoque cum singulis, atq; etiam cum Liuiæ suæ grauioribus, non nisi in scriptis, & è libello habebat, ne plus, minus uel loqueretur ex tempore. Pro nuntiabat dulci, & proprio quodam oris sono, dabatq; assiduè phonasco operam: sed nonnunquã, infirmatis sacculibus, præconis uoce ad populū concionatus est.

Libri, & opuscula per eū edita. CAP. LXXXV.

Erat Cato
Bruti amicus
luis.

Multa uarij generis prosa oratione composuit: ex quibus nonnulla in coetu familiarium, uel in auditorio recitauit: sicut rescripta Bruto de Catone. Quæ uolumina cum iam senior ex magna parte legisset, fatigatus, Tyberio tradidit perlegenda. Ut hortationes ad philosophiã, & aliqua de uitã suã, quam tredecim libris Cæsar

brico

brico tenus bello, nec ultra exposuit. Poëtica summam attigit. Vnus liber extat scriptus ab eo hexametris uersibus, cuius & argumentū, et titulus est, Sicilia. Extat alter aequè modicus epigramatū, quæ ferè tempore balnei medidabatur. Nam tragœdiam magno impetu exorsus, non succedente stylo aboleuit: quæcūq; uersibusq; amicis, quidnam Aiax ageret respondit Aiax suū in spongiã incubuisse. Stylus, & genus eloquendi eiusdem.

CAP.

LXXXVI.

Genus eloquendi secutus est elegans, & temperatum, Guitatis sententiariū ineptijs, atque in concinnitate, & reconditorum uerborū, ut ipse dicit, fetoribus. Præcipuaq; curam duxit, sensum animi quã apertissimè exprimeret. Quod quò facilius efficeret, aut necubi lectorum, uel auditorem obturbaret, ac moraretur, neq; præpositiones uerbis addere, neque coniunctiones sepius iterare dubitauit, quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiã augent. Cacozelos, et antiquarios, ut diuerso genere uitiosos, pari fastidio spreuit. Exagitabat nonnunquam in primis Mæcenatem suū, cuius myrobrechis (ut ait) cincinnos usquequaque persequitur, & imitando per iocū irridet. Sed nec Tyberio parcat, et exoletas interdum, et recõditas uoces aucupati. Marcum quidem Antoniuū ut insanū increpat, quasi ea scribēt, quæ miratur potius homines, quã intelligat. Deinde ludēs malū, et incõstantes in eligēdo genere dicēdi ingenij eius, ad didit hæc: Tuq; dubitas, Cimper ne Annius, an * Verrius Flaccus imitadi sint tibi? ita ut uerbis, quæ Crispus Sallustius excerpfit ex originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum

In spõ, incubi
i. respondit se
Aiax, tragœ-
diã suã spõgia
deleuisse. Nã
quæ improba-
tur, spõgia de
leri solēt, quæ
ob hoc à pris-
cis, deleritis dõ-
sã est. Alluise
autem ad Aia-
xis exitū, quæ
furem è in gla-
diã incubus-
se conbat.

Myrobre-
cheis: id est,
unguento deli-
bros.

De Aug. in
Mæcen. uide
Macrobi. li. 2.
Statu. cap. 4.

* Alius, Vera
nius.

ticorum oratorum inanibus sententijs: uerborum uolubilitas in nostrū sermonē transferenda? Et quadam epistola Agrippinē neptis ingenū collaudans. Sed opus est, inquit, dare te operam, ne molestē scribas, aut loquaris.

Vsurpatio quorundam sermonum eiusdem.

C A P. LXXXVII.

Quotidiano sermone quaedam frequētius, et notabiliter usurpasse cum, literę ipsius autographę ostentant. In quibus identidem cum aliquos nunquam soluturos significare uult, ad calēdas Gręcas soluturos ait. Et cum horatur serēda esse pręsentia, qualiacunq; sint, contēti simus hoc Catone. Et ad exprimendam festinate rei uelocitatem, uelocius quā asparagi coquātur. Ponit asidū et pro stulto blaccolum: et pro pullo pulleiaci: et pro cerito uacerrosum: et uapide sese habere, pro male: et betizare pro languere, quod uulgō lachanizare dicitur. Item simus pro sumus: et domos genitiuo casu singulari pro domus. Nec unquā aliter hęc duo, ne quis mendam magis, quā consuetudinem putet. Notauit et in chirographo eius ulla præcipuē nō diuidere uerba, nec ab extrema parte uersum abundantes literas in alterum transfert, sed ibidem statim subijcit, circumducitq;.

Orthographia, & modus scribendi eiusdem.

C A P. LXXXVIII.

Ortographiam: id est, formulam, rationemq; scribendi a grammatiscis institutam, non adeo custodijt: ac uidetur eorum sequi potius opinionem, qui perinde scribendum, ac loquendum existiment. Nam quod sepe nō literas modo, sed syllabas aut permutat, aut præterit, communis

Ad cal. Gręc, uide Chil. Erat.

Con. si. hoc Cat. i. præten si statu, qualiscunq; sit. uide Macrob. li. 2. Sat. cap. 4.

Blaccolus Gręcē stupidus dicitur, & stolidus: hinc blaccolus.

Pro pul. pull. ea serē forma, qua a gallina, gallinaceus: pro nomen, & ad aum & ad puerū catami sū referri potest: nam tales antiquitus pullice dicebantur.

Berizare, a be ta. ita quida est, & flaccida herba.

Vacerrosum, a uacera: Ceritū a Cerere,

communis hominum error est. Nec ego id notare, nisi mihi mirum uideretur, tradidisse aliquos, legato eū consulari successorē dedisse, ut rudi, et indocto, cuius manus pro ipsi scriptum animaduertit. Quoties autem per nōtas scribit, b, pro a: c, pro b, ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. Pro x, autem, duplex aa.

Peritia eius, & usus Gręcarum literarū, cum benigna audientia aliorum. CAP. LXXXIX.

NE Gręcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus et ipsis præstabat largiter, magistro dicēdi usus Apollodoro Pergameno, quem iam grandem natu Apolloniam quoque secum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione uaria repletus, Sperarci philosophi, filiorumq; eius Dionysij, et Nicanoris contubernium inijt: non tamen, ut aut loqueretur expedire, aut componere aliquid auderet. Nam et si quid res exigeret, Latine formabat, uertēdumq; alij dabat. Sed planē poematū quoq; nō imperitus, delectabatur etiā comœdia ueteri, et sepe eā exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis utriusq; lingue autoribus nihil equē sectabatur, quā præcepta, et exēpla publicē, uel priuatim salubria. Eaq; ad uerbū excepta, aut ad domesticos, aut ad exercitiū, prouinciarumq; rectores, aut ad urbis magistratus plerūq; mittebat, prout quicq; monitione indigeret. Etiam libros totos et Senatui recitauit, et populo notos per edictum sepe fecit: ut orationes Q. Metelli de prole augēda, et Rutilij de modo edificiorū, quo magis persuaderet, utraq; rē non a se primō animaduersam, sed antiquis iā tūc curę fuisse. Ingenia seculi sui omnibus modis

x enim nō pro p, sed cs, aut gs ponitur.

De Apollodoro Pergameno uide Strabo. lib. 13.

De Q. Metelli oratione lege Gel. li. 1. cap. 6.

Multi apud Ro. de archi tesura, et modo edificiorū scripserūt, inter quos excellit Vitru. ante autem Vitru. scripsit Rutilius.

Commissio-
nibus. i. poſtarū
certaminibus
in ſcena, gbus
præerant præ-
tores. Ad offē-
dendā ingenij
celeritatē mul-
ta in illis com-
miſſionibus a
poëtis ineptē
dicebantur.
Olim in com-
miſſione poë-
tica Stati, fuit
coronatus: &
Publius mimo-
graphus omnes
ſupauit, in qui-
bus & Labe-
rium, uide Ma-
erob. libr. Sa-
tur. 2. cap. 7.

Cur Augustus
tonante celo
abſcissa peder-
ret, & pellem
marini uituli
circuferret,
lege Plin, lib.
2. cap. 55.
Philipp. acie:
uide Plur. in
uſta Bruti.

modis ſouit. Recitantes & benignè, & patienter audivit:
nec tantum carmina, & hiftorias, ſed & orationes, &
dialogos. Componi tamen aliquid de ſe, niſi & ſerio, et a
præſantiſſimis, offendebatur. Admonebatq; Prætores,
ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſceri.

Obſeruatō religionum eius. CAP. XC.
Circa religiones talem accepimus: Tonitrua, & ful-
gura paulo infirmius expauſcebat, ut ſemper, &
ubiq; pellem uituli marini circumferret pro remedio, atq;
ad omnem maioris tempeſtatis ſuſpitionem in aditum, et
concameratum locum ſe reciperet, conſternatus olim per
nocturnum iter tranſcurſu fulguris, ut ſuprà diximus.

Obſeruatō ſomniorum eius. CAP. XCI.

Somnia neque ſua, neque aliena de ſe negligebat. Phis-
lippenſi acie quàmuis ſtauiſſet non egredi tabernacu-
lum propter ualeitudinem, egreſſus eſt tamen, medici
ſomnio monitus, ceſſitq; reſ proſperè, quando captis ca-
ſtris, lectica eius, quaſi ibi cubans remaniſſet, concurſu
hoſtium conſoſſa, atque lacerata eſt. Ipſe per omne uer-
plurima, & formidoliſſima, & uana, et irrita uidebat:
reliquo tempore rariora, & minus uana. Cùm dedica-
tam in Capitolio ædem Tonanti Ioui aſſiduè frequeret,
ſeq; reſpondiſſe, Tonantem pro ianitore ei appoſitum,
ideoq; mox timi innubulis ſaſtignum ædis rediimit, quòd
ea ſerè ianuſ dependebant. Ex nocturno uifiu etià ſtipem
quotannis die certo emedicabat à populo, cauam manum
aſſes porrigentibus præbens.

Obſeruatō auſpicioꝝ eius. CAP. XCII.

Auſpic

Avſpicia, & omina quædam pro certiffimis obſerua-
bat. Si manè ſibi calceus perperam, ac ſiniſter pro
dextero induceretur, ut dirum. Si terra, mari ue ingredie-
te ſe longinquam profectionem, fortè roraſſet, ut letum,
maturiſq; & proſperi reditus. Sed & oſtentis præcipuè
moueabatur. Enatam inter iuncturas lapidum ante domum
ſuam palman, in compluuium deorum penatum tranſtra-
lit, utq; coaleſceret, magnopere curauit. Apud infulam Ca-
preas, ueterrimæ ilicis demiffos iam ad terram, languen-
tesq; ramos cõualuiſſe aduentu ſuo, adeò letatus eſt, ut eas
cum Republica Neapolitanorum permutauerit, Aenaria
data. Obſeruabat & dies quoſdā, ne aut poſtridiæ* mundi
nas quò quam proficiſceretur, aut nonis quicquam rei ſe-
rie inchoaret: nihil in hoc quidem aliquid deuitans, ut ad Ty-
berium ſcribit, quàm d'v' quæſu' ominus.

Obſeruatō peregrinarum ceremoniarū eius.

CAP.

XCIII.

Peregrinarum ceremoniarum ſic ueteres, ac receptas
preuerendiſſimè coluit: ita ceteras cõtemptui habuit.
Nanq; Athenis initiatus, cùm poſtea Romæ pro tribunali
de priuilegio ſacerdotum Atticæ Cereris cognoſceret, &
quædam ſecretiora proponerentur, dimiſſo concilio, &
corona circumſtantium, ſoluſ audiſſe diſceptantes. At con-
tra à nõ modo in peragranda Aegypto paulo deſlectere ad-
uſendum Apin ſuperſedit, ſed & Caium nepotem, quòd
Iudeam præteruehens apud Hieroſolymam non ſuppli-
caſſet, collaudauit.

Septendecim præſagia, per quæ eius felicitas
prænſci potuit,

CAP. XCIII.

Et quo

Si ma. ſib. ca.
lege Plin. lib.
2. cap. 17.

Aenaria, inſula
la in Putcola-
no ſinu, à ſta-
tione nauium
Æneæ dicta

* Altiâ, nonas

i. infamiam,
hoc eſt inſa-
mem, & omi-
noſam uocent

De Cereris
myſteriſ lege
Plura. in uſta
Demetrii, &
Alcibiadis.

De Apī. lege
Soli. in Poly-
hiſt. Hero. lib.
2. & Plin. li. 8.
cap. 46.

Hieroſolyma,
genere formi-
nino.

ET quoniam ad hoc uentum est, non ab re fuerit subte-
xere, quæ ei prius, quam nasceretur, & ipso natali
die, ac dæinceps euenerint, quibus futura magnitudo eius,
& perpetua felicitas sperari, adinaduertiq; posset. Ve-
litrin antiquitus tacta de celo parte muri, responsus est,
eius oppidi ciuem quandoq; rerum potiturū: qua fiducia
Velitrim & tunc statim, & postea sæpius penè ad exitū
sui cum populo Romano belligerauerant: serò tandem do-
cumentis apparuit, ostentum illud Augusti potentiā por-
tendisse. Autor est Iulius Marathus, ante paucos, quam na-
scretur, mensis, prodigium Romæ factum publicè, quo
denuntiabatur regem po. Ro. naturam parturire. Senatū
exterritum censuisse, ne quis illo anno genitus educare-
tur. Eos, qui grauidas uxores haberent, quod ad se quisq;
spem traheret, curasse, ne Senatuscōsultū ad ararū defer-
retur. In Asclepiadis Mendetis *Deo* *Asclepiadis* *libris* *lea*
go, Acciā, cum ad solē Apollinis sacrū media nocte ue-
nisset, posita in templo lectica, dū ceteræ matrone dormi-
rent, obdormisse, draconemq; repenti irrepisse ad eam,
pauloq; post egressum, illamq; expergesactā quasi à con-
cubitu mariti purificasse se, & statim in corpore eius ex-
titisse maculā, uelut depicti draconis, nec potuisse unquā
eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuò abstine-
rit: Augustū natū mense decimo, & ob hoc Apollinis filium
existimatum. Eadem Accia prius, quam pareret, somnia-
uit intestina sua ferri ad sidera, explicariq; per omnem
terrarum, & celi ambitum. Somniavit & pater Octa-
uius, utero Acciæ iubar solis exortum. Quo natus est die,
cum de Catilina cōiuratione ageretur in curia, & Octa-

uius

Leges in æs
incise, in æra-
riūq; recon-
dixē infirma-
ri, tolliq; non
poterant: que
uero promul-
gate tantūm
erāt, nec dum
in æs incise,
intercessione
aboleri pote-
rant, ut docet
Cic. in. I. Phi.
Mēdetis. i. Ac
STPij.

Theologume
na, dicuntur re-
rum diuinarū,
deorumq; dis-
sertationes,
disputationes
ue,

uius ob uxoris puerperii serius adfuisse, nota, ac uulgata
res est, P. Nigidium comperta moræ causa, ut horā quoq;
partus acceperit, affirmasse dominum terrarum orbi na-
tum. Octauio postea cum per secreta Thraciæ exercitū
duceret., in Liberi patris luco barbara ceremonia de filio
consulenti, idem affirmatū est à sacerdotibus, quod insu-
so super alaria mero tantum flammæ emicuisset, ut su-
pergressa fastigiū templi ad coelum usq; ferretur, uniq;
olim omnino Magno Alexandro apud easdem aras sacri-
ficanti, simile prouenisset ostentū. Atque etiam sequenti
noctē statim uidere uisus est filium mortali specie ampliōre
cum submine, & sceptro, exuiūq; Iouis Opt. Max. ac ra-
diata corona super laureatū currū, bisseis equis cādore
eximio trahentibus. Infans adhuc, ut scriptū apud Caiū
Drusum extat, repositus uespere in cunas à nutricula lo-
co plano, postera luce non cōparuit: & diu que situs tan-
dem in altissima turri repertus est, iacens contra Solis ex-
ortum. Cum primum fari cœpisset, in auito suburbano
obstrepentes fortē ranas silere iussit, atq; ex eo negantur
ibi rane coaxare. Ad quartū lapidem Campaniæ uix, in
nemore prandenti, ex improviso aquila panem ei è manu
rapuit: & cum altissime uolasset, rursus ex improviso le-
niter delapsa reddidit. Quintus Catulus post dedicatum
Capitolium duabus continuis noctibus somniavit: Prima
Iouem Opt. Max. prætectatis compluribus circum aram
ludentibus, unum secreuisse, atque in eius sinum signum
Reipublicæ, quod manu gestaret, reposuisse: atq; insequē-
ti animaduertisse, se in gremio Capitolini Iouis eundem
puerū. Quæ cum detrahi iussisset, prohibitū monitu dei,
i
tanquam

Fuit P. Nigi-
dus astrolo-
gie, magisq;
peritissimus.

Exuuiæ Iou-
nis, ut inuuit
L. iij. libr. 10.
sunt fulmē, sce-
ptrum, toga
prætecta, tu-
nica palmata,
toga picta.

Ra. file. iuf. Si-
mile ab Hercu-
le factū, dum
apud Rhegi-
nos qesceret.
Vide Solin, et
Diodo.

Græchus, ut
ait Plur. i. eius
uita, dimento
uiarū spatio,
singulis millia-
rijs columnas
lapideas spa-
tij signa præfe-
rentes consti-
tuit.

Sig. Reip. quā
dam aquilam
interpretant:
alij simula-
chrū Liber-
tatis.

tanquam is ad tutelam Reipublicæ educaretur. Ac die proximo obuium sibi Augustum, cum incognitum aliis haberet, nõ sine admiratione contuitus, similitimum dixit puero, de quo somniasset. Quidam prius somniũ Catuli aliter exponunt, quasi Iupiter compluribus prætexatis tutorem a se poscentibus, unum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent, eiusq; osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. Marcus Cicero Caiũ Cesarem in Capitolium profectus, somniũ pristinae noctis familiaribus fortè narrabat: Puerũ facie liberali, demissum cælo, catena aurea ad fores Capitolij constituisse, eiq; Iouem flagellum tradidisse: deinde repenti Augusto uiso, quem ignotum adhuc plerisq; auunculus Caesar ad sacrificandum accierat, affirmauit ipsum esse, cuius imago secundum quietè sibi obuersata sit. Summi uirilem togam, tunica lati clauis resuta ex utraque parte, ad pedes decidit. Fuerunt, qui interpretarentur, non aliud significare, quam ut is ordo, cuius insigne id esset, quandoq; ei subijceretur. Apud Mundam D. Iulius castris locum caespitem, cum solum caderet, arborè palmæ repertam, conseruari, ut omen uictorie, iussit. Ex ea continuo enata soboles, adeo in paucis diebus adoleuit, ut non æquipararet modo matricem, uerum etiam obtegeret: frequenter uq; columbarum nidis: quàmuis id auim genus duram, et asperam frondem maximè uitet. Illo præcipuè ostento motum Cesarem ferunt, ne quem alium sibi succedere, quam sororis nepotè, uellet. In secessu Apollonia Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa ascenderrat, cum Agrippæ, qui prior consulebat, magna, et penè incre-

Fac. liber. i.
ingenuo filo
eotius corpo-
raturæ.

Secundũ quietem,
pro per
quietem.

Matricem, ar-
bor primũ
confita, unde
syluæcant cæ-
teræ.

incredibilia prædicerentur, reticere ipse genituram suam, nec uelle edere perseuerabat, metu, ac pudore, ne minor inueniretur. Qua tamè post multas adhortationes uix, et cunctanter edita, exiliuit Theogenes, adorauitq; eũ. Tantam mox fiduciam sati Augustus habuit, ut thema suum uulgauerit, nummumq; argenteum nõta sideris Capricorni, quo natus est, percussit.

Prodigia, quæ post necem Iulij ipsi Augusto euenerunt.

CAP. XCIV.

Post necem Cesaris reuerso ab Apollonia, et ingrediente eo urbem, repenti liquido, ac puro sereno, circulus ad speciem cælestis arcus, orbem solis ambiit, ac subinde Iulie Cesaris filie monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti, duodecim se uultures, ut Romulo, ostenderunt: et immolanti omniũ uictimarũ iecinora replicata intrinsecus ab ima fibra partuerunt, nemine peritorum aliter coniectante, quam læta per hæc, et magna portendi.

Prodigia, per quæ præsensit euentum bellorum suorum.

CAP. XCVI.

Quin et bellorum omnium euentus antè præsensit. Contractis ad Bononiam triũuironũ copijs, aquilæ tentorio eius super sedens, duos coruos hinc et inde infestantes affluxit, et ad terrã dedit, notate omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiã talè, qualis secuta est, ac exitũ præsagiente. In Philippis, Thessalus quidã de futura uictoria nunciauit, autore D. Cesare, cuius sibi species imere auio occurrisset. Circa Perusiam, sacrificio nõ litate, cum augeri hostias imperasset, ac subita eruptioe

Genituræ, mul-
gus natiuitatè
appellat.

Thema. i. pro
positũ suæ cõ-
stellationis,
sueq; genitu-
ræ. Alij stema
legunt.

Plin. lege lib.
11. c. 37.
Moris erat, ut
prima hostia
nõ litate, alte-
ra, dein tertia,
plures adhi-
beretur, & ita
nũerus hostia-
rum augeret,
donec litatum
foret. Hinc le-
gimus Paul.
Æmiliũ sacrifi-
cantè non li-
tasse, usq; ad
20. hostias in
20. uerò pria
apparuit si-
gna uictoriam
promittentia,

hostes omnē rei diuinæ apparatus abstulisset, constitit inter aruspices, quæ periculosa, et aduersa sacrificati denūciata essent, cuncta in ipsos recasura, qui exta haberent. Neq; aliter euenit. Pridie quàm Siciliensem pugnam classe committeret, deambulanti in littore, piscis è mari exiuit, et ad pedes iaciuit. Apud Actiū descendenti in aciem aestuans cum asinario occurrit: Eutychnus homini, bestia Nicon erat nomen. Vtriusq; simulacrum æneum uictor posuit in templo, in quod castrorum suorum locum uertit.

Ostenta prænunciantia mortem eius.

C A P. X C V I I.

Mors quoque eius, de qua dehinc dicam, diuinitasq; post mortē, euidentissimis ostentis præcognita est. Cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sepius circumuolauit, transgressaq; in uicinā eadem super nomen Agrippæ, ad primam literam sedit. Quo animaduerso, uotum, quæ in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tyberium nūcupare iussit. Nam se, quanquàm conscriptis, paratisq; iam tabulis, negauit susceptorū, quæ non esset soluturus. Sub idem tempus, ictu fulminis ex inscriptione statuæ eius prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum solos dies post hac uicturū, quem numerum, C. litera notaret, futurumq; ut inter deos referretur, quod æsar, id est, reliqua pars è Cesaris nomine, Hetrusca lingua deus uocaretur. Tyberium igitur in Illyricum dimissurus, et Beneuentum usq; profecturus, cum interpellatores alij, atq; alij causis in iure dicendo detinerent, exclamauit, quod et ipsum mox inter omnia relatum est, non, si omnia morarentur, amplius

Eutychnus, for
suarus dicit.

Nicon Græcè
uincens,
νικω
In tēplo. Mar
si, & Nepitū
no sacro,

Nūcupare uo
ea, est pronun
ciare, promit
tere, palam no
mizare, & mox
in tabulis re
ferre.

Prima Agrip
pæ litera est, a,
per quam Au
gustum inter
pretatur,

plius se posthac Romæ futurum. Atque itinere inchoato, Asturam perrexit: et inde præter consuetudinem de nocte ad occasionem auræ euectus est.

Causæ infirmitatis eius, & gesta in eadem.

C A P. X C V I I I.

Causam ualetudinis contraxit ex profusio alui. Tūc Cāpaniæ ora, proximisq; insulis circuitis, Caprearum quoq; secessit quatruiduum impendit, remississimo ad otium, et ad omnem comitatē animo. Fortè Puteolanū sinum præteruehenti, uectores, nautæq; de nauī Alexandrina, quæ tunc quidē appulerat, cādidati, coronatiq; et tūc ra libantes, fausta omnia, et eximias laudes congesserant: Per illū se uiuere, per illum nauigare, libertate, atq; fortuna nis per illū frui. Quæ re admodū exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuisit, iusq; iurandum, et cautionē exegit à singulis, non aliò datam summā, quàm in emptio nem Alexandrinarū mercū absumpturos. Sed et ceteros cōtinuos dies inter uaria munuscula, togas insuper, ac pallia distribuit, lege propostā, ut Romani Græco, Græci Romano habitu, et sermone uterentur. Spectauit asidue et exercentes ephēbos, quorū aliqua adhuc copia ex uetere instituto Capreis erat. Iisdē etiam epulū in conspectu suo præbuit, permissa, imò exacta iocandi licētia, diripiēdiq; pomorū, et obsoniorū, rerumq; misilium. Nullo deniq; genere hilaritatis abstinuit. Vicinam Capreis insulam *καρρυζοροῦ* appellabat, à desidia secedentium illuc comitatu suo. Sed ex dilectis unū Masgabā nomine, quasi conditorē insule, *μασγὰ* uocare cōsueuerat. Huius Masgabæ ante annū defuncti tumulū cū ex triclinio animad-

Res mistæ,
hic dicuntur,
quæ mitti
spargiq; ex li
beralitate præ
cipis in popu
lū cōsueuere
i. ocij ciuita
tem, aut defū
ctæ.

i. conditorem.
ædificatorem;

i s nectisset,

uertisset, magna turba, multisq; lumimbus fr̄quētari, uer̄a sum̄ compositum ex tempore clarē pronunciauit:

Κτῖς ἢ τῶν βαρῶν ἐλοφῶν προφῶνδρου.

Conuersusq; ad Thrasylum Tyberij conitem contrā acā cubantem, & signarum rei interrogauit, cuiusnam poēta putaret esse. Quo haesitante, subiecit alium.

Ὅπως φῶσι κατὰ βαρῶν λυφῶνδρου.

De hoc quoq; consuluī. Cū ille nihil aliud responderet, quā cuius esq; essent, optimos esse, cachinum sustulit, atq; in iocos effusus est. Mox Neapolim traiecit, quanquā & tum infirmis intestinis: morbo uariante tamē, & quinquēnale certamen gymniciū honori suo institutum persequi cōstituit, & cum Tyberio ad destinatum locū cōtendit. Sed in redeūdo, aggrauata ualetudine, tandē Nole succubuit: reuocatumq; ex itinere Tyberiu, diu secreto sermone deatimuit, neq; post ulli maiori negotio animū accōmodauit.

Mors eius, & gesta per eūdem. CAP. XCIX.

Supremo die identidem exquirens, an iam de se tumulstus foris esset, petito speculo, capillū sibi comi, ac mālas labentes sibi corrigi praecepit, & amicos admissos percontatus: eequid his uideretur mimum uitae commode transgisse: adiecit & clausulam:

Δότε κροῦτον ἰγ πῶντες ὑμεῖς μετὰ γαργῶς κῆντᾶ ἄγε.

Omnibus deinde dimissis, dū adueniētes ab urbe de Drusifilia agra interrogabat, repente in osculis Liuiæ, & in hac uoce defecit: Liuiæ nostri coniugij memor uiuē, ac uale: sortitus exitū faciliē, & qualē semp optauerat. Nā serē quoties audisset, citō, ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi, & suis uideretiaq; similem (hoc enim & uer̄a

bo

4. cōditoris tu multum uideo flagrantem.

4. uides luminibus Mafgabā honoratum.

De quinquenali Neapolitanorum agone lege Strab. lib. 5.

Mimum uitae. Quae fuit Augustus, an fabulā uitae uideatur decenter peressisse.

Atias, ἢ ποσειδῶν. Sensus est: Date plausum, & omnes uos cū gaudio plaudite.

4. bonā mortē,

bo uti solebat) precabatur. Vnum omnino ante efflatam animā signū alienatæ mentis ostendit, quōd subito pauefactus, à quadraginta se iuuenibus abripi questus est. Id quoq; magis presagiū, quā mentis diminutio fuit: siquidem totidē milites Prætoriani extulerūt eum in publicū.

Dies mortis eius, & ætas, & exequiæ eiusdem.

C A P.

C.

O Biji in cubiculo eodem, quo pater Octauius, duobus Sextis, Pompeio, et Apuleio cōs. decimoquarto Calend. Septembris, hora diei nona, lxx. & v. i. ætatis anno, diebus v. et xxx. minus. Corpore Decuriones municipiorum, & coloniariū, à Nola Bouillas usq; deportarunt, noctibus propter anni tempus, cū inter diu in basilica cuiusq; oppidi, uel in eade sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit, atq; in uestibulo domus collocauit. Senatus & in sinere ornando, & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedente Victoria, quæ est in curia, canentibus neniā principum libris utriusq; sexus. Alij exequiarū die ponendos anulos aureos, ferreosq; sumendos: nonnulli legendā ossa per sacerdotēs summorum collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti in Septembrem transferendam: quōd hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die Natalis, usque ad exitum eius, seculum Augustum appellaretur, & ita in fastos refertur. Verūm adhibito honoribus modo, bisariam laudatus est: pro eade diui Iulij à Tyberio, & pro

De Augusti morte aliter scribit Sext. Aurel.

Bouill. hie Clo dius à Milton occisus est.

Præced. Vict. id est, Victoria. Deæ simi lachro.

Sac. sum. coll. quales sunt pontifices, fac. liij. augures.

4

Rostris

Sub ueter. lege Bapt. Eg-
natum in An-
no. in Sueto.

Tunicati. i. ut
uulgus loquitur,
sola cami-
sa induti.

rostris sub ueteribus à Druso Tyberij filio, ac Senatorū
humeris delatus in campum, crematusq;. Nec desuit uir
Prætorius, qui se effigiem cremati euntē in cælum uidisse
iurasset. Reliquiās legerunt primores equestris ordinis
tunicati, et discincti, pedibusq; nudis, ac in mausoleo cō-
diderūt. Id opus inter Flaminiā uiam, ripamq; Tyberis,
sexto suo consulatu extruxerat: circumiectasq; sylvas, et
ambulationes in usum populi tunc iam publicarat.

Testamentum, & suprema uoluntas eiusdem.

C A P. C I.

Testamentum L. Planco, C. Silio cōsulibus, III. nonas
Aprilis ante annum et quatuor menses, quam
decederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim
ipsius, partim libertorū Polybij, et Hilarionis manu scri-
ptū, depositumq; apud sex uirgines Vestales, cum tribus
signatis æque uoluminibus protulerunt. Quæ omnia in
Senatu aperta, atq; recitata sunt. Heredes instituit pri-
mos, Tyberiu ex parte dimidia et sextante, Liuiā ex par-
te tertia, quos et ferre nomen suū iussit. Secundos, Drusum
Tyberij filiu ex triente, et ex partibus reliquis Ger-
manicum, liberosq; eius tres sexus uirilis. Tertio gradus,
propinquos, amicosq; cōplures. Legauit populo Roma-
no quadringentis, tribus tricis quinquies n. s. Præto-
rianis militibus singula millia nummorū, Cohortibus ira-
banis quingenos, Legionarijs trecentos nūmos, quā sum-
mam representari iussit. Nam et confiscatam semper re-
positamq; habuerat. Reliqua legata uariē dedit, produ-
xitq; quedam ad uicena festertia, quibus soluendis annuū
diem finij, excusam rei familiaris mediocritate, nec plus
peruenit

Confiscatam.
i. in fisco repo-
sitam,

peruenturum ad heredes suos, quam millies, et quingen-
ties professus: quamuis x. x. proximis annis quaterde-
cies millies ex testamentis amicorum percepisset: quod
penē omne cum duobus paternis patrimonijs, ceterisq;
hereditatibus in Rempublicam absumpisset. Iulias filia,
neptemq; si quid his accidisset, uetuit sepulchro suo in-
ferri. * De tribus uoluminibus, uno mādāta de funere suo
complexus est. Altero indicem rerum à se gestarū, quem
uellet incidi in æneis tabulis, quæ ante mausoleum statue-
rentur. Tertio breuiarium totius imperij, quantum mili-
tium sub signis ubique* essent, quātum pecunie in ærario.
et fisco, et uectigaliorum residuis. Adiecit et libertorū,
seruorumq; nomina, à quibus ratio exigi posset.

Si quid his ac-
i. si mori con-
tingisset. Testa-
torū uerbum
est.

* aliās, tribus,
de præpositio-
ne sublate.

Breuiariū, cō-
pendium.
* aliās esset,

C. SVETONII TRANQVILLI Tyberius Cæsar.

PATRITIA gens Claudia (fuit enim
et alia plebeia, nec potentia minor, nec di-
gnitate) orta est ex Regilis oppido Sabi-
norum. Inde Roman recens cōditam cum
magna clientum manu commigravit, autore Tito Tatiano
consorte Romuli: uel, quod magis constat, Appio Clau-
dio gentis principe, post reges exactos, sexto frē anno,
à patribus in patritios cooptata. Agrum insuper trans
Anienem clientibus, lucumq; sibi ad sepulturam sub Ca-
pitolio publicè accepit. Dēinceps procedente tempore,
duodetriginta consulatus, dictaturus quinque, censuras
i s septem,

De origine
Claudie gētis
lege L. iiii. lib.
2. & Dionys.
Antiq. Ro. lib.
5. & Plut. in
uita Publico.

septem, triumphos sex, duas ouationes adeptus est. Cum prænominibus, cognominibusq; uarijs distingueretur, Lucij prænomen consensu repudiavit post, quam è duobus gentilibus præditus eo, alter atrocij, cædis alter cõuictus est. Inter cognomina autem, et Neronis assumpsit, quo significatur lingua Sabina fortis, ac strenuus.

Gens Claudiorum, & eorum gesta. CAP. II.

Multa multorum Claudiorum egregia merita, multa etiam secus admissa in Republicam exiit. Sed ut præcipua cõmemorem, Appius Cæcus societatem cum rege Pyrrho, ut parum salubrem iniri dissuasit. Claudius Caudex primus, freto classe transiecto, Pœnos Sicilia expulit. Claudius Nero aduenientem ex Hispania cum ingentibus copijs Asarubalem, prius quam Annibali fra-

tri coniungeretur, oppressit. Contra Claudius Appius Regillus decemuir legibus scribendis, uirginem ingenuam per uim libidinis gratia, in seruitutem asserere conatus, causa fuit plebi secedendi rursum à patribus. Claudius Drusus statua sibi cum diademate ad Appij forum posita, Italiam per clientelas occupare tentauit. Claudius Pulcher apud Siciliam nõ pascentibus in auspiciando pularis, ac per contemptum religionis mari demersis, ut biberent, quando esse nolent, prælium nauale inijt. Superatũs, cum dictatorem dicere à Senatu iuberetur, uelut iterum illudens discrimini publico, illiciam uiatorem suũ dixit. Extant & sceminarũ exẽpla diuersa. Acque siquidem gentis eiusdem utraque Claudia fuit, & que nauem cum sacris matris Deũm Ideæ adherentẽ Tyberino uado extraxit, precata propalam, ut ita demũ se sequeretur, si

sibi

App. Cæc. lege Cic. i. Cat. Maio. et Plu. in uita Pyrrhi.

Cla. Caudex, lege Poly. li. i. histor.

Claud. Nero. lege Liu. 3. de cad. libro 7. Claud. App. Reg. lege Liu. li. 3. ab urb. Claud. Pulcher. lege Liu. lib. 19. qui non licitã sed C. Glauciam dicitur. ab Appia. Pul. dictũ scribit.

Et que nauẽ, &c. lege Liu. li. 9. de cad. et Sili. lib. ult. bel. Pun. ac Onid. libri. 4. Faborum.

sibi pudicitia constaret: & que nouo more iudicium maiestatis apud populum mulier subijt, quod in cõferta multitudinẽ ægrè procedente carpento, palam optauerit, ut frater suus Pulcher reuiuifceret, atq; iterũ classem amitteret, quod minor turba Rome foret. Præterea notissimũ est, Claudios omnes, excepto duntaxat P. Clodio, qui ob expellendum urbe Ciceronem, plebeio homini, atq; etiam natu minori in adoptionem se dedit, optimates, assertoresq; unicos dignitatis, ac potentie patritiorum semper fuisse, atque aduersus plebem adẽo uolentos, ac contumaces, ut ne capitis quidem quisquam reus apud populum mutare uestem, aut deprecari sustineret: nõnulli in alter catione, & iurgio trib. pleb. pulsauerint. Etiã uirgo Vestalis fratrem in iussu populi triũphãtem, ascenso simul curru, usq; in Capitolium prosecuta est, ne uicere, aut intercedere fas cuiquam tribunorum esset.

De qua stirpe Tyberius genus traxit. CAP. III.

Ex hac stirpe Tyberius Cæsar genus trahit, & quidem utrumq; paternum à Claudio Nerone, matrem ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt. Insertus est & Liuiorum familie, adoptato in eam materno uo. Que familia, quanquam plebeia, tamen & ipsa admodum floruit octo consulatibus, censuris duabus, triumphis tribus: dictatura etiam, ac magisterio equitum honorata: clara & insignibus uiris, ac maximè Salinatore, Drusisq;. Salinator uniuersas tribus in censura notaui leuitatis nomine, quod cum se post priorem consulatum multatirrogata condemnassent, c o s. itezum, censoremq; fecissent. Drusus hostium duce Drauso

Nouo more: nõ enim soiet femine maiestatis iudiciũ subire. De hac autẽ Claudia lege Liu. lib. 19.

Assert. q; dig. lege Liu. lib. 5. & 9.

Vt ne cap. qd. &c. lege Liu. lib. 2.

Vir. Vest. fra. Valer. lib. 5. de piet. erga paren. scribit non fratrem, sed patrem Claudie Vestalis fuisse.

cominus

Lege Appi. li.
i. bell. ciuili.

Diuerfa fa-
ctio, p. aduer-
sis partibus.

cominus trucidato, sibi, posterisq; suis cognomen inuenit. Traditur etiam pro Pretore ex provincia Gallia retulisse aurum, Senonibus olim in obsidione Capitolijs datum, nec (ut fama) extortum à Camillo. Eius abnepos ob eximiam aduersus Gracchos operam p. atronus Senatus dictus, filium reliquit, quem in simili diffensione multas uarie molientem, diuersa factio per fraudem interemit.

De patre Tyberij. CAP. IIII.

Pater uerò Tyberij *Questor Caij Cesaris, Alexan-
drino bello classi prepositus, plurimū ad uictoriam
contulit. Quare & pontifex in locum Publij Scipionis
substitutus, & ad deducendas in Galliā colonias, in quibus
Narbona, & Arelate erant, missus est. Tamen Cesare occa-
sio, cunctis turbarum metu abolitionem facti decernena-
tibus, etiam de præmijs tyrannicidarum referendum cen-
suit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia
inter triumuiros exorta esset, retentis ultra iustum tēpū
insignibus, Lucium Antonium consulem triumuiui fratrem,
ad Perusiam secutus, de ditione à cæteris facta, solus peru-
mansit in partibus; ac primò Præneste, inde Neapolim
euasit: seruisq; ad pileum frustra uocatis, in Siciliam pro-
fugit. Sed indignè ferens, ne statim se in conspectum Sea-
xti Pompeij admissum, & fascium usu prohibitum, ad
Marcum Antonium traiecit in Achaïam. Cum quo breui
reconciliata inter omnes pace, Roman redijt, uxoremq;
Liuiam Drusillam, & tunc grauidam, & antè iam apud
se Tyberium enixam, petenti Augusto concessit. Nec mū-
tò post diem obiit, utroque liberorū superstitē, Tyberio,
Drusioq; Neronibus.*

LOCUS

Locus, & tempus natiuitatis Tyberij. CA P. V.

TYberium quidā Fundis natū existimauerunt, secuti
leuem coniecturam, quòd materna eius auia Funda-
na fuerit, & quòd mox simulacrū Felicitatis ex Senatus-
consulto publicatum ibi sit. Sed ut plures, certioresq; tra-
dunt, natus est Romæ, in palatio, decimo sexto Calendas
Decemb. M. Aemilio Lepido iterum, & Munatio Planco
coss. * post bellū Philippense. Sic enim in fastos, actaq;
publica relatum est. Nec tamen desunt, qui partim anteece-
dente anno Hirtij, ac Pense, partim insequente, Seruiliij
Isaurici, Antonijq; consulatu genitum eum scribant.

Infantia, & pueritia Tyberij. CAP. VI.

Infantiam, pueritiāq; habuit luxuriosam, & exercitia
tam, comes usquequaque parentum fugæ, quos quidem
apud Neapolim sub irruptionē hostis nauigium clam pe-
tentes, uagitu suo penè bis prodidit: semel, cum à nutricis
ubere: item cum à sinu matris raptim auferretur ab ijs, qui
pro necessitate temporis mulierculas leuare onere tenta-
bant. Per Sicilia quoq; & Achaïā circumductus, ac Laca-
demonijs publicè, qui in tutela Claudiorū erant, demāda-
tus, digrediens inde itinere nocturno, discrimē uitæ adijt,
flamma repente è syluis undiq; exorta, adeoq; omnē comi-
tatum circūplexa, ut Liuie pars uestis, & capilli ambu-
rerentur. Munera, quibus à Pompeia Sexti Pōpeij sorore
in Sicilia donatus est, chlamys, & fibula, item bulla aurea
durant, ostendunturq; adhuc Baijs. Post re ditum in urbem
à Marco Gallio senatore testamēto adoptatus, heredita-
te adita, mox noie abstinuit: quòd Gallius aduersarū Au-
gusto partii fuerat. Nouē natus annos, defunctū patrem

Romani uete-
res inter numi-
na Felicitatē
quoq; deā co-
lebant.

* Alijs per-

Sub irrupt.
host. Augusti
militēs signifi-
cat, qui tūc ho-
stis erat patris
Tyberij.

Romanorum
more, qui tes-
tamento ado-
ptabantur, te-
statoris nomē
accipiebant.

pro

Fasc. uel. quòd
fascis, & præ-
toris insignia
præ se ferret.

Funale equus
in comitatu
triumphi ille
dicitur, qui p-
rimus trium-
phalem curram
antececidit, fa-
ue coniuuatus.

pro Rostris laudauit. Dehinc pubescens. Actiaco triumpho
pho currū Augusti comitatus est, sinistro funali equo,
cū Marcellus Octauiæ filius dexteriore ueheretur. Præ-
sedit & Actiacis ludis, & Troianis Circensibus, ductor
turmæ puerorum maiorum.

Adolescentia: & uxore eius. CAP. VII.

Vtrili toga sumpta, adolescentiam omnem, spatiâq;
insequentis ætatis usq; ad principatus initia, per
hæc ferè transegit. Munus gladiatorū in memoriâ patris,
& alterum in aui Drusi dedit, diuersis temporibus, ac lo-
cis. Primum in foro, secundum in amphitheatro, rudiarijs
quoque quibusdam reuocatis, auctoramento centum mil-
lium. Dedit & ludos, sed absens: cuncta magnificè, im-
pensa matris, ac uitrici. Agrippinam Marco Agrippa ge-
nitam, neptem Pomponij Attici equitis Romani, ad quem
sunt Ciceronis epistolæ, duxit uxorem, sublatôq; ex ea fi-
lio Druso, quanquàm bene conueniētem, rursumq; graui-
dam dimittere, ac Iuliam Augusti filiam confestim coactus
est ducere, non sine magno angore animi: cū & Agrip-
pinæ consuetudine teneretur, & Iulie mores improba-
ret, ut quam sensisset, sui quoque sub priore marito appe-
tentem, quod sanè uulgò etiam existimabatur. Sed Agrip-
pinam & abegisse post diuortium doluit, & semel omni-
no ex occursum uisam, adeò contentis, & tumentibus ocu-
lis prosecutus est, ut custoditum sit, ne unquam in conspe-
ctum eius posthac ueniret. Cum Iulia primò concorderet,
& amore mutuo uixit: mox dissevit, & aliquanto graui-
uius, ut etiâ perpetuò secubaret intercepto communis si-
dei pignore, qui Aquilie natus, infans extinctus est. Drus-
sum

Cornel. Nep.
scribit Agrip-
pam delegisse
affinitatem
Pomponij At-
tici, eiusq; fi-
liam uxorem
accepisse: ex
quo connubio
nata est Atti-
co neptis no-
mine Agrippi-
na, quam Au-
gustus uixan-
ticulam Tybe-
rio priuigno
despondit.

sum fratrem in Germania amisit, cuius corpus pedibus
toto itinere prægrediens, Romam usque peruenit.

Ciuiilia officia eius. CAP. VIII.

Ciuium officiorum rudimentis regem Archelaum,
Tralianos, & Thessalos, uaria quosque de causa
Augusto cognoscere defendit. Pro Laodicenis, Thiatyre-
nis, Chijs terramotu afflictis, opemq; implorantibus, Se-
natum deprecatus est. Fannium Cepionem, qui cum Var-
rone Muræna in Augustum cōspirauerat, reum maiesta-
tis apud iudices fecit, & cōdemnauit. Interq; hæc dupli-
cem curam administrauit: annonæ, quæ arctior inciderat:
& repurgandorum tota Italia ergastulorum, quorum
domini in inuidiam uenerant, quasi exceptos supprime-
rent, non solum uiatores, sed & quos sacramenti metus
ad huiusmodi latebras compulisset.

Militia eius, & bella per eum gesta, & honores
administrati.

CAP. IX.

Stipendia prima expeditione Cantabrica Tribunus
militum fecit: deinde ducto ad orientem exercitu, re-
gnum Armeniæ Tigrani restituit, ac pro tribunali diade-
ma imposuit. Recepit & signa, quæ Marco Crasso ade-
merant Parthi. Post hæc comatam Galliam anno ferè re-
xit & barbarorum incurSIONIBUS, et principum discor-
dia inquitam. Exhibuit Rheticum, Vindelicumq; bellum,
inde Pannonicū, inde Germanicum gessit. Rhetico, atq;
Vindelico gentes Alpinas, Pannonico Breucos, & Del-
matas subegit. Germanico XL. millia dedititorum traie-
cit in Galliam, iuxtaq; ripam Rheni sedibus assignatis col-
locauit: quas ob res & ouans, & curru urbem ingressus
est

Reg. Arche-
ludæz.

Condemnauit
pro uicit, siue
condemnari
fecit.

Multi militiæ,
militarēq; sa-
cramentum fa-
cientes in erga
filiis delite-
scebant, ne mi-
litare cogeren-
tur.

Breuci po-
puli sunt infe-
rioris Panno-
niæ, de quibus
Plin. l. 3. c. 25.
Alij Breucos
legunt.

est primus, ut quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magistratus & maturius inchoauit, & penè immortem percucurrit questuram, Præturam, Consulatum: in ætate positusq; tempore, cōs. iterum, etiam tributum potestatem in quinquennium accepit.

Secessus eius ab urbe, & causæ. C A P. X.

Tot prosperis consulentibus, integra ætate, ac ualitudine prospera, statuit repenti secedere, seq; è medio quàm longissimè amouere. Dubium, uxoris ne teo dio, quam neque criminari, aut dimittere auderet, neque ultra perferre posset: an ut uitato asiduitatis fastidio, aut toritate absentia tueretur, atq; etiam augeter, si quando indignisset sui Respublica. Quidam existimât adultis iam Augusti liberis, loco, & quasi possessione usurpati à se diu secundi gradus sponte cessisse, exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenam abiit, ne aut obstrare, aut obstricare aliquid presens uideretur. Quam causam et ipse, sed postea, reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum prætens dens, commectum petijt. Neq; aut matri suppliciter precanti, aut uirico deserise etiam in Senatu conquerenti, ueniam dedit. Quin et pertinacius retinentibus, cibo per quadriuum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate, relictis Romæ uxore, & filio, confestim Hostiam descendit: ne uerbo quidem cuiquam profectum reddito, paucosq; admodum in digressu osculatus.

Mora eius apud Rhodum, & gesta ibidem.

C A P.

X I.

Ab ho

Dimittere, & repudiare.

Aug. lib. Caio, & Lucio ab Augusto adoptatis.

Uxore. s. Iulia, & filio, s. Druso.

AB Hostia oram Campania leges, imbecillitate Augusti nunciata, pauli substituit. Sed & increbrescētumore, quasi ad occasionē maioris spei cōmoraretur, tantum nō aduersis tempestatibus Rhodū enauigauit, amœnitatē, & salubritatē in sile iam inde captus, cum ad eam ab Armenia rediens appulisset. Hic modicis contentus adibus, nec multo laxiore suburbano, genus uitæ ciuile admōdum instituit, sine lectore, aut uiatore gymnasio interdum obambulās, mutuaq; cū Græculis officia usurpans, propè ex æquo. Fortè quodam in disponendo die, manè prædixerat, quicquid ægrorū in ciuitate esset, uisitare se uelle. Id à proximis aliter exceptum, iusq; sunt omnes ægri in publicam porticum deferri, ac per ualetudinum genera disponi. Percussus ergo inopinata re, diu quid ageret incertus, tamen singulos circuit, excusans factum etiam tenuissimo cuique, & ignoto. Vnum hoc tantummodo, neque præterea quicquam notatum est, in quo exercuisse ius tribunitiæ potestatis uisus sit. Cùm circa scholas, & auditoria, professorum asiduus esset, moto inter antisophistas grauiore iurgio, non desuit, qui eum interuenientem, & quasi studiosiorem partis alterius conuicio incesset. Sensim itaque regressus domum, repenti cum apparitoribus prodijt, citatumq; pro tribunali uoce præconis, conuictorem rapi iussit in carcerem. Comperit demde Iulian uxorem ob libidinem, atque adulteria damnatam, repudiandamq; ei suo nomine ex autoritate Augusti remissum: & quamquàm letus nuncio, tamen officij duxit, quantum in se esset, exorare filie patrem frequentibus literis, & uel ut canque merita quicquid unquam dono dedisset, concedere.

Littoralis regio à doctis ferè ora appellatur.

Tantum non, pro propemodum.

Laxum sumit, p. spatiosum, & capax.

Dixerat Tyberius uelle uisitare singulos ægros in ipsorum domibus: in tellexerunt proximi eū uelle ægros omnia unum in locū comportari.

Antisophistas appellat Suet. sophistas conpugnates, con certantesq;.

Officij duxit, p. putauit pertinere ad suū officium, abso lutè.

Suo nomine, s. Tyberij.

k